

Yhteishallinnallinen demokratia Bosnia-Hertsegovinassa –
*Vertaileva analyysi Bosnia-Hertsegovinan Federaation kantonien
demokraattisesta toimintakyvystä*

Ermin Zec

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Yleinen valtio-oppi: politiikan tutkimus

Pro gradu- tutkielma

Helmikuu 2019

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen		Laitos – Institution – Department Politiikan ja talouden laitos	
Tekijä □ – Författare – Author Ermin Zec			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Yhteishallinnallinen demokratia Bosnia-Hertsegovinassa – Vertaileva analyysi Bosnia-Hertsegovinan Federaation kantonien demokraattisesta toimintakyvystä			
Oppiaine – Läroämne – Subject Yleinen valtio-oppi: politiikan tutkimus			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro Gradu- tutkielma	Aika – Datum – Month and year 03/2019	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 64	
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tutkimuksen kohteena oli Bosnia-Hertsegovinan poliittinen järjestelmä, jota tarkasteltiin Lijphartin yhteishallinnallisen demokratian kontekstissa. Yhteishallinnallinen demokratia on poliittinen järjestelmä, jossa heterogeenisissä yhteiskunnissa pyritään varmistamaan demokraattinen järjestys mahdollisimman inklusiivisella päätöksentekomenettelyllä. Aikaisempi Bosnia-Hertsegovinan poliittisen järjestelmään liittynyt tutkimus on kohdistunut ylemmien hallinnon tasojen tutkimukseen päättyen enemmän tai vähemmän yhdenmukaisiin johtopäätöksiin. Tämä Pro Gradu-tutkielma keskittyi Bosnia-Hertsegovinan Federaation kantonien demokraattisen suorituskyvyn vertailuun.</p> <p>Tutkimuksessa demokraattinen suorituskky koostui kolmesta eri muuttujasta: luottamus, tasa-arvo ja vakaus. Luottamuksen mittaamiseen käytettiin äänestysprosenttia, tasa-arvon naisten osuutta kantonien valtuustoissa ja vakaus ilmeni hallitusten vaihtuvuudella tarkastelujakson aikana. Tutkimusmenetelmänä käytettiin vertailevaa tutkimusta, jossa Federaation kymmenestä kantonista tutkittiin kyseisiä muuttujia ajanjaksolla 2010-2018, mikä sisältää yhteensä kolmet vaalit kantonien valtuustoissa. Tämä antoi mahdollisuuden tarkastella pelkästään nykyisen tilanteen lisäksi pidemmän ajanvälin muutoksia.</p> <p>Tuloksissa paljastui, että kantonien välillä oli selkeitä eroja niin demokraattisen toimintakyvyn kuin sen yksittäisten muuttujien osalta. Keskeisimpinä kehityslinjoina huomattiin, että äänestysprosentin trendi oli lähes jokaisessa kantonissa laskeva ja naisten osuus valtuustoissa taas oli nouseva. Kantonit, joissa oli monikansallinen väestö, pärjäsivät jokaisen yksittäisen muuttujan kohdalla paremmin kuin kantonit, joissa oli homogeenisempi väestöjakauma. Kun monikansalliset kantonit poistettiin tarkastelusta, huomattiin että väestön diversiteetin ja demokraattisen suorituskvyn välillä ei ollut korrelaatiota.</p> <p>Tutkielma antoi merkittävää lisäarvoa aikaisempaan Bosnia-Hertsegovinan poliittiseen järjestelmään kohdistuneeseen tutkimukseen. Sen tulokset olivat linjassa Lijphartin (2012) tutkimuksen kanssa, jossa yhteishallinnallisissa (konsensudemokratioissa) on hieman korkeampi äänestysprosentti ja naisten osuus parlamenteissa. Juuri monikansallisissa kantoneissa oli suhteessa suurempi äänestysprosentti ja korkeampi naisten osuus valtuustoissa yksikansallisiin kantoneihin verrattuna. Muiden kantoneiden tarkempi tarkastelu osoitti kuitenkin, että yksikansallisista kantoneista kaikista homogeenisimmät pärjäsivät paremmin demokraattisen toimintakyvyn vertailussa. Siksi tutkimustuloksista ei voida vetää aukottomia syy-seuraussuhteita vaan vakuuttavien johtopäätösten teko edellyttää lisätutkimuksia.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords yhteishallinnallinen demokratia, demokraattinen toimintakyky, Bosnia-Hertsegovina, luottamus, tasa-arvo, vakaus, demokratia,			

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto

2. Teoreettinen viitekehys

- 2.1 Yhteishallinnallisen demokratian teoria
- 2.2 Yhteishallinnallisen demokratian kritiikki
- 2.3 Yhteishallinnallinen demokratia Bosnia-Hertsegovinassa
 - 2.3.1 Vangin dilemma Bosnia-Hertsegovinan poliittisessa järjestelmässä
- 2.4 Edeltävä tutkimus

3. Bosnia-Hertsegovinan poliittinen järjestelmä

- 3.1 Daytonin rauhansopimus
- 3.2 Bosnia-Hertsegovinan keskushallinto
- 3.3 Bosnia-Hertsegovinan Federaatio
 - 3.3.1 Federaation kantonit
- 3.4 Serbitasavalta
- 3.5 Brcko Distrikt
- 3.6 OHR – Kansainvälisen yhteisön korkea edustaja
- 3.7 Yhteishallinnallisen demokratian suhde Bosnia-Hertsegovinan poliittiseen järjestelmään

4. Tutkimusasetelma- ja tutkimuskysymykset

- 4.1 Tutkimusmenetelmä
- 4.2 Tutkimusasetelma
- 4.3 Tutkimuskysymykset- ja hypoteesit
- 4.4 Tutkimusaineisto

5. Tulokset

- 5.1 Una-Sanan kantoni
- 5.2 Posavinan kantoni
- 5.3 Tuzlan kantoni
- 5.4 Zenica-Dobojin kantoni
- 5.5 Bosnia-Podrinjen kantoni

- 5.6 Keski-Bosnian kantoni
- 5.7 Hertsegovina-Neretvan kantoni
- 5.8 Länsi-Hertsegovinan kantoni
- 5.9 Sarajevon kantoni
- 5.10 Kanton 10
- 5.11 Äänestysprosentti
- 5.12 Naisten osuus valtuustoissa
- 5.13 Hallitusten vaihtuvuus
- 5.14 Demokraattisen toimintakyvyn vertailu

6. Loppuanalyysi

- 6.1 Johtopäätökset
- 6.2 Tieteellinen itsereflektio

7. Lähdeluettelo

1 Johdanto

Tutkielmassani aion tarkastella Bosnia-Hertsegovinan poliittisen järjestelmän toimintakykyä. Maan poliittista järjestelmää on luonnehdittu maailman monimutkaisemmaksi ja se perustuu vuonna 1995 allekirjoitettuun Daytonin rauhansopimukseen, jossa valtio jaettiin kahteen hallinnolliseen yksikköön eli entiteettiin; Bosnia-Hertsegovinan Federaatioon (FBiH), joka muodostaa 51% pinta-alasta ja Serbitasavaltaan (RS), joka täyttää loput 49%. Näiden lisäksi valtiossa autonominen Brčkon alue, joka ei kuulu kumpaakaan entiteettiin sekä kansainvälisen yhteisön korkea edustaja (OHR), joka on Daytonin rauhansopimuksen viimeinen tulkitsija. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Bosnia-Hertsegovina on puoli-protektoraatti, sillä korkealla edustajalla on mahdollisuus säätää lakeja tai erottaa valittuja poliitikkoja virastaan.¹

Entiteeteistä Serbitasavalta muodostuu suurimmaksi osaksi serbeistä, joten sen hallinto on keskusjohtoinen niin, että kunnasta seuraava yksikkö on entiteetti eli tasavallan hallinto. Bosnia-Hertsegovinan Federaatiossa (jäljempänä Federaatio) taas hallinnollinen jako on monimutkaisempi, koska se on muodostettu vuoden 1994 Washingtonin rauhansopimuksen myötä, jossa kroaattien separatistihallinto Kroatian Tasavallan Herceg-Bosnia (*Hrvatska Republika Herceg-Bosna*) yhdistettiin Bosnia-Hertsegovinan hallintoon. Tämän johdosta Federaatio jakautuu edelleen maantieteellisesti jaettuun kymmeneen kantoniin, joista viidessä on bosniakkienemmistö, kolmessa kroaattienemmistö ja kaksi kantonia ovat etnisesti jakautuneita niin ettei kumpikaan muodosta suhteellista enemmistöä.²

Washingtonin sopimuksen mukaan Federaation kantoneilla on laaja itsehallinto, johon kuuluvat mm. sisäasianministeriö, koulutus- ja kulttuuri, julkiset palvelut, asunnontuotanto, kaavoituspolitiikka, verotus- ja velkaantuminen, radio- ja tv, turismi ja sosiaalipalvelut.³ Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kantonit ovat hyvin pitkälle itsenäisiä ja riippumattomia keskushallinnosta, mikä tekee niistä mielenkiintoisen tutkimuksen kohteen. Kantonit muodostavat vaalien jälkeen itse hallituksensa. Yleensä puolueet pyrkivät muodostamaan koalitiot niin, että ne muodostavat enemmistön jokaisessa valtion portaassa, mutta riippuen äänestystuloksista tämä ei välttämättä ole aina mahdollista.

Bosnian nykyinen perustuslaki on osa Daytonin rauhansopimusta ja se on esimerkki etnisesti jakautuneesta valtiosta, jossa on sovellettu yhteishallinnallisen demokratian periaatteita. Daytonin perustuslakia on luonnehdittu tyyppiesimerkiksi yhteishallinnallisesta demokratiasta. Kalifornian

¹ Nardelli, Dzidic & Jukic, The Guardian, 8.10.2014

<https://www.theguardian.com/news/datablog/2014/oct/08/bosnia-herzegovina-elections-the-worlds-most-complicated-system-of-government> / viitattu 3.10.2018

² Washington Agreement (United States Institute of Peace)

https://www.usip.org/sites/default/files/file/resources/collections/peace_agreements/washagree_03011994.pdf / viitattu 16.10.2018

³ Bosnia-Hertsegovinan Federaation Perustuslaki, artikla 3.4

yliopiston politiikan tutkimuksen professori Arend Lijphart on eritellyt yhteishallinnallisen demokratian ehtoja ja esittänyt, että demokratia voi toimia myös jakautuneissa valtioissa. (Lijphart, Arend, 2007, 1977)

Tutkielmani teoreettisen viitekehyksen tulee siis muodostamaan Lijphartin yhteishallinnallisen demokratian teoria, joka edellyttää heterogeenisilta yhteiskunnilta muutamia ennakkoehtoja demokraattisen järjestyksen säilyttämiseksi. Näitä ovat mm. suuret koalitiot, kulttuurillinen autonomia, suhteellinen edustus ja molemminpuolinen veto-oikeus. (Lijphart, Arend, 1977). Näiden ehtojen toteutuminen mahdollistaa yhteiskunnallisen vakauden säilymisen, jolla on myös monia suotuisia, mutta epäsuoria vaikutuksia. Lijphartin mukaan sellaisissa valtioissa on mm. vähemmän vankeja, parempi ympäristönsuojelulainsäädäntö, vähemmän kuolemanrangaistuksia, sekä suurempi sosiaaliturva. (Lijphart, Arend 2012)

Näiden lisäksi tutkielman teoreettisessa osassa tehdään lyhyt katsaus aikaisempaan Bosnia-Hertsegovinan yhteishallinnallista demokratiaa käsittelevään tutkimukseen. Viimeisimpien vuosien aikana Bosnia-Hertsegovinasta on tehty runsaasti tutkimuksia, jotka ovat tulleet siihen tulokseen, että poliittinen yhteistyö ei toimi, koska etnisillä ryhmillä ei ole konsensusta siitä, että valtion olemassaolo on toivottavaa. (Balic & Izmirlija, 2013) Näin ollen jokainen etninen ryhmä pyrkii edistämään omia maksimaalisia tavoitteita, sillä kannustimia yhteistyölle ei löydy. (Kasapovic, 2006). Aikaisempi tutkimus on keskittynyt nimenomaan tutkimaan makrotason politiikkaan keskittyen entiteettien tai valtion parlamenttiin jättäen paikallistason politiikan vähemmälle huomiolle. Tutkielmani tulee siis antamaan merkittävän panoksen aikaisempaan tutkimustraditioon keskittyen niin sanottuun tutkimukselliseen kuolleeseen kulmaan eli kantonien poliittiseen toimintakykyyn.

Tutkielman teoreettisen osan jälkeen tarkastellaan lyhyesti Bosnia-Hertsegovinan poliittista järjestelmää. Koska aihe on monimutkainen siihen ei tulla syventymään yhtään sen enempää kuin se on tutkielman kannalta tarkoituksenmukaista. Tämä tarkoittaa sitä, että poliittisen järjestelmän esittely keskittyy Bosnia-Hertsegovinan Federaation ja sen kantonien toimivaltuuksiin, joiden perustuslait esitellään lyhyesti sekä kantonien toimivallan suhde Federaatioon. Tarkoituksena on siis selvittää, kuinka itsenäisiä kantonit ovat Federaatioon verrattuna ja mitä se tarkoittaa tutkielman etenemisen kannalta.

Tutkielma keskittyy analysoimaan yhteishallinnallisen demokratian vaikutuksia kantonien demokraattiseen toimintakykyyn. Aikaisemman tutkimuksen lyhyen katsauksen perusteella yhteishallinnallinen demokratia on epäonnistunut tuomaan positiivisia ulkoisvaikutuksia Bosnia-Hertsegovinan poliittiseen järjestelmään. Näkyköö tämä myös kantonien tasolla, jos kyllä, niin miten?

Demokraattisella toimintakyvyllä tarkoitetaan tässä yhteydessä kansalaisten korkeaa osallistumista, poliittista tasa-arvoa sekä hallitusten vakautta. Tätä käsitettä kuvaamaan käytetään

kolmea indikaattoria: 1) äänestysprosentti 2) naisten määrää valtuustoissa 3) hallitusten vaihtuvuutta.

Äänestysprosentti on keskeinen yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa käytetty muuttuja, joka kuvastaa kansalaisten luottamusta demokraattisiin instituutioihin. Mitä korkeampi äänestysprosentti, sitä todennäköisemmin kansalaiset kokevat voivansa vaikuttaa yhteisiin asioihin. Naisten osuus valtuuston paikoista toimii indikaattorina sille, kuinka tasa-arvoiset osallistumismahdollisuudet ovat eri sukupuolten kesken. Hallitusten vaihtuvuus kuvastaa tässä yhteydessä kantonin poliittista vakautta, sillä epävakaissa yhteiskunnissa on korkeampi riski myös siihen, että hallitukset vaihtuvat ennen vaalikauden päättymistä.

Tutkielman tutkimusmenetelmänä on vertaileva tutkimus. Vertailevaa tutkimusta käytetään yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa yleensä vertailukelpoisten maiden vertailuun. Vertaileva tutkimus keskittyy erityisesti keskitason teorioihin ja tiettyihin politiikkalohkoihin, esimerkiksi eri maiden työllisyyspolitiikan vertailuun. (Moutsios, 2014)

Aineiston keräämisen jälkeen se kootaan tutkielman kannalta järkevään muotoon. Keskeiset indikaattorit kootaan vuosilta 2010-2018, jotka kattavat kolme vaalikautta. Tilastot kootaan yksilöllisesti jokaisesta kantonista erikseen, jolloin nähdään jokaisen kantonin sisäinen kehitys neljän vaalikauden aikana. Tämän jälkeen tuloksia vertaillaan keskenään, jonka tavoitteena on selvittää, onko kantonien välillä selkeitä eroja. Erityinen huomio tullaan kiinnittämään kahteen kantoniin, jossa yksi etninen ryhmä ei muodosta selkeää enemmistöä. Näitä ovat Hertsegovina-Neretvan kantoni (*Hercegovacko-Neretvanski Kanton*) ja Keski-Bosnian kantoni (*Srednjobosanski Kanton*).

Tarkoituksena on siis analysoida sitä, kuinka etninen monimuotoisuus näkyy kantonien demokraattisessa toimintakyvyssä suhteessa sellaisiin kantoneihin, jotka ovat etnisesti homogeenisiä. Aikaisempi tutkimus on tullut siihen tulokseen, että yhteishallinnallinen demokratia ei toimi Bosnia-Hertsegovinassa toivotulla tavalla, mutta nämä tutkimukset ovat keskittyneet ensisijaisesti makrotason politiikkaan. Tämä tutkielma taas pyrkii selvittämään näkyvätkö Lijphartin kuvailemat epäsuorat positiiviset ulkoisvaikutukset näissä kahdessa kantonissa niin, että niiden demokraattinen toimintakyky olisi selkeästi korkeampi verrattuna etnisesti yhtenäisiin kantoneihin.

Tutkielman loppuanalyysissa tehdään keskeiset johtopäätökset tutkimustuloksista. Siinä käydään läpi keskeiset huomiot jokaisen kantonin sisäisestä kehityksestä vertaillen niitä keskenään. Loppuanalyysin tavoitteena on tuoda tutkimuksellista lisäarvoa Bosnia-Hertsegovinan demokraattiseen toimintakykyyn paikallistasolla.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Yhteishallinnallisen demokratian teoria

"Free institutions are next to impossible in a country made up of different nationalities. Among a people without fellow-feeling, especially if they read and speak different languages, the united public opinion, necessary to the working of representative government, cannot exist." - John Stuart Mill ⁴

Suurin osa maailman valtioista on kansallisvaltioita, joista suurin osa syntyi monikansallisten imperiumien hajotessa ja menettäessä maa-alueita 1900-luvulla. Demokratioiden sisäiset erot ovat jääneet vähäiselle huomiolle yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Aiheeseen on kiinnittänyt huomiota yhdysvaltalais-hollantilainen politiikan tutkimuksen professori Arend Lijphart, joka on esittänyt, että demokratia voi toimia myös sellaisissa yhteiskunnissa, jotka pitävät sisällään erillisiä etnisiä, kielellisiä tai uskonnollisia ryhmiä. (Lijphart 1977 s. 2-7)

Lijphartin teesiin kuuluu olennaisesti yhteishallinnallisen demokratian teoria, jossa sosioekonomisesti, kielellisesti, uskonnollisesti tai etnisesti monimuotoiset valtiot ovat kuitenkin demokraattisesti toimintakykyisiä. Yhteishallinnallisessa demokratiassa vaalikilpailu ei tapahdu puolueiden välillä kansalaisten äänistä, vaan puolueet pyrkivät keräämään ääniä ensisijaisesti oman ryhmänsä sisäältä. Vaalien jälkeen jokaisen ryhmän voittajapuolueet muodostavat hallituksen yhteishallinnallisessa demokratiassa toimivien instituutioiden puitteissa. Tämä suurena koalitiona tunnettu yhteishallinnallisen demokratian lähtökohta varmistaa poliittisen vakauden ja ryhmien välisten ristiriitojen ratkaisemisen rauhanomaisten keinojen kautta. (Lijphart, 1977 s. 25-31)

Lijphart määrittelee yhteishallinnallisen demokratian toiseksi ehdoksi kulttuurillisen autonomian, jossa ryhmille taataan itsehallinto kulttuurillisissa kysymyksissä. Lijphart toteaa, että suuret koalitiot ja kulttuurillinen autonomia ovat yhteishallinnallisen demokratia ensisijaisia periaatteita. (Lijphart, 2007 s. 75-76). Vastapainoksi hän määrittelee toissijaisiksi periaatteiksi suhteellisen edustuksen, jossa jokainen ryhmä saa kokoaan vastaavan edustuksen valtion virastoissa ja lainsäädännöllisissä elimissä sekä molemminpuolisen veto-oikeuden, jolla taataan mahdollisimman inklusiivinen päätöksenteko. (Lijphart, 2007 s. 76-77)

Empiirisen evidenssin perusteella yhteishallinnallinen demokratia on osoittautunut toimivaksi tavaksi järjestää valtiohallinto heterogeenisissä yhteiskunnissa. Sen elementtejä on käytetty erityisesti tilanteissa, jossa ulkovaltiot ovat tehneet sotilaallisen väliintulon, jonka myötä perustuslaki on kirjoitettu uusiksi. Bosnia-Hertsegovinan lisäksi näin on tapahtunut esim. Irakissa

⁴ John Stuart Mill: *Considerations on Representative Government* (1861)

ja Afganistanissa. (Heuvel, 2009) Yhteishallinnallista demokratiaa on suosittu konfliktin jälkeisiin valtioihin, koska se aseellisen selkkauksen riskiä mahdollistaen näin edellytykset kestävämmälle rauhalle ja poliittiselle vakaudelle. Tutkimusten mukaan yhteishallinnallisten demokratioiden kehitys on nopeampaa enemmistödemokratioihin verrattuna. (Norris, 2012 s. 165-173)

Lijphart on argumentoinut myös, että yhteishallinnallinen demokratia edellyttää toimiakseen päällekkäisiä ja rinnakkaisia identiteettejä yhteiskunnan sisällä, sillä se johtaa myös poliittisten mielipiteiden maltillistumiseen. (Lipset, 1967) Jos ei rinnakkaisia ja päällekkäisiä identiteettejä ei ole yhteiskunnassa vallitsevat erot syventävät entisestään ja johtavat mielipiteiden radikalisoitumiseen. (Lijphart, 1977 s. 81-82)

Lijphartin on esittänyt muutamia politiikkasuosituksia yhteishallinnalliselle demokratialle. Näitä ovat muun muassa valtion järjestäminen federalistisin periaattein ja vaalijärjestelmä suhteellisen vaalitavan mukaisesti. (Lijphart, 2007 s. 73-76). Lijphart esittää myös vahvaa parlamentarismia, jossa hallitukset muodostuvat suurista koalitioista. Suurissa päätöksissä, kuten perustuslain muutoksissa, tulisi edellyttää vähintään kahden kolmasosan enemmistöä ja vähemmistöä koskevissa asioissa jopa tätä tiukempaa määrää. Hän huomauttaa kuitenkin, että nämä ovat vain muutamia suosituksia, eivätkä tiukkoja sääntöjä sillä jokainen yhteiskunta perustuu erityiseen, muista poikkeavaan poliittiseen kulttuuriin mikä vaikeuttaa yleispätevien säännösten ja ohjeiden luomisen. (Lijphart 2007 s. 75-83)

Yhdysvaltalaisen politiikan tutkijan Robert Dahlin mukaan yhteishallinnallinen demokratia tarvitsee yleisen yhteiskunnallisen konsensuksen siitä, että yhteishallinnallinen demokratia on suotavampi järjestelmä kuin vaihtoehtona olevat aseelliset selkkaukset. Olisi myös toivottavaa, että valtiossa olisi jo pidempi kokemus rauhanomaisesta tavasta ratkaista poliittiset ristiriitatilanteet. (Dahl 1989: 348)

Lijphartin mukaan yhteishallinnallisen demokratian instituutiot tuottavat pitkällä aikavälillä positiivisia vaikutuksia myös makrotalouteen. Tämä on seurausta siitä, että toisin kuin liberaalissa enemmistödemokratioissa yhteishallinnallisessa demokratiassa muodostetaan suuria koalitioita, jotka johtavat maltillisuuteen ja tasapainoisuuteen pitkän aikavälin talouspolitiikassa. Tämä lisää luottamusta ja ennustettavuutta finanssimarkkinoilla, mikä tekee maasta houkuttelevamman investointikohteen. (Norris, 2012 s. 108-111) Esimerkiksi Iso-Britanniassa – jossa on enemmistövaalitavan mukaisesti kaksi hallitsevaa puoluetta – hallitusten vaihdos saattaa johtaa nopeaan kurssinvaihdokseen hallituksen talouspolitiikassa mikä tuottaa päinvastaisia ulkoisvaikutuksia. Lijphart on tutkinut, että yhteishallinnallisissa demokratioissa on keskimääräisesti pienempi inflaatio ja hieman parempi työllisyys kuin muissa demokraattisissa valtioissa. (Lijphart, 1999 s. 264-269)

Konventionaalisessa yhteiskunnallisessa ajattelussa on ollut peruslähtökohtana se, että yksipuoluejärjestelmässä hallitukset ovat toimintakykyisempiä, koska ne kykenevät tekemään

nopeita päätöksiä. Näin ollen enemmistövaalitapa tuottaa vahvempaa ja koherentimpaa politiikkaa, kun jokaisesta päätöksistä ei tarvitse erikseen neuvotella koalitiopartnereiden kanssa. Konventionaalisen näkemyksen mukaan tämä helpottaa myös politiikan seuraamista, sillä kansalaisten on helpompi arvioida hallituksen politiikkaa, kun siitä päättää yksi puolue monen sijasta. Lijphart on kuitenkin argumentoinut tätä näkemystä vastaan esittäen, että nopeat päätökset eivät ole välttämättä hyviä päätöksiä. (Lijphart, 2012 s. 257) Samalla hän esittää, että yhteishallinnallisissa demokratioissa hallituksen vaihtaminen on jopa helpompaa, koska siinä kansalaisilla on huomattavasti enemmän äänestysvaihtoehtoja. (Lijphart, 2012 s. 280)

Lijphart on tutkinut kirjassaan *“Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries”* tarkemmin enemmistödemokratioiden ja yhteishallinnallisten (kirjassa konsensuaalisten) demokratioiden välistä suhdetta. Tutkimustulosten perusteella yhteishallinnalliset demokratiat pärjäävät paremmin korruptiovertailussa ja niissä on vähemmän inflaatiota. Myös työttömyys ja budjettivajeet ovat pienempiä, mutta ei tilastollisesti merkitsevällä tavalla. Taloudellisissa vapauksissa ei löytynyt demokratioiden välillä eroja. Enemmistödemokratiat olivat parempia tuottamaan talouskasvua asukasluvuun suhteutettuna (*BDP per capita growth*), mutta ei tilastollisesti merkitsevällä tavalla. Näiden tutkimustulosten perusteella ei voida sanoa, että yhteishallinnalliset demokratiat olisivat välttämättä *parempia* tuottamaan parempaa hallintoa ja talouskasvua, mutta se myös kumoaa konventionaalisen näkemyksen, jonka mukaan enemmistödemokratiat ovat näissä selkeästi parempia. (Lijphart, 2012 s. 266-275)

Enemmistövaalitapa, jossa jokaisesta vaalipiiristä valitaan yksi edustaja yleensä johtaa siihen, että poliitikot ajavat ensisijaisesti oman vaalipiirinsä etuja yhteiskunnan kokonaisedun kustannuksella. Sen sijaan inklusiivisissa päätöksissä, jossa mahdollisimman monen toimijan mielipiteet on otettu huomioon tuottaa suuremmalla todennäköisyydellä vakaampia, parempia ja maltillisempia päätöksiä. (Lijphart, 2012 s. 258)

Keskeinen yhteishallinnallisiin demokratioihin liittyvä havainto on se, että se tuottaa edustavamman hallinnon enemmistödemokratioihin verrattuna. Yhteishallinnallisissa demokratioissa on edustettuna laajempi kirjo väestöstä, mukaan lukien kansallinen vähemmistö. Lijphart on tutkimuksissaan tullut myös siihen tulokseen, että yhteishallinnalliset demokratiat ovat myös ”ystävällisempiä” (*kinder, gentler*) enemmistödemokratioihin verrattuna. Tämä tarkoittaa sitä, että niissä valtiot käyttävät enemmän resursseja sosiaalietuksiin, niillä on parempi ympäristönsuojeluohjelma sekä vähemmän vankeja asukasluvuun suhteutettuna. Yhteishallinnallisissa demokratioissa naisia on n. 9% enemmän edustettuna parlamenteissa, kuin enemmistödemokratioissa ja Gini-kerroinkin on n. yhdeksän pistettä alempi mikä implikoi Lijphartin mukaan myös suurempaa poliittista tasa-arvoa. Yleisesti ottaen yhteishallinnallisissa demokratioissa kansalaiset ovat kyselytutkimusten mukaan tyytyväisempiä hallintoon ja johtajiinsa, mikä näkyy myös keskimääräisesti korkeammassa äänestysprosentissa. (Lijphart, 2012 s. 275-297)

Näihin tuloksiin perustuen Lijphart suosittelieekin yhteishallinnallista demokratiaa valtioille, jotka suunnittelevat ensimmäistä demokraattista hallintoaan, erityisesti etnisesti jakautuneissa valtioissa mutta parempien tulosten perusteella myös homogeenisille valtioille. Hän huomauttaa, että tehokas ja toimiva hallinto on mahdollista muodostaa tinkimättä demokratian laadusta. Näin ollen ihanteellista olisi, että perustuslakiin kirjattaisiin federalismi, suhteellinen vaalitapa, itsenäinen keskuspankki ja kaksikamarinen parlamentti yhteishallinnallisen demokratian toimivuuden takaamiseksi. Lijphart huomauttaa kuitenkin, että keskeisiä esteitä tämän toteutumiseksi saattaa olla valtion maantieteellinen sijainti ja konsensuskulttuurin puuttuminen. (Lijphart, 2012 s. 299-301)

2.2 Yhteishallinnallisen demokratian kritiikki

Yhteishallinnallisen demokratian teoria on akateemisten konventioiden tavoin kerännyt myös kritiikkiä. Koska Arend Lijphart on merkittävin teorian puolestapuhuja, kohdistuu myös kritiikki osin hänen tieteellisiin premisseihin ja metodeihin, jotka antavat myös liian optimistisen kuvan yhteishallinnallisen demokratian toimivuudesta.

Lijphartin teoria on saanut kritiikkiä siitä, että se näkee identiteetit muuttumattomina ja ensisijaisina määritteinä. Yhteishallinnallisen demokratian teoria ei vähennä jakautuneen yhteiskunnan ongelmia, vaan ottaa jaon annettuna ja institutionalisoi sen osaksi poliittista järjestelmää. Yhteishallinnallinen demokratia on luonteeltaan kollektivistinen, koska yksilöt nähdään ensisijaisesti ryhmänsä edustajana. Se myös olettaa, että kollektiivilla on yhtenäiset ja pysyvät intressit. Yhteishallinnallinen demokratia tekee jakautuneista yhteiskunnista entistä jakautuneempia. (O'leary, 2005)

Yhteishallinnallinen demokratia on luonteeltaan hyvin pragmaattinen teoria, joka ei pyri ratkaisemaan syvästi heterogeenisien valtioiden ongelmia. Sen sijaan se hyväksyy erot muuttumattomana tosiasiana pyrkien siitä huolimatta mahdollistamaan valtion demokraattisen toimintakyvyn ja säilyttämään yhteiskunnallisen vakauden. Paradoksaalisesti tällaisessa järjestelmässä epävakaas on sisäänrakennettua, koska sen sijaan että järjestelmä pyrkisi vahvistamaan yhteisiä tai ylikansallisia identiteettejä se pikemminkin korostaa epävakauteen johtavia ryhmäidentiteettejä. Kun puolueet kilpailevat äänistä ensisijaisesti oman ryhmän sisällä se kannustaa puolueita äärimmäiseen retoriikkaan maksimoidakseen oman ryhmän hyvinvoinnin välittämättä sen enempää valtion toimintakyvystä kuin vakaudesta. Tämä luo heikot edellytykset puolueiden (tai ryhmien) väliseen yhteistyöhön ja kompromissihakuisuuteen, koska jokaisen ryhmän hallitseva puolue kohtaa oman ryhmän sisällä kilpailua, joka on retoriikassa radikaalimpi. (Horowitz, 1985 s. 571-580)

Teoriaa on kritisoitu myös siitä, että sitä käytetään liian herkästi selittämään heterogeenisten yhteiskuntien vakautta. Toisin sanoen, vaikka korrelaatio yhteishallinnallisten instituutioiden ja vakauden kannalta voidaan todentaa, ei se tarkoita sitä, että vakaus johtuu *a priori* yhteishallinnallisen demokratian takia. Korrelaatio ei siis tarkoita kausaalisuutta, joka voi olla myös poliittistaloudelliset valtasuhteet, hallinnolliset järjestelyt, perustuslaillinen järjestys ja sosioekonomiset ja kulttuuriset olosuhteet. (Lustick, 1979 s. 343)

Brian Barry on argumentoinut, että yhteishallinnallisen demokratian teoria on osoitus yhteiskuntatieteiden pyrkimyksestä kopioida luonnontieteiden kykyä selittää maailmaa. Tämä on johtanut sosioekonomisten valtasuhteiden ja epädemokraattisen manipulaation vaikutuksen sivuuttamiseen yhteishallinnallisen demokratian tutkimuksessa. (Barry, 1975 s. 393-411). Barry kyseenalaistaa Lijphartin käyttämien yhteishallinnallisten demokratioiden malliesimerkkien, kuten esimerkiksi Sveitsin, yhteiskunnallisten jakojen luonnetta. Hänen mukaansa Sveitsissä on monitasoisia identiteettejä, jotka luovat yhteenkuuluvuuden tunteen sveitsiläiseen yhteisöön, jonka seurauksena myös konsensuksen edellytykset ovat parempia. (Barry, 1975, s. 477-505.) Alankomaiden politiikan tutkija Rinus van Schendelen on taas kritisoinut yhteishallinnallisen demokratian käyttämistä selitteinä Alankomaiden vakaudelle. Schendelen sanoo, että Alankomaat ovat kyllä vakaita, kun tarkastellaan laitonta väkivaltaa, mutta ne olivat sitä jo ennen yhteishallinnallista demokratiaa. Schendelen argumentoi, että poliittisten eliittien tavoitteena Alankomaissa ei ollut yhteistyö vaan oman puolueen vaikutusvallan maksimointi. Tämä taas johti hallituksien tiheään vaihtuvuuteen, mitä ei voida pitää yhteiskunnallisen vakauden piirteinä. Schendelen kyseenalaistaakin koko yhteishallinnallisen demokratian demokraattisuuden. (Schendelen, 1984 s. 19-49).

Muuta kritiikkiä Lijphartin teoria on saanut siitä, että yhteishallinnallisen demokratian seurauksena opposition rooli on heikko, hallinto on monimutkainen ja yksilön oikeudet jäävät vähemmälle huomiolle. Päätöksenteko on hidasta ja konsensuksen edellyttäminen monista päätöksistä voi johtaa poliittisiin kriiseihin. Lijphart on vastannut kritiikkiin niin, että vaikka tämä pitäisi paikkansa on yhteishallinnallinen demokratia suotavampi järjestelmä, koska sen vaihtoehtona saattaa olla aseellinen konflikti, joka on huomattavasti epätoivottavampi vaihtoehto. (Lijphart 2007, s. 76-77)

2.3 Yhteishallinnallinen demokratia Bosnia-Hertsegovinassa

Lijphartin esittelemä yhteishallinnallisen demokratian teoria on toiminut hyvin sellaisissa valtioissa kuten Sveitsi tai Alankomaat, joissa on pitkä traditio kompromisseista, yhteistyöstä ja konsensuksesta. Se edellyttää luottamusta toisia ryhmiä kohtaan, minkä vuoksi se on erityisen haasteellista saada toimimaan konfliktinjälkeisissä yhteiskunnissa. Bosnia-Hertsegovina on esimerkki valtiosta, jossa yhteishallinnallinen demokratia ei ole paikallisen eliitin sopima järjestelmä, vaan ulkoapäin pakotettu järjestelmä, niin sanottu ”painostettu yhteishallinnallinen demokratia”. (Merdzanovic, 2015 s. 105-108)

Yhteishallinnallisen demokratian instituutiot ovat olleet suosittuja erityisesti sisällissodan repimissä valtioissa, sillä se takaa tietyt yhteiskunnalliset positiot jokaisen ryhmän edustajalle mikä varmistaa sen, ettei tiettyä ryhmää voi jättää kokonaan vallan ulkopuolelle. Johtuen vahvoista sodan aiheuttamista ristiriidoista konfliktinjälkeiset yhteishallinnalliset demokratiat eivät toimi vastaavalla kuin sellaiset valtiot, joissa yhteishallinnallinen demokratia on ollut jo pidempään käytössä. (Merdzanovic, 2015 s. 108-112)

Painostettujen yhteishallinnallisen demokratioiden tunnusmerkkinä on se, että ulkomaisten joukkojen on ensimmäisten sodanjälkeisten vuosien aikana ylläpidettävä rauhaa ja vakautta, jotta demokraattinen hallinto saataisiin toimimaan. Ulkomaisilla toimijoilla on suuri rooli valtion jälleenrakennuksessa, sillä ensimmäisten sodanjälkeisten vuosien jälkeen sodan riski on vielä suuri. (Merdzanovic, 2015 s.131-136)

Painostettujen yhteishallinnallisten demokratioiden piirteenä on se, että korkein poliittinen auktoriteetti on sotilaallisen intervention tehneen toimijan käsissä. Merdzanovicin mukaan tämä vähentää yhteishallinnallisten demokratioiden demokraattisuutta itsessään, sillä tässä tapauksessa ylin poliittinen valta ei ole enää kansalaisilla. (Merdzanovic, 2015)

Ulkopäin tuotu yhteishallinnallinen demokratia törmää vaikeaan ongelmaan kansainvälisen säätelyelimen takia, sillä kun ylin poliittinen valta on ulkopuolisella toimijalla, on paikallisen poliittisten eliittien välinen yhteistyö mahdotonta. Tämä taas vaikeuttaa Lijphartin määrittelemän yhteishallinnallisen demokratian ensimmäisen ehdon eli suurten koalitioiden toimivuutta, kun paikallisilla poliitikoilla ei ole riittäviä kannustimia kompromissihakuisuuteen. Kansainvälisen säätelyelimen olemassaolo luo poliitikoille kannustimet säilyttää maksimalistiset mielipiteet, sillä poliittinen vastuu voidaan aina siirtää ulkopuoliselle toimijalle. Näin poliitikot estävät kilpailijoiden muodostumisen oman ryhmän sisältä. (Merdzanovic, 2015 s. 145-148)

Tämä on vahva argumentti sitä vastaan, että yhteishallinnallinen demokratia tuotaisiin osana ulkomaista interventiota, sillä poliittisen eliitin välinen yhteistyö on lähes mahdotonta saavuttaa ulkopäin painostamalla. Niin kauan kuin ylin poliittinen auktoriteetti on kansainvälisellä säätelyelimellä, on mahdollisuudet paikallisten poliitikojen vapaaehtoihin kompromisseihin pieni, koska poliittiset eliitit ymmärtävät järjestelmän säilyvän, vaikka sopimusta ei syntyisi. Tämä luo kannustimet esiintyä oman ryhmän etujen ajajana ja välttää kompromisseja, mikä saisi poliitikot näyttäytymään heikoilta oman ryhmän silmissä. Tämä taas saattaisi johtaa sisäisen opposition syntyyn ja jopa vallanvaihdokseen. Paradoksaalisesti, vaikka radikaalimpi oppositio nousisi valtaan joutuisi sekin tekemään kompromisseja mikä taas avaa tilaa hävinneelle osapuolelle voittoa vaalit äärimmäisellä retoriikalla. (Merdzanovic, 2015 s. 148-159)

Merdzanovicin mukaan yhteistyö on mahdollista painostetuissa yhteishallinnallisen demokratian järjestelmissä vain laajan yhteiskunnallisen muutoksen kautta, jossa äänestäjät kyllästyvät radikaaliin retoriikkaan ja alkavat suosimaan maltillisia vaihtoehtoja. Merdzanovicin mukaan tämä on kuitenkin epätodennäköisempi vaihtoehto, sillä se edellyttää suuria muutoksia yhteiskunnallisessa ilmapiirissä. (Merdzanovic, 2015 s. 159-161)

2.3.1 Vangin dilemma Bosnian yhteishallinnallisessa demokratiassa

Ensimmäisistä sodanjälkeisistä vapaista vaaleista lähtien Bosnia-Hertsegovinan etnisten ryhmien - bosniakkien, serbien ja kroaattien – kansalliset puolueet ovat suurimmaksi osaksi voittaneet vaalit. Kansainvälinen yhteisö on kokenut tämän ongelmaksi, sillä kansalliset puolueet ajavat ensisijaisesti oman ryhmän intressiä valtion jälleenrakennuksen ja kokonaisedun kustannuksella. Kansallismieliset puolueet käyttävät aggressiivista retoriikkaa pyrkiessään esittämään politiikan nollasummapelinä, jossa yhden etnisen ryhmän voittaessa toinen häviää. Tämä suosii kansallismielisiä puolueita maltillisten puolueiden kustannuksella, sillä kansalaiset äänestävät tässä tilanteessa puolueita, joiden he kuvittelevat kaiken parhaiten suojelevan kansallisia etuja. (Mujkic, Hulsey, 2009 s. 143-144)

Bosnian politiikkaa onkin kuvailtu vangin dilemmaksi, koska kansalaiset eivät näe politiikkaa yhteistyönä, josta voisi hyötyä kaikki vaan sodanjälkeisenä aikana politiikka muistuttaa enemmän tulehtunutta konfliktia, ns. kylmää sisällissotaa. Maltillisten puolueiden menestystä vaikeuttaa siis kolmen kansallisen ryhmän keskinäinen vastakkainasettelu. Kansalainen, joka harkitsee vaihtoehtoja kansallisen ja maltillisen puolueen välillä tulee ottaa huomioon myös toisen kansallisen ryhmän edustajien äänestyspäätökset. Jos hän äänestää maltillista puoluetta, mutta muut kansallismielisiä hän ei saa maltillisuuden mukana tuomia etuja. Kansallismielisten puolueiden keskinäinen riitely vaikeuttaa politiikantekoa ja sitä myöten myös valtion toimintakykyä mikä on vahingollista jokaiselle ryhmälle, mutta nämä voittavat usein juuri siitä syystä, että maltillisten puolueiden äänestäminen koetaan riskinä, jota ei olla valmiita ottamaan. (Mujkic, Hulsey, 2009 s. 152-153)

Kansainvälinen yhteisö on panostanut huomattavasti resursseja tämän dilemman ratkaisemiseksi ja tukenut sekä suoraan että epäsuoraan maltillisia puolueita. Kaikista selvimmin tämä näkyi vuoden 2000 vaaleissa, jonka myötä muodostettiin ei-kansallisten puolueiden muodostama 'Muutoksen Allianssi' (*Alijansa za promjenu*), jonka myötä bosniakkien kansallispuolue SDA, kroaattien HDZ ja serbien SDS jäivät ilman hallituspaikkaa. Tämä oli myös selkeä siirto yhteishallinnallisesta demokratiasta kohti liberaalin demokratian periaatteita, joissa ei enää luotettu siihen, että poliittisten eliittien keskinäinen yhteistyö takaa parhaat edellytykset valtion toimintakyvyn säilyttämiseksi. Muutoksen allianssi sai suurimman osan äänistään bosniakeilta, sillä esimerkiksi kroaattien kansallispuolue HDZ voitti enemmistön kroaattien äänistä. Maltilliset puolueet eivät onnistuneet saamaan kroaattien ja serbien enemmistöä puolelleen ja näin ollen

koalitio kaatui seuraavissa vaaleissa, kun allianssin suurin puolue SDP menetti myös bosniakkien luottamuksen. (Mujkic & Hulse, 2009 s. 156)

Vaaleista toiseen kansallismieliset puolueet voittavat jokaisen ryhmän sisältä, mikä heikentää mahdollisuuksien ylikansalliseen ja yleisbosnialaiseen yhteistyöhön. On hyvin epätodennäköistä, että asetelma muuttuisi sillä hallitsevat puolueet hyötyvät vallitsevasta tilanteesta. Tämän seurauksena kansallismielisten puolueiden etujen mukaista on pikemminkin vahvistaa etnisiä eroja, kuin hälventää niitä koska se varmistaa heidän kannatuksensa myös seuraavissa vaaleissa ja näin ollen vallassa pysymisen. Asetelman murtamiseksi on ehdotettu äänestystavan muuttamista niin, että kansalaiset voivat äänestää vaaleissa useampaa vaihtoehtoa tai puoluetta. Kansalaiset voisivat siis äänestää oman ryhmän sisältä myös muita puolueita, mikä kannustaisi maltillisempaan retoriikkaan ja monikansallisten maltillisten puolueiden nousuun. (Mujkic & Hulse, 2009 s. 157-158)

2.4 Edeltävä tutkimus

Bosnia-Hertsegovinan yhteishallinnallisen demokratian järjestelmää on tutkittu 2000-luvulla erityisesti läntisen Balkanin yliopistoissa. Seuraavaksi esitellään merkittävimpiä tutkimuksia ja niiden johtopäätöksiä Bosnia-Hertsegovinan poliittisesta järjestelmästä.

Tunnettu tosiasia on, että monimutkaisen lainsäädäntöprosessin takia lakiesitykset etenevät Bosnia-Hertsegovinan parlamentissa hitaasti, sillä lakiesitys tarvitsee parlamentin molempien huoneen hyväksynnän. Birgit Bahtic-Kunrath on vertaillut tavallisia lakiesityksiä EU-integraatiota edistäviin lakiesityksiin ja niiden etenemisprosessia. Hypoteesina oli, että koska EU-jäsenyydestä vallitsee Bosniassa laaja konsensus tulisi sen heijastua myös parlamentin työskentelyyn niin, että EU-integraatiota käsittelevät lakiesitykset etenevät huomattavasti nopeammin.⁵ Tuloksien perusteella integraatiota käsittelevät lait eivät etene yhtään sen nopeammin kuin kotimaan asioita käsittelevät esitykset. Mielenkiintoisena kuriositeettina mainittakoon, että tutkimuksen perusteella serbiasavallan edustajat olivat huomattavasti herkempiä käyttämään yhteishallinnallisen demokratian molemminpuolista veto-oikeutta. (Bahtić-Kunrath, 2011)

Yhteishallinnallinen demokratia on Bosnia-Hertsegovinassa vain vahvistanut valtiossa olevia etnisiä jakoja, mikä on johtanut poliittisen järjestelmän lukkiutumiseen. Suuret koalitiot ovat luoneet myös demokratiavajeen, sillä opposition rooli on vähäisempi, eikä yleisbosnialaista oppositiota ole vaan sekin on jakaantunut etnisten ryhmien sisälle. Ensisijainen syy yhteishallinnallisen demokratian epäonnistumiseen Bosnia-Hertsegovinassa on se, että kansalaisilla ei ole konsensusta siitä, että yhteisen valtion ylläpitäminen on toivottavaa. Alueella on käynnissä eräänlainen kylmä sota, jossa aseellinen konflikti on muuttanut muotoaan poliittiseen taisteluun. (Orlovic, 2015)

⁵ ("88.2 % of the citizens support the EU membership of Bosnia and Herzegovina", 2011
http://www.dei.gov.ba/dei/media_servis/vijesti/default.aspx?id=7334&langTag=en-US, 26.2.2017)

Zagrebin yliopiston professori Mirjana Kasapovicin mukaan Bosnia-Hertsegovina on esimerkki assymetrisesta konfедераatiosta, koska siinä on sekä federalismin, että konfедераation elementtejä. Kasapovic argumentoi, että Bosnia-Hertsegovinassa on viisi ominaisuutta, jotka toisaalta edesauttavat yhteishallinnallisen demokratian toimivuutta ja saman verran epäsuotuisia tekijöitä. Suotuisina tekijöinä Karupovic mainitsee mm. selkeät etniset ja uskonnolliset erot ryhmien välillä, ryhmien välillä yksikään ei muodosta enemmistöä, alueelliset rajat ryhmien välillä, pieni väkiluku ja ryhmien sisäinen poliittinen koheesio. Yhteishallinnallista demokratiaa heikentäviä ominaisuuksia ovat taas ulkoiset uhat naapurimaista, kiihkoisänmaallisuus, lyhyt demokraattinen traditio ja luottamuksen puute, poliittisen eliitin heikko tuki valtionhallinnolle sekä olematon konsensus valtion olemassaolosta.

Juuri puuttuva konsensus valtion olemassaolosta on Kasapovicin mukaan ratkaiseva tekijä, sillä se vähentää kannustimia yhteistyöhön eliitin välillä. Bosniakit haluaisivat mielellään yhtenäisvaltion, eikä hallinnollisia rajoja etnisten rajojen mukaan. Serbit taas eivät mielellään luovuttaisi valtaoikeuksia keskushallinnolle, vaan haluaisivat mieluiten itsenäisen tasavallan ja kroaatit haluavat taas entistä vahvemman etnisen jaon, jopa oman kolmannen entiteetin. Kasapovicin mukaan yhteishallinnallisen demokratian toimivuus Bosnia-Hertsegovinassa edellyttäisi sitä, että poliittiset eliitit hyväksyvät valtion olemassaolon ja luopuvat omista maksimaalisista poliittisista tavoitteista. (Kasapović, 2006)

Sarajevon yliopiston Lejla Babic ja Midhat Izmirlija argumentoivat, että yhteishallinnallisessa demokratiassa tarvittavaa minimaalista konsensusta valtion olemassaolosta ei löydy Bosnia-Hertsegovinassa, vaan se koskee ensisijaisesti rauhan säilyttämistä. Bosnia-Hertsegovinassa minimaalinen konsensus ei koske valtion, vaan rauhan olemassaoloa. Siksi poliittinen eliitti ei ole ensisijaisesti kiinnostunut valtion olemassaolosta ja sen etujen edistämisestä.

Tutkijat näkevät ensisijaisena ongelmana sen, että Bosnia-Hertsegovinan kansalaiset näkevät itsensä ensisijaisesti oman etnisen ryhmän edustajana; bosniakkina, kroaattina tai serbinä, johon myös poliittinen osallistuminen perustuu. Tämä vähentää demokraattisten instituutioiden valtaa ja keskittää sen näiden kolmen ryhmän poliittisen eliitin käsiin. Yleisvaltakunnallista poliittista kilpailua ei esiinny, koska puolueet kilpailevat ensisijaisesti oman viiteryhmänsä sisällä äänistä. Tämä kaikki on omalta osaltaan johtanut poliittisen järjestelmän lukkiutumiseen minkä seurauksena euroatlanttisen yhteistyön kannalta tärkeät lakiprosessit ovat edenneet vain vahvan kansainvälisen yhteisön painostuksen seurauksena. (Balić & Izmirlija, 2013)

Monet aikaisemmat tutkimukset tulevat siihen tulokseen, että Bosnia-Hertsegovinan politiikka on etnisesti jakautunut kolmen hallitsevan puolueen käsiin, joissa vaalit eivät tuo suurta muutosta asetelmaan. Vuoden 2017 European Stability Initiativen tekemän tutkimuksen mukaan asia ei ole kuitenkaan näin yksinkertainen. Vuoden 2014 vaalien jälkeen valtion 42 paikkaisen parlamentin edustajainhuoneessa oli 12 erilaista puoluetta. Federaation hallituksen muodostivat vaalien

jälkeen kroaattien ja bosniakkien kansalliset puolueet SDA ja HDZ, mutta heillä oli yhdessä vain 42% kannatus mikä tarkoitti sitä, että he tarvitsivat myös muita puolueita koalitioon enemmistöhallituksen muodostamiseksi kantonien ja federaation parlamentteihin. Vuoden 2014 vaalien jälkeen SDA ja HDZ:lla oli kantonien valtuustoista yhteensä 121 paikkaa, kun valtuustoissa oli yhteensä 289 paikkaa. Tämä johtaa erityisesti kantonien tasolla monimutkaisiin hallituksiin, joissa yksi puolue voi olla edustettuna kantonien hallituksessa, kun taas federaation ja valtion tasolla puolue voi toimia oppositiossa. (European Stability Initiative, 2017)

Aikaisemmat tutkimukset antavat viitteitä siitä, että Bosnia-Hertsegovinan suurin ongelma on siinä, että poliittisilla subjekteilla ei ole yksimielisyyttä valtion olemassaolosta. Sodan seurauksena etnisten ryhmien välillä ei ole valtion rakennuksen (*state building, nation building*) kannalta tärkeitä ominaisuuksia kuten luottamusta ja yhteistä identiteettiä. Tämä johtaa siihen, että kansallismieliset puolueet – jotka perustuvat retoriikkansa vastakkainasetteluun – menestyvät huomattavasti paremmin kuin maltilliset puolueet. Tilanteessa, jossa etnisten ryhmien välillä ei ole luottamusta poliittinen lukkiutuminen on sisäänrakennettu ominaisuus. Yhteistyö poliittisen eliitin välillä on käytännössä mahdotonta ja valtion kannalta tärkeät edistysaskeleet on otettu kansainvälisen yhteisön vaikutuksen kautta.

3 Bosnia-Hertsegovinan poliittinen järjestelmä

3.1 Daytonin rauhansopimus

Jugoslavian sosialistinen liittotasavalta oli karismaattisen johtajan Josip Broz Titon luoma valtio toisen maailmansodan raunioille, joka koostui Slovenian, Kroatian, Bosnia-Hertsegovinan, Serbian, Montenegron ja Makedonian tasavalloista. Jugoslavia selkiinnytti Bosnia-Hertsegovinan laillista asemaa, sillä ennen toista maailmansotaa se oli Čvetković-Maček- sopimuksen nojalla jaettu Serbian ja Kroatian kesken, jotka tuolloin olivat osa yhtenäistä Jugoslavian kuningaskuntaa. Sota kuitenkin keskeytti nämä suunnitelmat. Titon johtamat kommunistit pyrkivät ratkaisemaan Bosniassa kyteneen kansallisuuskysymyksen julistamalla sen muslimien⁶, serbien ja kroaattien tasa-arvoiseksi valtioksi, jossa kansojen tasa-arvoisuus pyrittiin toteuttamaan niin, että jokaisen kansallisuuden edustajia oli valtion korkeimmissa viroissa. (Lampe, 2000)

Titon luoma Jugoslavia alkoi kuitenkin vähitellen hajota sisältäpäin kansallisiin erimielisyyksiin. Slobodan Milosevicin valinta Serbian johtajaksi johti serbialaisen äärinationalismin nousuun. Milosevicin puhe Kosovon Gazimestanissa 1989 Kosovo Polje- taistelun 600 vuoden muistotilaisuudessa Milosevic ajoi serbijohtoista Jugoslaviaa ja esitti aiemmin kommunistihallinnon olleen vahingollinen serbien kansallisten intressien kannalta. Samaan aikaan Kroatiaa hallitsi äärikansallismielinen Franjo Tudjman, joka haaveili historiallisen suur-Kroatian luomisesta. 1990-luvun alussa yhteiselo vaikutti mahdottomalta, kun Milosevic vaati keskusjohtoista Jugoslaviaa ja Kroatian Tudjman itsenäistä Kroatiaa. (Jovic, 2009)

Bosnian presidentti Alija Izetbegovic vakuutti, että Bosnia säilyy vain sellaisessa Jugoslaviassa missä ovat myös Serbia ja Kroatia. Kun Slovenia ja Kroatia julistautuivat itsenäiseksi tasavalloiksi vuonna 1991 seurasi myös Bosnia-Hertsegovina perässä 1992. YK:n tunnustaessa Bosnian itsenäisyyden serbit, jotka muodostivat noin kolmasosan Bosnian väestöstä, muodostivat oman valtion alueista, joissa he olivat enemmistönä ja ilmaisivat halusta liittyä osaksi Jugoslaviaa. Myös kroaatit muodostavat oman valtiohallinnon, joka Bosnian mahdollisen hajoamisen jälkeen liittyisi osaksi Kroatian valtiota. (Carole, 2004)

Bosnian sodan aikana kansainvälinen yhteisö EU:n johdolla pyrki löytämään rauhan osapuolten välillä, mutta useat rauhanneuvottelut päättyivät tuloksettomasti, sillä oli vaikeaa löytää sopimus joka olisi tyydyttänyt jokaista osapuolta. Vuonna 1994 Yhdysvaltain painostuksesta kroaatit ja bosniakit muodostivat hallinnollisen yhteenliittymän, joka oli kymmenestä autonomisesta kunnasta muodostettu Bosnia-Hertsegovinan Federaatio. Samoihin aikoihin Iso-Britannian, Ranskan, Venäjän, Saksan ja Yhdysvaltojen johtama epävirallinen ryhmittymä hahmotteli

⁶ Jugoslaviassa bosniakeista käytettiin vielä nimitystä 'muslimi' kansallisessa mielessä, joka muutettiin vasta sodassa vuonna 1993 (Xavier Bougarel, Islam and Nationhood in Bosnia and Herzegovina s. 141-145)

rauhansopimusta, jossa Bosnian valtio olisi jatkanut olemassaoloaan niin, että se olisi jaettu hallinnollisesti niin, että 51% pinta-alasta kuuluisi Federaatiolle ja 49% Serbitasavallalle. Tämä hallinnollinen jako lopulta hyväksyttiin Yhdysvalloissa Daytonin osavaltiossa ja allekirjoitettiin Pariisissa 14.12.1995 (Belloni, 2009)

Kuva 1 ⁷

⁷ Lähde: Wikipedia Commons

3.2 Bosnia-Hertsegovinan keskushallinto

Rauhanneuvotteluiden tuloksena Bosnia-Hertsegovinasta muodostettiin hyvin desentralisoitu valtio, jolla on löyhä keskushallinto. Daytonissa sovitun perustuslain mukaan Bosnia-Hertsegovinan keskushallintoon kuuluu kaksikamarinen parlamentti, ministerineuvosto, joka toimittaa hallituksen virkaa, perustuslakituomioistuin ja kolmihenkinen presidenttineuvosto.⁸ Bosnia-Hertsegovinassa suurin valta on entiteeteillä ja keskushallinnon tasolla päätetään vain välttämättömistä asioista kuten ulkopolitiikasta, kauppa- ja tullipolitiikasta, maahanmuuttopolitiikasta, rahapolitiikasta ja liikennepolitiikasta.⁹

Bosnia-Hertsegovinan parlamentti noudattaa hyvin tarkoin yhteishallinnallisen demokratian periaatteita ja suosituksia. Se on kaksikamarinen, jossa edustajainhuone edustaa kansalaisia ja entiteettejä, sekä kansojen huoneesta, joka edustaa Bosnia-Hertsegovinan ”perustajakansoja” (constituent peoples). Edustajainhuoneeseen valitaan 42 edustajaa, joista 28 Federaation ja 14 Serbitasavallan alueelta. Edustajainhuone edustaa Bosnia-Hertsegovinan kansalaisia ja entiteettejä. Kansojen huoneen tarkoituksena on taata kansojen suhteellisesti tasapuolinen edustus. Se koostuu 15 delegaatista, viisi kutakin kansallisuutta.¹⁰

Parlamentti valitsee keskuudestaan puhemiehen ja kaksi varapuhemiestä, jotka edustavat eri kansallisuuksia. Parlamentti säättää laeista, jotka ovat välttämättömiä presidenttineuvoston päätöksien toimeenpanemiseksi, päättää Bosnia-Hertsegovinan instituutioiden rahoituksen lähteen ja summan, hyväksyy Bosnia-Hertsegovinan instituutioiden budjetin, kansainvälisten sopimusten ratifiointi sekä muut kysymykset, jotka ovat parlamentin toiminnan kannalta välttämättömiä. Lainsäädännölliset päätökset edellyttävät molemman huoneen enemmistön hyväksynnän niin, että edustajainhuoneen edustajat pyrkivät saamaan enemmistön osaksi vähintään kolmasosan molemman entiteetin edustajista. Jos näin ei tapahdu puhemies yhdessä varapuhemiesten kanssa muodostavat komission, joiden tulee yrittää kolmessa päivässä saada aikaan kompromissi. Kansojen huoneen jokaisen kansallisuuden enemmistöedustajat voivat määrittää lainsäädännön uhaksi elintärkeille kansallisille intresseille, jolloin kansojen huoneen puhemies tulee muodostaa yhteisen komission kolmesta edustajasta, joista jokainen on eri kansallisuutta. Jos nämä edustajat eivät onnistu viidessä päivässä muodostamaan kompromissia lakiesitys menee perustuslakituomioistuimen käsiteltäväksi.¹¹

Bosnia-Hertsegovinan presidenttineuvosto on nimensä mukaisesti useasta jäsenestä koostuva neuvosto. Perustuslaki on määritellyt, että neuvoston kroaatti- ja bosniakkijäsenet valitaan Federaation alueelta ja serbi Serbitasavallan alueelta.¹² Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen

⁸ Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki, artikkelit 4 & 5

⁹ Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki, artikla 3.1

¹⁰ Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki, artikla 3.5

¹¹ Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki, artikla 4.2, 4.3, & 4.4

¹² Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki, artikla 5

päätöksen mukaan tämä kohta syrjii muita kansallisuuksia, jotka eivät kuulu perustuslain määrittelemiin perustujakansoihin, pyrkimästä presidenttineuvoston jäseniksi mikä on ristiriidassa aktiivisen ja passiivisen äänioikeuden periaatteen kanssa.¹³

Presidenttineuvostolla on rajattu rooli aktuaalisen politiikan hoitamisessa ja sen valtuudet ovat luonteeltaan seremoniaalisia. Presidenttineuvosto johtaa ulkopoliittikkaa, hyväksyy kansainväliset sopimukset, nimittää suurlähettiläitä ja muut kansainväliset edustajat, toimeenpanee parlamentin päätökset, tuo parlamentin hyväksyttäväksi sen vuosittaisen budjetin ja muiden parlamentin määräämien velvollisuuksien suorittaminen.¹⁴

Presidenttineuvoston päätöksenteko on linjassa yhteishallinnallisen demokratian kanssa ja se heijastelee kahden entiteetin ja kolmen perustajakansan tasa-arvoisuutta. Kaikissa päätöksissä pyritään ensisijaisesti konsensukseen. Jos konsensukseen ei syystä tai toisesta päästä voidaan päätös hyväksyä myös kahden edustajan enemmistöllä. Tässä tilanteessa oppositioon jääneellä edustajalla on mahdollisuus julistaa päätös uhaksi kansallisille intresseille. Jos julistaja on serbi, menee päätös Serbitasavallan kansalliskokouksen käsittelyyn, jossa kahden kolmasosan enemmistö voi peruuttaa päätöksen voimaantulon. Federaation alueelta tulevien kroaatti- ja bosniakkiedustajien tekemä valitus menee Federaation parlamentin kansojen huoneen bosniakkii- tai kroaattidelegaatien käsittelyyn, jossa kahden kolmasosan enemmistö voi peruuttaa päätöksen toimeenpanon.¹⁵

Yksi Bosnia-Hertsegovinan keskushallinnon tärkeimmistä instituutioista on ministerineuvosto, joka toimittaa perinteisen hallituksen virkaa. Ministerineuvostoa johtaa puheenjohtaja, jonka nimittää presidenttineuvosto ja hyväksyy parlamentti. Korkeintaan kaksi kolmasosaa ministereistä voi tulla Federaation alueelta ja loput Serbitasavallasta. Jokaisella ministerillä on kaksi eri kansallisuutta edustavaa apulaisministeriä, jolla on veto-oikeus ministerin päätöksiin. Ministerineuvoston puheenjohtajana on toiminut jokaisella vaalikaudella eri kansallisuutta edustava henkilö, mutta tämä ei ole perustuslakiin kirjattu sääntö, vaan yleinen käytäntö. Ministerineuvosto toimeenpanee parlamentin ja presidenttineuvoston päätökset. Sen tulee myös nauttia parlamentin enemmistön luottamusta.¹⁶

Yksi keskushallinnon instituutioista on perustuslakituomioistuin. Tuomioistuimen yhdeksästä jäsenestä neljä nimittää Federaation parlamentti ja kaksi Serbitasavallan kansankokous. Loput kolme jäsentä nimittää Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen presidentti, nimitys edellyttää kuitenkin konsultointia presidenttineuvoston kanssa.¹⁷ Perustuslakituomioistuimen päätöksenteko

¹³ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätös 27996/06 ja 34836/06

¹⁴ Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki, artikla 5.3

¹⁵ Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki, artikla 5.2

¹⁶ Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki, artikla 5.4

¹⁷ Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki, artikla 6

perustuu enemmistöpäätökseen.¹⁸ Perustuslakituomioistuimen tehtävän on ratkoa Bosnia-Hertsegovinan hallinnon välisiä kiistoja. Kiista etenee tuomioistuimen käsiteltäväksi presidenttineuvoston jäsenen, ministerineuvoston puheenjohtajan, parlamentin kummankin huoneen puhemiehen tai varapuhemiehen, yhden neljänsosan kummankin parlamentin huoneen edustajista tai yhden neljänsosan minkä tahansa entiteetin lainsäädäntöelimen edustajan aloitteesta.¹⁹

3.3 Bosnia-Hertsegovinan Federaatio

Bosnia-Hertsegovinan Federaatio muodostaa toisen Bosnia-Hertsegovinan kahdesta entiteetistä. Se syntyi vuonna 1994 noin vuosi ennen Daytonin rauhansopimuksen allekirjoittamista osana Washingtonin sopimusta, jossa Bosnian hallituksen ja kroaattien edustajat sopivat vihollisuuksien lopettamisesta ja yhteisen rintaman muodostamisesta Bosnian serbejä vastaan. Myöhemmin Daytonin rauhansopimuksen myötä Federaatiosta tuli osa Bosnia-Hertsegovinan valtiota yhdessä Serbiasavallan kanssa. Federaatio jakautuu kymmeneen kantoniin, joissa viidessä on bosniakkienemmistö, kolmessa kroaattienemmistö ja kahdessa on huomattava määrä molempien kansallisuuksien edustajia.²⁰

Federaatio on nimensä mukaisesti kymmenen kantonin muodostama Federaatio. Kantoneilla on laaja itsehallinto ja entiteetillä on toimivalta vain joihinkin yleisiin ja välttämättömiin asioihin kuten talous- ja veropolitiikasta, terrorismista ja järjestäytyneestä rikollisuudesta, TV- ja radioasemista, energiapolitiikasta ja federaation instituutioiden rahoituksesta.²¹ Federaation ja kantonien yhteisvaltuuksiin kuuluvat ihmisoikeudet, terveyspolitiikka, ympäristöpolitiikka, liikennepolitiikka, sosiaalipolitiikka, turismi ja luonnonresurssien käyttö.²²

Federaatiolla on kaksikamarinen parlamentti, joista toinen on edustajainhuone. Edustajainhuoneeseen kuuluu 98 edustajaa, jotka valitaan suorilla vaaleilla neljän vuoden välein. Jokaista kansallisuutta (bosniakki, serbi, kroaatti) tulee olla vähintään neljä.²³ Toinen parlamentin huoneista on Kansojen huone, joka koostuu 58 edustajasta; 17 serbiä, 17 kroaattia ja 17 bosniakkia. on 58 edustajaa, joista serbeillä, kroaateilla ja bosniakeilla on kullakin 17 edustajaa. Tämän lisäksi seitsemän paikkaa on varattu niille, jotka eivät koe kuuluvansa edellämainittuihin kansallisuuksiin. Kansojen huoneen edustajia ei valita suorilla vaaleilla, vaan jokainen kantoni

¹⁸ Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki, artikla 6.2

¹⁹ Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki, artikla 6.3

²⁰ Washingtonin sopimus 1994, US Institute of Peace, https://www.usip.org/sites/default/files/file/resources/collections/peace_agreements/washagree_03011994.pdf viitattu 01.11.2018

²¹ Bosnia-Hertsegovinan Federaation perustuslaki, artikla 3.1

²² Bosnia-Hertsegovinan Federaation perustuslaki, artikla 3.2

²³ Bosnia-Hertsegovinan Federaation perustuslaki, artikla 4.1

valitsee keskuudestaan tietyn määrän edustajia niin, että väestöllinen suhde heijastelee vuoden 1991. väestönlaskennan tulosta.²⁴

Lakiesityksien hyväksyminen edellyttää parlamentin molempien kamarien enemmistön hyväksyntää. Kansojen huoneella on tavallista korkeampi toimivalta, sillä esimerkiksi Federaation presidentin ja budjetin hyväksyminen edellyttää sen hyväksyntää. Lisäksi kansojen huoneella on mahdollisuus pysäyttää minkä tahansa lakiesityksen hyväksyminen mikäli enemmistö yhden kansallisuuksien edustajista katsoo, että se loukkaa tärkeitä kansallisia intressejä, joita ovat mm. tasa-arvoinen edustus entiteetin elimissä, identiteettikysymykset, perustuslakimuutokset, sekä kansojen samanarvoiset mahdollisuudet osallistua päätöksentekoon, jotka koskevat koulutusta, uskontoa, kieltä, kulttuuria, perinteitä ja kulttuurihistoriallista perintöä.²⁵ Tietyn lakiesityksen käsittely pysähtyy, kun vähintään kaksi kolmasosaa tietyn kansallisuuksien edustajista määrittää esityksen uhaksi kansallisille intresseille. Tätä seuraa monimutkainen prosessi, jossa ensiksi kansojen huone pyrkii pääsemään yhteisymmärrykseen asiasta, sitten molempien kamarien muodostama yhteiskomissio ja jos tämäkään ei auta niin lakiesitys menee korkeimman oikeuden käsiteltäväksi.²⁶

Federaation toimeenpanovalta jakautuu presidentin ja hallituksen kesken. Epämuodollisen sopimuksen mukaan Federaation presidentti on kroaatti ja pääministeri bosniakki. Presidentin lisäksi on kaksi varapresidenttiä, jotka edustavat bosniakkeja ja serbejä. Federaation presidenttiä ei valita suoralla kansanvaalilla, vaan parlamentin kautta niin, että kansojen huoneen voi ehdottaa kandidaatteja, joiden nimittäminen edellyttää molempien kamarien enemmistön hyväksyntää.²⁷

Federaation hallituksen muodostavat pääministeri ja kuusitoista ministeriä, joista perustuslain säännösten mukaan kahdeksan on bosniakkeja, viisi kroaattia ja kolme serbiä. Hallitus nimitetään presidentin ja varapresidenttien esityksestä ja hyväksytään Federaation parlamentin edustajainhuoneen enemmistöpäätöksellä.²⁸

Toimivaltuudet on jaettu presidentin ja hallituksen kesken niin, että hallitus vastaa Federaation operatiivisesta toiminnasta ja presidentti muodollisista velvollisuuksista, kuten tuomarien ja oikeusasiamiesten nimittämisestä, lakiesityksien allekirjoituksesta ja kansainvälisten sopimusten vahvistamisesta. Presidentillä on myös mahdollisuus armahtaa rikoksista tuomittuja. Varapresidentit korvaavat presidenttiä tarvittaessa ja suorittavat parlamentin tai presidentin heille määräämät vastuut.²⁹

3.3.1 Federaation kantonit

²⁴ Bosnia-Hertsegovinan Federaation perustuslaki, artikla 4.2

²⁵ Bosnia-Hertsegovinan Federaation perustuslaki, artikla 4.5

²⁶ Bosnia-Hertsegovinan Federaation perustuslaki, artikla 4.6

²⁷ Bosnia-Hertsegovinan Federaation perustuslaki, artikla 4 B 1.2

²⁸ Bosnia-Hertsegovinan Federaation perustuslaki artikla 4 B 2.4 & 2.5

²⁹ Bosnia-Hertsegovinan Federaation perustuslaki artikla 4 B 3

Kuva 2³⁰

³⁰ Lähde: Wikipedia Commons

Bosnia-Hertsegovinan Federaatio koostuu kymmenestä kantonista, jotka ovat itsessään poliittisesti hyvin autonomisia yksiköjä. Vuoden 1994 Washingtonin sopimuksen mukaisesti kantonit noudattelevat Bosnia-Hertsegovinan historiallisia ja maantieteellisiä rajoja, eikä etnisiä jakolinjoja. Viidessä kantonissa on bosniakkienemmistö, kolmessa kroaatit ovat enemmistönä ja kaksi kantonia ovat monikansallisia niin, että sekä kroaatit että bosniakit muodostavat huomattavat osuuden kantonin väestöstä. Jokaisella kantonilla on oma perustuslaki, hallitus, valtuusto, sekä symbolit.³¹

Kantoneilla on erittäin laaja itsehallinto mikä näkyy siinä, että perustuslain mukaan kaikki asiat, jotka ei ole erikseen säädetty Federaation toimivaltuuksiin kuuluvat kantoneille. Näitä ovat erityisesti sisäasiainministeriö, koulutus, kulttuuri, urheilu, työvoimapolitiikka, kaavoituspolitiikka ja asunnontuotanto, julkiset palvelut, sekä paikallisten maa-alueiden ja luonnonresurssien käyttö.³²

Alla olevassa taulukossa jokaiselle kantonille on jaettu indeksi, joka kuvastaa kantonin etnistä diversiteettiä. Kantonit on väritetty niin, että sinisellä ovat kroaattienemmistöiset, vihreällä bosniakkienemmistöiset ja harmaalla monikansalliset kantonit. Etnisyydet on jaoteltu vuoden 2013. väestönlaskennan mukaisesti niin, että jokaisessa kantonissa on bosniakkeja, serbejä, kroaatteja ja kategoria ”muut” etnisille vähemmistöille ja muille, jotka eivät identifioitu edellä mainittuihin etnisyyksiin. Indeksä on laskettu Laakson ja Taageperan (1979) kehittämällä menetelmällä puolueiden suhteellisen paikkamäärän vertailuun. Se soveltuu hyvin myös etnisen fragmentaation tarkasteluun, josta syystä se on otettu osaksi tutkielmaa. Korkein mahdollinen diversiteetti, jossa jokaista kategoriaa olisi 25%, saa arvokseen 4 ja pienin mahdollinen 1, jossa jokainen kantonin asukas edustaa yhtä etnisyyttä.

³¹ Washingtonin sopimus (United States Institute of Peace)
https://www.usip.org/sites/default/files/file/resources/collections/peace_agreements/washagree_03011994.pdf

³² Bosnia-Hertsegovinan Federaation perustuslaki, artikla 3.4

Taulukko 1. Etninen monimuotoisuus³³

	Bosniakit	Kroaatit	Serbit	Muut	Indeksi
Una-Sana	90,0%	1,9%	3,1%	5,0%	1,23
Posavina	19,0%	77,3%	1,9%	1,8%	1,59
Tuzla	88,2%	5,3%	1,6%	4,9%	1,28
Zenica-Doboj	82,2%	12,0%	1,5%	4,3%	1,45
Bosnia-Podrinje	94,0%	0,1%	3,7%	2,2%	1,13
Keski-Bosnia	57,6%	38,3%	1,2%	2,9%	2,12
Hertsegovina-Neretva	41,4%	53,3%	2,9%	2,4%	2,22
Länsi-Hertsegovina	0,8%	98,8%	0,1%	0,3%	1,02
Sarajevo	83,8%	4,2%	3,2%	8,8%	1,43
Kanton 10	9,6%	76,8%	13,0%	0,7%	1,62

Taulukosta erottuvat selkeästi monikansalliset kantonit (Keski-Bosnia & Hertsegovina-Neretva). Keski-Bosnian kantoni saa arvoksi 2,12 ja Hertsegovina-Neretvan 2,22 mikä tekee siitä etnisesti monimuotoisemman kantonin. Esimerkiksi Länsi-Hertsegovinan kantoni saa kaikista kantoneista pienimmän arvon 1,02, johtuen siitä, että 98,8% kantonin asukkaista ovat etnisiä kroaatteja.

3.4 Serbitasavalta

Serbitasavalta muodostaa toisen Daytonin rauhansopimuksessa sovitusta entiteeteistä, jotka yhdessä muodostavat Bosnia-Hertsegovinan valtion. Kun toinen entiteetti oli käytännössä kymmenen kantonin muodostama federaatio, on Serbitasavalta keskusjohtoinen entiteetti. Serbitasavalta on Bosnia-Hertsegovinan kahdesta entiteetistä huomattavasti keskitetympi. Serbitasavallassa lainsäädäntövalta kuuluu 83 edustajasta koostuvalle parlamentille, jota nimitetään kansalliskokoukseksi. Kansalliskokoukselle kuuluu parlamentille perinteisesti kuuluvat tehtävät kuten lakien säätäminen, budjetin esittäminen, virkamiesten nimitys, hallituksen valvominen ja perustuslain säätäminen.³⁴ Kansalliskokous myös valitsee keskuudestaan delegaattit Bosnia-Hertsegovinan parlamentin kansojen huoneeseen.³⁵

Federaation kansojen huonetta vastaa Serbitasavallassa kansojen neuvosto (Vijece naroda), jolla ei ole kuitenkaan samanlaista lainsäädäntövaltaa, vaan sen tehtäviin kuuluu valvoa vain, etteivät lait

³³ Vuoden 2013 väestönlaskenta Bosnia-Hertsegovinassa: <http://www.statistika.ba/?show=12&id=20575>

³⁴ Serbitasavallan perustuslaki, artikla 70

³⁵ Serbitasavallan perustuslaki, artikla 70, lisäys LIX

loukkaa elintärkeitä kansallisia intressejä. Kansojen neuvostoon kuuluu kahdeksan serbiä, kroaattia ja bosniakkia, sekä neljä 'muuta' edustajaa, jotka kuuluvat esimerkiksi kansallisiin vähemmistöihin.³⁶ Perustuslain mukaan elintärkeiden kansallisten intressien piiriin kuuluu mm. kansojen asianmukainen edustus lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovallan instituutioissa, identiteetti, perustuslakimuutokset, koulutus, kieli, uskonto, kulttuuri, kulttuurihistoriallinen perintö ja sekä muut kysymykset, jotka kahden kolmasosan yhden kansallisuuksien edustajista julistavat kuuluvan tärkeisiin kansallisiin intresseihin.³⁷

Serbitasavallalla on presidentti sekä kaksi varapresidenttiä, jotka edustavat kroaatteja ja bosniakkeja. Tasavallan presidentillä on korkeat toimivaltuudet, joihin kuuluu mm. tasavallan edustaminen, pääministeriehdokkaan esittäminen, perustuslakituomioistuimen tuomareiden nimittäminen, lakien vahvistaminen ja arvomerkkien myöntäminen.³⁸

3.5 Brcko Distrikt

Brcko on strategisesti tärkeä kaupunki Bosnian koillisosassa, sillä se yhdistää Serbitasavallan pohjoiset ja itäiset osat toisiinsa (kts. kuva 2). Yhdessä Sarajevon kanssa Brckon kaupunki muodosti Daytonin rauhanneuvotteluiden ongelmapisteet, sillä kumpikaan osapuoli ei suostunut luovuttamaan Brckoa toisen entiteetin alaisuuteen. Lopulta rauhanneuvotteluissa sovittiin, että Brckon statuksesta päätetään myöhemmin kansainvälisen yhteisön toimesta. (Merdzanovic, 2015, s. 174-177)

Brckon asemasta päätettiin vuonna 2000, kun silloinen kansainvälisen yhteisön korkea edustaja Wolfgang Petritsch määrittä Brckon statuksen. Petritsch julisti Brckon omaksi autonomiseksi maakunnaksi, distriktiksi (*Brcko Distrikt*), joka ei muodollisesti kuulu kumpaankaan entiteettiin. Brckon Distriktillä on oma parlamentti, lippu ja poliisivoimat.³⁹

Brcko Distrikt toimii siis täysin itsenäisesti muista entiteeteistä tai valtionhallinnosta. Distriktillä on oma 31-henkinen parlamentti, joka päättää asetuksista, säädöksistä, lakiesityksistä, budjetista, korkeiden virkamiesten nimittämisestä ja distriktin presidentin nimittämisestä.⁴⁰ Parlamentti ei tee päätöksiä yksinkertaisella enemmistöllä, vaan siinä on yhteishallinnallisen demokratian piirteitä niin, että päätökset edellyttävät 3/5 enemmistön niin, että lakiesityksen puolesta on äänestänyt vähintään 1/3 jokaisen kansallisuuden edustajista.⁴¹

³⁶ Serbitasavallan perustuslaki, artikla 71

³⁷ Serbitasavallan perustuslaki, artikla 70, lisäys LXXVII

³⁸ Serbitasavallan perustuslaki, artikla 70 lisäys LXXXII

³⁹ Wolfgang Pretrichin päätös Brcko Distriktin muodostamisesta, 03.08.2000, <http://www.ohr.int/?p=57071> viitattu 2.11.2018

⁴⁰ Brcko Distriktin status, artikla 3, säädös 1 22 B

⁴¹ Brcko Distriktin status, artikla 3, osa B säädös 4.33

Brcko Distriktin hallitukseen kuuluu pormestari, varapormestari, hallituksen koordinaattori (pääministeri) ja eri osastojen johtajat eli ministerit.⁴² Brcko Distriktin pormestari valitaan parlamentin kautta ja sen tehtävänä on valita eri osastojen johtajat eli hallituksen.⁴³ Valinnoissa tulee noudattaa alueen etnistä jakaumaa niin, että jokainen kansallisuus on tasa-arvoisesti edustettuna.⁴⁴ Pormestari on hallituksen edustaja, hän tuo lakiesitykset ja budjetin parlamentille sekä vastaa lakien toimeenpanosta.⁴⁵

Brcko Distrikt on poikkeuksellinen hallinnon osa, sillä se ei noudata yhteishallinnallisen demokratian periaatteita samalla tavalla, sillä lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovallan paikat ei ole jaettu etnisyyden perusteella, vaan järjestelmä on joustavampi. Kansallisuuksien tasavertaiset parlamentissa on turvattu siten, että päätökset tarvitsevat 3/5 enemmistön. (Merdzanovic, 2015, s. 176-180)

3.6 OHR - Kansainvälisen yhteisön korkea edustaja

Kansainvälisellä yhteisöllä⁴⁶ oli Bosnian sodanaikaisessa ja sodanjälkeisessä Bosniassa suuri rooli. Sodan aikana eurooppalaiset diplomaatit luonnostelivat rauhansuunnitelmia ja lopulta Kontaktiryhmän esityksen perusteella Bosnia jaettiin kahteen entiteettiin 51:49 suhteella. (Harland, 2017) Sodan jälkeen rauhaan turvaamaan muodostettiin NATO-johtoiset IFOR-joukot, joka vaihtui EU:n operoimaan EUFOR:n mandaattiin 2004. (Merdzanovic, 2015, s. 178-180)

Kansainvälisen yhteisön korkea edustaja on rauhan täytäntöönpanoneuvoston (*Peace Implementation Council, PIC*) nimittämä virkamies, joka on Bosnia-Hertsegovinan korkein siviiliauktoriteetti. Korkean edustajan mandaatti on kirjattu Daytonin rauhansopimukseen ja sen muuttaminen edellyttää allekirjoittajaosapuolten hyväksyntää.⁴⁷ Korkean edustaja valvoo rauhansopimuksen täytäntöönpanoa, edistää hallinnon tasojen välistä yhteistyötä, johtaa siviiliorganisaatioiden toimintaa ja raportoi vuosittain edistyksestä YK:n turvallisuusneuvostolle. (Merdzanovic, 2015, s. 179-181)

Ensimmäisten sodanjälkeisten vuosien aikana kansainvälisen yhteisön läsnäolo ja vaikutusvalta Bosnia-Hertsegovinan asioihin oli erityisen vahvaa. Vuoden 1997 Bonnin konferenssissa päätettiin, että kansainvälisen yhteisön korkealla edustajalla on ylin päätäntävalta tilanteessa, jossa entiteetit tai muut hallinnon tasot eivät pääse sopuun. Nämä Bonnin valtuudet tekevät Bosnia-Hertsegovinasta käytännössä puoliprotektoraatin, sillä korkealla edustajalla on oikeudet nimittää

⁴² Brcko Distriktin status, artikla 3, osa C säädös 45

⁴³ Brcko Distriktin status, artikla 3, osa C säädös 46

⁴⁴ Brcko Distriktin status, artikla 3, osa C säädös 47

⁴⁵ Brcko Distriktin status, artikla 3, osa C, säädös 52

⁴⁶ Kun käytän tutkielmassani termiä 'kansainvälinen yhteisö' viittaan tässä ensisijaisesti rauhan täytäntöönpanon neuvoston hallituksen jäseniin, joita ovat Yhdysvallat, Iso-Britannia, Venäjä, Japani, Kanada, Ranska, Saksa, Italia, EU ja Turkki - YK:n turvallisuusneuvosto dokumentti S/1995/1029

⁴⁷ Daytonin rauhansopimus, liite X, artikla V

ja erottaa virkamiehiä, poliitikkoja, säätää lakeja tai estää tiettyjen lakiesityksien eteneminen. (Merdzanovic, 2015, s. 181)

Korkea edustaja on vastuussa Rauhan täytäntöönpanoneuvostolle, jonka siunauksen hän tarvitsee tärkeimmille päätöksille. Ensimmäisenä sodanjälkeisenä vuosikymmenenä kansainvälisen yhteisön korkeat edustajat käyttivät toimivaltuuksiaan ahkerasti erottaen esim. sotarikoksista syytettyjä poliitikkoja ja vahvistamalla valtion yhdentymisen kannalta tärkeitä lakeja. Miroslav Lajcakin valinnan jälkeen kansainvälisen yhteisön rooli on muuttunut aktiivisesta toimijasta kohti ns. erotuomaria, joka antaa paikallisille poliitikoille suurempaa roolia poliittisessa päätöksenteossa. (Merdzanovic, 2015, 330-340)

Kansainvälisen yhteisön roolin muutokseen vaikuttivat muutokset kansainvälisessä politiikassa. Bosnia-Hertsegovina oli liukunut pois kansainvälisen politiikan prioriteettilistalla uusien kriisipesäkkeiden synnyttyä erityisesti Lähi-Idässä. Aktiivinen puuttuminen Bosnian sisäpolitiikkaan oli myös demokraattisen legimitetin kannalta kyseenalaista, eikä se edesauttanut eri etnisten ryhmien poliittisen eliitin välistä vuorovaikutusta. (Merdzanovic, 2015, s. 331-338)

Vuonna 2008 päätettiin ehdoista, joiden täytyessä kansainvälisen yhteisön rooli Bosnia-Hertsegovinassa muuttuisi niin, että OHR voitaisiin sulkea. Nimellä 5+2 tunnettu lista sisältää: 1) sopimuksen valtion omaisuuden jaosta entiteettien kesken 2) sotilaallisten kohteiden jako entiteettien kesken 3) Brcko Distriktin lopullisen statuksen päättäminen 4) taloudellinen tasapaino 5) oikeusvaltion vahvistaminen: 1) Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen allekirjoittaminen EU:n kanssa ja 2) Rauhan täytäntöönpanoneuvoston päätös, että Daytonin rauhansopimusta on noudatettu.⁴⁸

Nykyisin kansainvälisen yhteisön korkeana edustajana toimii itävaltalainen diplomaatti Valentin Inzko. Maa on kokenut poliittisia kriisejä, mutta Inzko ei ole kuitenkaan OHR:n uuden toimintatavan mukaisesti reagoanut näihin kriiseihin käyttämällä Bonnin valtuuksia, vaan jatkamalla Lajcakin pehmeän vaikutusvallan linjaa. (Merdzanovic, 2015, s. 345-3555)

⁴⁸ OHR - Agenda 5+2 http://www.ohr.int/?page_id=1318 viitattu 31.10.2018

3.7 Yhteishallinnallisen demokratian suhde Bosnia-Hertsegovinan poliittiseen järjestelmään

*"Bosniacs, Croats, and Serbs, as constituent peoples (along with Others), and citizens of Bosnia and Herzegovina hereby determine that the Constitution of Bosnia and Herzegovina is as follows:"*⁴⁹

Bosnia-Hertsegovinan perustuslakia on määritelty yhteishallinnallisen demokratian tyyppiesimerkiksi. (Belloni, 2004) Kaikista parhaimman oikeudellisen määritelmän sille on kuitenkin antanut Zagrebin yliopiston professori Mirjana Kasapovic, jonka mukaan Bosnia-Hertsegovina on asymmetrinen federaatio. (Kasapovic, 2006). Kaikki asiantuntijat ovat enemmän tai vähemmän sitä mieltä, että Bosnia-Hertsegovina on poliittiselta järjestelmältään, *sui generis* jo pelkästään sen vuoksi, että presidentin sijasta sitä edustaa kolmihenkinen presidenttineuvosto. (kts. 3.2)

Yhdysvaltalais-hollantilainen politiikan tutkimuksen professori Arend Lijphart määritteli yhteishallinnallisen demokratian toimimiseksi neljä periaatetta: suuret koalitiot, kulttuurillinen autonomia, suhteellinen edustus ja molemminpuolinen veto-oikeus. Lähempi tarkastelu osoittaa, että Bosniassa nämä kaikki periaatteet toteutuvat. Monimutkaisen hallintorakenteen takia hallituksen muodostaminen ei onnistu ilman molempien entiteettien voittajapuolueiden osallistumista ideologisista eroista huolimatta. Hallintojärjestelmä itsessään siis on tae **suurista koalitioista**. Federaatiosta kroaattipuolue HDZ on onnistunut monesti saamaan kahden kolmasosan enemmistön kansojen huoneen kroaattiedustajista, mikä on varmistanut myös heille hallituspaikan, sillä hallitusta ei voi muodosta ilman kansojen huoneen jokaisen kansallisryhmän edustajan enemmistöä. Tämä on toisaalta johtanut myös poliittisiin kriiseihin, sillä koalitioilla ei ole ollut ideologista tai ohjelmallista yhdenmukaisuutta vaan ne on tehty yleensä matemaattisin perustein.⁵⁰

Kulttuurillinen autonomia toteutuu entiteettien tasolla, joiden päätösvaltaan kuuluvat mm. koulutukseen ja kulttuuriin liittyvät asiat. Serbitasavalta on yhtenäinen entiteetti johtuen serbienemmistöstä, mutta Federaatiossa tilanne on hieman monimutkaisempi johtuen siitä, että se jakautuu kymmeneen kantoniin. Kulttuurillisen autonomian voidaan kuitenkin nähdä toteutuvan myös kantoneissa, joiden tasolla päätetään koulutuksellisista ja kulttuurillisista asioista. Näin ollen kroaattienemmistöiset kantonit voivat autonomisesti päättää näistä kysymyksistä. (Kts. 3.3)

⁴⁹ Dayton Peace Agreement, Annex 4: Constitution
<https://www.state.gov/p/eur/rls/or/dayton/52607.htm> (viitattu 31.10.2018)

⁵⁰ Faktor 30.10.2018 <https://faktor.ba/vijest/u-bih-moze-sve-pa-i-da-u-vlasti-zajedno-budu-partizani-ustase-i-cetnici/9243>

Suhteellinen edustus leimaa vahvasti koko järjestelmää, joka perustuu kahden entiteetin ja kolmen kansan tasavertaiseen edustukseen hallintoelimissä. Vaikka viimeisimmän väestönlaskennan mukaan Bosnia-Hertsegovinan väestöstä n. 50% on bosniakkeja, n. 30% serbejä ja n. 15% kroaatteja⁵¹ menevät kuitenkin virat lainsäädännöllisissä elimissä niin, että jokaisella kansalla on tasavertainen edustus. Presidenttineuvostossa on tämän mukaan yksi jäsen kutakin kansallisuutta, mikä turvaa kansojen tasavertaisen edustuksen. Ministerineuvostossa enintään 2/3 jäsenen tulee olla Federaation alueelta ja 1/3 Serbitasavallan alueelta. Tämä takaa myös entiteettien tasavertaisen edustuksen. Bosnia-Hertsegovinan parlamentin edustajainhuoneen päätökset edellyttävät enemmistön hyväksynnän lisäksi vähintään 1/3 kummankin entiteetin edustajia osana tätä enemmistöä. Tämän lisäksi lakiesityksen hyväksyminen edellyttää enemmistöä kansojen huoneessa, mikä taas varmistaa sen, että mikään lakiesitys ei mene läpi ilman kahden entiteetin ja kolmen kansan enemmistön hyväksyntää. (Kts. 3.2)

Molemminpuolisella veto-oikeudella Lijphart tarkoittaa sitä, että jokaisella hallituksen muodostavalla ryhmän edustajalla - tässä tapauksessa bosniakeilla, serbeillä ja kroaateilla – on molemminpuolinen veto-oikeus niin, että ei tulisi eteen tilannetta, jossa esimerkiksi bosniakit ja kroaatit voisivat tuoda päätöksen ilman serbien suostumusta. Tämä veto-oikeus on samalla myös koko yhteishallinnallisen demokratian perusta, sillä muuten hallitus toimisi enemmistöperiaatteen mukaisesti. Keskushallinnon tasolla veto-oikeus toteutuu presidenttineuvostossa, jossa päätökset tehdään konsensuksen periaatteella. Ministerineuvostossa jokaisella ministerillä on kaksi varaministeriä eri kansallisuuksista, joilla on veto-oikeus ministerin päätöksiin. Keskushallinnon parlamentissa kansojen huoneessa jokaisen kansallisuuden delegaattien enemmistöllä on oikeus viedä lakiesitys perustuslakituomioistuimen julistamalla se kahden kolmasosan enemmistöllä loukkaavan kansallisia intressejä (Kts. 3.2, 3.3) Empiirisiin havaintoihin perustuen juuri nämä molemminpuoliset veto-oikeudet on nähty suurimpana esteenä Bosnia-Hertsegovinan valtion toiminnalle, sillä se halvaannuttaa poliittisen järjestelmän toimintakyvyn. (kts. 2.4) Näitä osia on yritetty myöhemmin muuttaa kansainvälisen yhteisön johtamassa perustuslain muutosyrityksissä, mutta ne ovat pääasiassa törmänneet serbipuolen vastustukseen, joita on perusteltu sillä, että se vähentää Serbitasavallan autonomiaa.⁵²

⁵¹ Bosnia-Hertsegovinan vuoden 2013 väestönlaskenta

<http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvolzdanje.pdf>

⁵² Constitutional Reform in Bosnia and Herzegovina – preparing for EU accession

http://www.epc.eu/documents/uploads/1087_constitutional_reform_in_bosnia_and_herzegovina.pdf

4 TUTKIMUSASETELMA- JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkielmassani analysoin Bosnia-Hertsegovinan Federaation kantonien demokraattista toimintakykyä kolmen eri muuttujan avulla: luottamuksen, tasa-arvon ja yhteistyökykyisyyden kautta. Näin kantonien eroja ja yhtäläisyyksiä arvioidaan pyrkien löytämään säännönmukaisuuksia ja poikkeamia, jotka auttavat meitä ymmärtämään paremmin yhteishallinnallisen demokratian instituutioiden toimintaa.

Tämän tarkoituksen mahdollistamiseksi käytän vertailevaa tutkimusta, joka on erityisesti yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa suosittu tutkimusmenetelmä. Vertaileva tutkimus on ollut ihmiskunnalle keskeinen tapa käsitellä perustavanlaatuisia tieteellisiä ja filosofisia kysymyksiä jo Antiikin ajoista lähtien.

Sellaiset yhteiskuntafilosofisessa ja tieteellisessä kontekstissa merkittävät teokset kuten esimerkiksi Alexis de Tocquevillen *Democracy in America and the Old Regime and the French Revolution* tai Max Weberin *The Protestant Ethics and Spirit of Capitalism* käyttävät menetelminään vertailevaa tutkimusta – vaikkakin osin epäsystemaattisesti – pyrkiessään ensinnäkin vertailemaan amerikkalaista liberaalia järjestelmää Ranskan aristokratiaan ja toisekseen pyrkiessään etsimään syitä kapitalistisen tuotantomallin kehittymiselle juuri Euroopan mantereella.

Vertaileva tutkimus vakiintui yhteiskuntatieteissä varteenotettavaksi tutkimusmenetelmäksi toisen maailmansodan jälkeen, kun kehittynyt informaatioteknologia, tilastolliset menetelmät ja kolmansien maiden itsenäistyminen mahdollisti menetelmän tarkoituksenmukaisen käytön. (Deutsch, 1987)

Vertailevaa tutkimusta voidaan käyttää sekä kvantitatiivisen, että kvalitatiivisen aineiston vertailuun. Kvantitatiivinen aineisto on tyypillinen erityisesti vertaillessa eri valtioita keskenään esimerkiksi sosiaalipolitiikan osalta. Yhteiskuntatieteissä juuri kvantitatiivinen vertaileva tutkimus on ollut yleisempää. Ongelmia on kuitenkin aiheuttanut eroavaisuudet eri maiden tilastointimenetelmissä. Tietyissä maissa saattaa esimerkiksi sodan takia puuttua tilastot kokonaan tiettyinä aikavälinä tai tilastot eivät välttämättä ole edes vertailukelpoisia, jos maat käyttävät eri määritelmiä esim. köyhyydelle. (Kogut, 2010)

Vaikka vertaileva tutkimus on vakiintunut menetelmä eri tieteenaloilla se ei kuitenkaan ole täysin ongelmaton. Vertailevassa tutkimuksessa tärkein osa on vertailtavien yksikköjen valitseminen, minkä tarkoituksena on vastata kysymykseen mitä vertaillaan. Tämä ei ole kuitenkaan yksinkertainen tehtävä, koska yksikköjen täytyy olla vertailukelpoisia. Erityisesti yhteiskuntatieteissä tämä ei ole ongelmaton, koska vertailtavat yksiköt ja entiteetit eivät yleensä ole autonomisia, toisistaan riippumattomia toimijoita, vaan niiden lopulliseen muotoon vaikuttavat myös vuorovaikutus ja olosuhteet. (Azarian, 2011)

4.2 Tutkimusasetelma

Tutkimukseni pyrkimys on valottaa paikallishallinnon demokraattista toimintakykyä maassa, jonka poliittista järjestelmää on kuvailtu maailman monimutkaisemmaksi ja tyyppiesimerkiksi yhteishallinnallisesta demokratiasta. Bosnia-Hertsegovinassa valtion ja entiteettien tasolla noudatetaan tiukasti kahden entiteetin ja kolmannen kansan välistä tasa-arvon periaatteita, joka on luonut erittäin monimutkaisen hallintojärjestelmän etnisten jännitteiden repimälle maalle. (Kts. kpl 1)

Suurin osa aikaisempi Bosnia-Hertsegovinaan kohdistunut tutkimus on keskittynyt nimenomaan valtion tai entiteetin tason parlamentteihin, joissa poliittista järjestelmää on tutkittu eri näkökulmista käsin. Lähes poikkeuksetta tutkimustuloksista on vedetty johtopäätöksiä, joiden mukaan yhteishallinnallinen demokratia ei toimi Bosnia-Hertsegovinassa, vaan se on entisestään syventänyt etnisiä jakolinjoja mikä on johtanut poliittisen järjestelmän lukkiutumiseen. (Kts. 2.4)

Toisin sanoen tuloksista voidaan vetää johtopäätös, että Bosnia-Hertsegovinan *demokraattinen toimintakyky* tai kapasiteetti on yhteishallinnallisten instituutioiden seurauksena heikko. Tästä syystä tutkimuskehykseni on tieteellisten menetelmien ja konventioiden valossa perusteltu, sillä kantonien demokraattisen toiminnan tutkimus on jäänyt vähemmälle huomiolle. Erityisen mielenkiintoisen tilanteesta tekee se, että kantoneissa ei noudateta yhtä tiukkoja hallinnollisia menetelmiä, jotka ovat johtaneet poliittisen järjestelmän lukkiutumiseen ylemmillä tasoilla. (Kts. 3.3)

Looginen johtopäätös on, että demokraattinen toimintakyky olisi kantoneissa on korkeammalla tasolla johtuen nimenomaan siitä, että ylemmillä tasolla järjestelmän lukkiutumiseen johtaneet menetelmät eivät ole samalla tavalla käytössä kantoneissa. Tämän hypoteesin testaamiseksi puramme tutkielman avainkäsitteen '*demokraattinen toimintakyky*' kolmeen riippuvaan muuttujaan: *luottamus, tasa-arvo ja vakaus*.

Luottamuksen kuvaamiseen käytämme äänestysprosenttia, joka on yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa yleisesti käytetty indikaattori kuvaamaan kansalaisten luottamusta poliittiseen järjestelmään. Mitä enemmän ihmiset luottavat poliittisen järjestelmän kykyyn parantaa heidän elinolojaan sitä todennäköisempää on, että he käyvät vaaliurnilla. Äänestysprosentti kertoo

demokraattisen järjestelmän yleisestä toimintakyvystä; jos äänestysprosentti jää alle 50% kertoo se yleensä vakavasta luottamuksen puutteesta poliittista järjestelmää kohtaan. (Meredith, 2012 s. 42-53)

Toinen riippuva muuttuja tasa-arvo, jonka indikaattorina toimii naisten määrä kantonien valtuustoissa. Feministisen politiikan tutkimuksen suosion noustessa naisten määrää valtioiden parlamenteissa ja hallituksissa on yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa yleisesti käytetty indikaattori kuvastamaan naisten ja miesten tasa-arvoa politiikan sektorilla. (Tadros, 2014 s. 2-5) Tutkielmassani tilastoin jokaiseen kantonin valtuuston naisedustajien määrän viimeisen kolmen vaalikauden aikana.

Kolmas riippuva muuttuja on poliittinen vakaus, jonka indikaattorina käytetään hallitusten vaihtuvuutta. Hallitusten vaihtuvuudella tarkoitetaan tässä tapauksessa sitä, että istuuko hallitus kokonaisen vaalikauden - joka on neljä vuotta – vai hajoaako se ennen sitä. Hallitusten vaihtuvuus on yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa jäänyt vähemmälle huomiolle, vaikka se on oiva indikaattori kuvaamaan poliittisen järjestelmän vakautta. Pitkäjänteisen politiikan suunnittelu ja toteuttaminen vaatii tiettyä vakautta poliittisessa järjestelmässä. Vaikka vakaus ei suoraan tarkoita parempaa toimintakykyä parantaa se kuitenkin poliittisen järjestelmän toimivuutta, helpottaa sen arviointia ja lisää luottamusta valittuja kansanedustajia kohtaan.

Tutkielma etenee siten, että tilastoin nämä kolme muuttujaa jokainen kantoni kerrallaan aikavälillä 2010-2018 johon osuu yhteensä kolme vaalikautta. Bosnia-Hertsegovinassa valitaan kantonien valtuustot neljäksi vuodeksi kerrallaan ja viimeisimpinä vuosina vaalit ovat osuneet vuosille 2010, 2014 ja 2018. Jokaisesta vuodesta otetaan äänestysprosentti ja naisedustajien määrä, jotka on tilastoitu Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan sivuilla (www.izbori.ba). Hallitusten vaihtuvuudesta on tilastoitua dataa, jonka tukena käytetään lehtiartikkeleita.

Kun jokaisen kantonin yksittäiset tilastot on yksilöity voidaan kantonin demokraattiselle toimintakyvylle laskea arvo, joka on muuttujien yhteenlaskettu keskiarvo. Näin kantonin saadaan ns. paremmuusjärjestykseen sen mukaan, kuinka toimintakykyinen poliittinen järjestelmä on. Kantonissa, jossa äänestysprosentti on alhainen, naisedustajien määrä vähäinen ja hallitusten vaihtuvuus suurta voidaan perustellusti nimittää *alhaisen toimintakyvyn* kantoneiksi, joissa demokraattiset instituutiot eivät toimi toivotulla tavalla. Sen sijaan kantoneissa, joissa on suuri äänestysprosentti, korkea naisedustajien määrä ja vähäinen hallitusten vaihtuvuus politiikan voidaan olettaa toimivan sillä tavalla, kuin Daytonin rauhansopimuksen allekirjoittajat sen toivoivat toimivan.

Analyysin ensimmäinen vaihe, jossa kantonit laitetaan demokraattisen toimintakyvyn mukaisesti paremmuusjärjestykseen, nimitän horisontaaliseksi analyysiksi. Tämän lisäksi suoritan lyhyen vertikaalisen analyysin, jossa tutkin jokaisen kantonin demokraattista toimintakykyä irrallaan muista kantoneista niin, että kehitystä tarkastellaan tutkimusajanjaksoina. Tämän tutkimuksen

tavoitteena on tarkastella kehityksen suuntauksia; onko se progressiivista, näkykö joissakin osissa stagnaatio tai peräti taantuma.

Horisontaalisen ja vertikaalisen analyysin jälkeen vuorossa on loppuanalyysi, jossa tarkoituksena on tuottaa koherentti ja tutkielman kannalta merkittävimmät johtopäätökset. Tarkoituksena on myös pohtia sitä, että kuinka tutkielmani sijoittuu aikaisempaan tutkimukselliseen traditioon ja minkä lisäarvon se tuo verrattuna aikaisempaan Bosnia-Hertsegovinan poliittiseen järjestelmään kohdistuneeseen tutkimukseen.

4.3 Tutkimuskysymykset

Koska aihe itsessään on varsin laaja, on tutkielman etenemisen kannalta välttämätöntä määritellä tutkimuskysymykset, jotta tutkielmasta saadaan ehjä ja johdonmukainen kokonaisuus.

Tutkielmani ensisijaisena tavoitteena on tuottaa lisää tietoa yhteishallinnallisen demokratian toiminnasta Bosnia-Hertsegovinan paikallistasolla.

1. **Tutkimuskysymys:** Minkälaisia eroja demokraattisessa toimintakyvyssä kantonien keskinäisessä vertailussa on havaittavissa?
2. **Tutkimuskysymys:** Miten monikansalliset kantonit pärjäävät vertailussa muiden kantoneiden kanssa?

Ensimmäinen tutkimuskysymys perustuu olettamukseen, että kantonit poikkeavat toisistaan, kun kyseessä on demokraattinen toimintakyky. Äänestysprosentissa en oleta löytyvän isoja poikkeamia, lukuun ottamatta pientä eroa maaseutuvaltaisten ja kaupungistuneiden kantonien välillä maaseutuvaltaisten hyväksi. Naisedustajien määrän oletan olevan korkeampi erityisesti Sarajevon kantonissa muihin kantoneihin verrattuna, sillä tämä kantoni on lähes täysin kaupungistunut. Oletamus perustuu siihen, että kaupungeissa naisten ja miesten välinen työnjako on joustava, joka mahdollistaa myös naisten osallistumisen politiikkaan. Lisäksi kaupungeissa vallitsee yleensä liberaalimpi ilmapiiri muuten konservatiivisessa valtiossa, joka saattaa edesauttaa naisten osallistumista poliittiseen päätöksentekoon.

Demokraattisen toimintakyvyn oletan olevan korkeampaa monikansallisissa kantoneissa (Hertsegovina-Neretva & Keski-Bosnia). Tämä perustuu teoreettiseen viitekehykseen ja erityisesti Lijphartin yhteishallinnallisen demokratian teoriaan, jonka mukaan konsensusdemokratia tuo

enemmän positiivisia ulkoisvaikutuksia enemmistödemokratioihin verrattuna (Kts. 2.1).

Federaation perustuslain mukaan jokaisessa kantonissa on yhdenmukaiset toimintatavat ja instituutiot, mutta demografinen jakauma mahdollistaa yhteishallinnallisen demokratian teorian toimivuuden tarkastelua epämuodollisten käytäntöjen kautta. Hertsegovina-Neretvan ja Keski-Bosnian kantoneiden monikansallisen väestösuhteen seurauksena sekä kroaattien, että bosniakkien puolueet muodostavat usein yhteishallituksen, jonka oletan vaikuttavan tutkielmassa käytettäviin parametreihin.

Tutkielma pyrkii ensisijaisesti vastaamaan edellä mainittuihin tutkimuskysymyksiin ja selvittämään ennakkohypoteesien paikkansapitävyyttä, mutta tämän lisäksi se keskittyy myös laaja-alaisemmin yhteishallinnallisen demokratian toimintaan paikallishallinnossa sekä tieteellisiin konventioihin perustuen esittämään näkemyksiä ideaalisesta hallinnosta monietnisissä yhteiskunnissa. Tämän lisäksi arvioidaan yleisemmällä tasolla yhteishallinnallisen demokratian tarkoituksenmukaisuutta valtioissa, joissa etnisten ryhmien väliset ristiriidat ovat suuria.

4.4 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen kannalta relevantit tiedot ovat äänestysprosentti, kantonien valtuustoihin valitut henkilöt ja kantonien hallitusten kokoonpanovaihdokset. Jokaisen kantonin äänestysprosentti löytyy Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan sivuilta (www.izbori.ba), jossa on eritelty äänioikeutettujen määrä, sekä hylätyt- ja hyväksytyt lipukkeet jokaisesta kantonista. Kantonin äänestysprosentti saadaan jakamalla äänioikeutettujen määrä äänestäneiden määrällä niin, että myös hylätyt vaalilipukkeet ovat mukana.

Viralliset tiedot valituista naisehdokkaista saadaan myös keskusvaalilautakunnan sivuilta. Bosnia-Hertsegovinan äänestysprosessissa ehdokkaiden etnisyys ja sukupuoli perustuu omaan ilmoitukseen, joka on myös tämän tutkimuksen tapa määritellä naisedustaja. Läpi päässeet naisehdokkaat yhdessä äänimäärän kanssa löytyvät myös keskusvaalilautakunnan sivuilta.

Hallitusten vaihtuvuudeksi lasketaan tässä tutkimuksessa tilanne, jossa pääministeri eroaa tai valtuusto äänestää epäluottamuksesta koko hallitusta kohtaan. Nämä tiedot löytyvät kantonien virallisista sanomalehdistä, jonne ilmoitetaan valtuuston hyväksymästä uudesta laista tai hallituksen tekemistä päätöksistä. Ilmoituksen myötä päätöksistä tulee myös lainvoimaisia.

5. TULOKSET

5.1 Una-Sanan kanton

Vuoden 2010 yleisissä vaaleissa Una-Sanan kantonissa oli 231,230 äänioikeutettua kansalaista⁵³. Äänestyslipukkeista hyväksyttyjä oli 109596 ja hylättyjä 7366, yhteensä siis 116,962 ääntä. *Äänestysprosentti oli siis 50,6%.*⁵⁴ Vuoden 2014 yleisissä vaaleissa Una-Sanassa oli 245,886 äänioikeutettua kansalaista.⁵⁵ Äänestyslipukkeista hyväksyttyjä oli 97,342 ja hylättyjä 9287, yhteensä siis 106,629 ääntä. *Äänestysprosentti oli siis 43,4%.* Vuoden 2018 yleisissä vaaleissa Una-Sanan kantonissa oli 254,483 äänioikeutettua kansalaista. Äänestyslipukkeista hyväksyttyjä oli 92,299 ja hylättyjä 8,668 eli yhteensä 100,967 ääntä. *Äänestysprosentti oli siis 39,6%.*

Vuoden 2010 vaaleissa Una-Sanan kantonin valtuustoon valittiin 30 valtuutettua, joista kolme oli naisia ja 27 miehiä.⁵⁶ Myös Vuoden 2014 vaaleissa kantonin valtuuston 30 valtuutetuista kolme oli naisia ja 27 miehiä.⁵⁷ Vuoden 2018 yleisissä vaaleissa tapahtui käänne ja valtuustoon valittiin yhteensä yhdeksän naisedustajaa, joka on kolmannes kaikista valtuutetuista.⁵⁸

Vuoden 2010 yleisten vaalien jälkeen Una-Sana kantonin pääministeriksi nimitettiin SDP:n Hamdija Lipovaca 8.1.2011. Vuoden 2014 väkivaltaisten mielenosoitusten jälkeen Lipovaca erosi pääministerin paikasta 10.2.2014, mutta hänen tilalleen ei nimitetty uutta pääministeriä, joten hän jäi toimitusministeriöön seuraaviin vaaleihin asti.

Vaalikauden 2014-2018 aikana Una-Sanan kantonin hallitus vaihtui yhteensä kolme kertaa. Vuoden 2014 vaalien jälkeen uusi hallitus nimitettiin 12.02.2015 pääministeri Izudin Saracevicin johdolla. Tämä hallitus kesti reilun vuoden, kun 10.6.2016 nimitettiin uusi pääministeri Husein Rosicin johdolla. Viimeisen kerran hallitus vaihdettiin 17.10.2018, vain kaksikymmentä päivää ennen uuden valtuuston nimeämistä, kun pääministeriksi nousi Mustafa Ruznic.⁵⁹

⁵³ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan päätös, joka ilmoitettiin Bosnia-Hertsegovinan virallisessa lehdessä, numero 73/10. Päätöksen numero: 01-07-2-3660/10.

<http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/hFohz4nh78h776Ho9NgSw=>

⁵⁴ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan tulokset viralliselta internet-sivustolta:
<http://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

⁵⁵ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan päätös 06-1-02-2-496-2/14
http://www.izbori.ba/Documents/OpciIzbori2014/Odluka/Odluka_CBS-bos.pdf

⁵⁶ Agency for statistics of Bosnia and Herzegovina: General Elections 2010 – General election statistics:
http://www.bhas.ba/tematskibilteni/2010_OP_IZB_bh.pdf

⁵⁷ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan viralliset tulokset vuoden 2014 vaaleista:
<http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

⁵⁸ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan viralliset tulokset vuoden 2018 vaaleista:
http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/201/0/0/0

⁵⁹ Una-Sanan kantonin virallinen tiedotuslehti: http://www.sluzbeniglasnikusk.com/files/SluzbeniGlasnik1_2018.pdf

Taulukko 2. Demokraattinen toimintakyky Una-Sanan kantonissa

	2010	2014	2018
Äänestysprosentti	50,6%	43,4%	39,6%
Naisten osuus	3/30 -> 10%	3/30 -> 10%	9/30 - > 30%
Hallitusten vaihtuvuus	1	3	0

Äänestysprosentti on ollut Una-Sanan kantonissa kohtalaisella tasolla. Tarkasteluajanjakson aikana trendi on ollut kuitenkin selkeästi laskeva. Kun vuoden 2010 vaaleissa se oli vielä 50,6% on se laskenut useita prosentteja jokaisen vaalikauden aikana. Viimeisimpien vaalien 39,6% on tippunut jo alle sen tason, joka on politiikkatieteissä yleisesti katsottu olevan demokraattisen legimitteen perusta. Naisten osuuden muutos on ollut vähintäänkin mielenkiintoinen. Kahden vaalikauden aikana naisten osuus oli erittäin pieni, vain 10%, mutta viimeisissä vaaleissa naisten osuus kolminkertaistui ja on nyt jo hyvällä tasolla. Tulosten perusteella poliittinen vakaus oli Una-Sanan kantonissa heikoimmillaan vuosina 2014-2018, kun hallitus vaihtui yhteensä kolme kertaa.

5.2 Posavinan kantoni

Vuoden 2010 yleisissä vaaleissa Posavinan kantonissa oli 36,509 äänioikeutettua kansalaista.⁶⁰ Äänestyslipukkeista hyväksyttyjä oli 17,332 ja hylättyjä 1149, yhteensä siis 18,481 kansalaista äänesti vaaleissa.⁶¹ Äänestysprosentti oli siis 50,6%. Vuoden 2014 yleisissä vaaleissa Posavinan kantonissa oli 38,928 äänioikeutettua kansalaista.⁶² Hyväksyttyjä ääniä oli yhteensä 17,256 ja hylättyjä 1320, yhteensä siis 18,575. Äänestysprosentti oli siis 47,7%. Vuoden 2018 yleisissä vaaleissa Posavinan kantonissa oli 40,073 äänioikeutettua kansalaista.⁶³ Näistä hyväksyttyjä oli 17,710 ja hylättyjä 1134, yhteensä siis 18,844. Äänestysprosentti oli siis 47,0%.

⁶⁰ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan päätös, joka ilmoitettiin Bosnia-Hertsegovinan virallisessa lehdessä, numero 73/10. Päätöksen numero: 01-07-2-3660/10.

<http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/hFohz4nh78h776Ho9NgSw=>

⁶¹ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan tulokset viralliselta internet-sivustolta:

<http://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

⁶² Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan päätös 06-1-02-2-496-2/14

http://www.izbori.ba/Documents/OpciIzbori2014/Odluka/Odluka_CBS-bos.pdf

⁶³ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan päätös:

http://www.izbori.ba/Documents/Opci_izbori_2018/O/DOC018-bos.PDF

Posavinan kantonin valtuusto koostuu 21 valtuutetusta. Vuoden 2010 yleisissä vaaleissa kantonin valtuustoon valittiin 20 miestä ja yksi nainen.⁶⁴ Vuoden 2014 vaaleissa valtuustoon valittiin viisi naisedustajaa⁶⁵ ja vuonna 2018 valtuustoon valittiin neljä edustajaa.⁶⁶

Posavinan kantonin hallitus on ollut vakaa, eikä se ole kaatunut kertaakaan ennenaikaisesti. Marijan Orsolice (HDZ BiH) valittiin Posavinan hallituksen pääministeriksi 15.4.2011 vuoden 2010 yleisten vaalien jälkeen ja hänen seuraaja Marijan Klaić 26.3.2015 vuoden 2014 vaalien jälkeen.⁶⁷

Taulukko 3. Demokraattinen toimintakyky Posavinan kantonissa

	2010	2014	2018
Äänestysprosentti	50,6%	47,7%	47%
Naisten osuus	1/21 -> 5%	5/21 -> 24%	4/21 -> 19%
Hallitusten vaihtuvuus	1	1	0

Tulosten perusteella Posavinan kantonin äänestysprosentti on tyydyttävällä tasolla. Vuonna 2010 puolet äänioikeutetuista äänestä, mutta prosentti on laskenut kahdeksan vuoden aikana nykyiselle 47% tasolle. Tätä lukemaa voidaan kuitenkin pitää vielä kohtalaisena demokraattisen toimintakyvyn kannalta, sillä lähes puolet äänioikeutetuista äänestää.

Naisten osuus oli vuonna 2010 heikolla tasolla, kun vain yksi nainen valittiin 21-paikkaiseen valtuustoon. Seuraavissa vaaleissa 2014 kurssi muuttui kuitenkin radikaalisti, kun naisten osuus viisinkertaistui. Viimeisissä yleisissä vaaleissa 2018 neljä naista äänestettiin valtuustoon, mikä on 19% osuus valtuustosta. Tätä voidaan pitää hyvänä kehityksenä, mikä ei kuitenkaan ole vielä riittävän korkea toteamaan poliittisen tasa-arvon olevan hyvällä tasolla Posavinan kantonissa.

Posavinan kantonin hallitukset ovat onnistuneet istumaan kokonaisen vaalikauden, mikä on hyvä merkki poliittisesta vakaudesta. Hallitukset ovat nauttineet valtuuston enemmistön luottamusta mikä on mahdollistanut pitkän tähtäimen politiikan suunnittelun ja toteuttamisen. Poliittisesta vakaudesta Posavinan kantoni on malliesimerkki.

⁶⁴ Agency for statistics of Bosnia and Herzegovina: General Elections 2010 – General election statistics: http://www.bhas.ba/tematskibilteni/2010_OP_IZB_bh.pdf

⁶⁵ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan tulokset: <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

⁶⁶ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan tulokset: http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/202/0/0/0

⁶⁷ http://www.worldstatesmen.org/Bosnia_canton.html#Posavina

5.3 Tuzlan kanton

Vuoden 2010 yleisissä vaaleissa Tuzlan kantonissa oli 404,465 äänioikeutettua kansalaista.⁶⁸

Hyväksyttyjä äänestyslipukkeita oli 217,803 ja hylättyjä 14,618 eli yhteensä 232,421 ääntä.

⁶⁹ Äänestysprosentti oli siis 57,4%. Vuoden 2014 vaaleissa äänioikeutettuja oli 425,794 kansalaista.

⁷⁰ Hyväksyttyjä ääniä oli 212,221 ja hylättyjä 16,942 eli yhteensä 229,163.⁷¹ Äänestysprosentti oli siis 53,8%. Vuoden 2018 vaaleissa äänioikeutettuja oli 429,702.⁷² Hyväksyttyjä ääniä oli 210,582 ja hylättyjä 16,590 eli yhteensä 227,172 ääntä.⁷³ Äänestysprosentti oli siis 52,8%.

Tuzlan kantonin valitaan 35 valtuutettua. Vuonna 2010 valtuustoon valittiin 29 miestä ja vain kuusi naista.⁷⁴ Vuoden 2014 valtuustoon valittiin 27 miestä ja kahdeksan naista.⁷⁵ Vuonna 2018 valtuustoon valittiin 13 naista ja 22 miestä.⁷⁶

10.02.2011 Tuzlan kantonin pääministeriksi valittiin SDP:n Sead Causevic vuoden 2010 sosiaalidemokraattien vaalivoiton myötä. Causevic palvei kantonin pääministerinä aina 26.3.2014, jolloin hän erosi virastaan Tuzlasta alkanaiden mielenosoitusten myötä, jonka seurauksena kantonin hallituksen ja kaupungintalo kärsi pahoja vaurioita.⁷⁷ Protestien myötä vaadittiin asiantuntijahallitusta ilman puoluepolitiikkaa ja pääministeriksi valittiin Bahrija Umihanic 26.3.2014. Umihanicin seuraaja oli SDA:n Bego Gutic, joka nimitettiin pääministeriksi vuoden 2014 vaalien tulosten perusteella 20.02.2015. Myös Guticin pesti keskeytyi ennenaikaisesti, kun SDA:n päätös erottaa kantonin voimamies Mirsad Kukic puolueesta johti Kukicin päätökseen kaataa kantonin hallitus itselleen lojaalien valtuutettujen avulla ja uudeksi pääministeriksi nimitettiin hänen myöhemmin perustettavan puolueen PDA:n Jakub Suljkanovic 17.02.2018.^{78,79}

⁶⁸ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan päätös, joka ilmoitettiin Bosnia-Hertsegovinan virallisessa lehdessä, numero 73/10. Päätöksen numero: 01-07-2-3660/10.

<http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/hFohz4nh78h776Ho9NgSw=>

⁶⁹ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan ilmoittamat viralliset tulokset 2010 vaaleista:

<http://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

⁷⁰ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan ilmoittamat viralliset luvut 2014:

http://www.izbori.ba/Documents/Opcilzbori2014/Odluke/Odluka_CBS-bos.pdf

⁷¹ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan viralliset tulokset 2014 vaaleista:

<http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

⁷² Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan päätös 2018:

<http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

⁷³ Bosnia-Hertsegovinan keskusvaalilautakunnan viralliset tulokset 2018:

http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/203/0/0/0

⁷⁴ Agency for statistics of Bosnia and Herzegovina: General Elections 2010 – General election statistics:

http://www.bhas.ba/tematskibilteni/2010_OP_IZB_bh.pdf

⁷⁵ Bosnia-Hertsegovinan viralliset tulokset 2014 vaaleista:

<http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/NivoKandidate.aspx>

⁷⁶ Bosnia-Hertsegovinan viralliset tulokset 2018 vaaleista:

http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/203/0/0/9052

⁷⁷ <https://www.klix.ba/vijesti/premijer-tk-sead-causevic-podnio-ostavku/140207092> viitattu 10.12.2018

⁷⁸ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/jakub-suljkanovic-novi-premijer-tuzlanskog-kantona/180217089> viitattu 10.12.2018

⁷⁹ http://www.worldstatesmen.org/Bosnia_canton.html#Posavina

Taulukko 4. Demokraattinen toimintakyky Tuzlan kantonissa

	2010	2014	2018
Äänestysprosentti	57,4%	53,8%	52,8%
Naisten osuus	6/35 -> 17%	8/35 -> 22%	13/35 -> 37%
Hallitusten vaihtuvuus	2	2	0

Tuzlan kantonissa äänestysprosentti on ollut korkealla tasolla. Koko tarkasteluajanjakson välillä se on ollut yli 50% mikä kertoo aktiivisesta poliittisesta osallistumisesta. Trendi on kuitenkin ollut joka vaaleissa laskeva, mikä aiheuttaa haasteita ja kertoo kansalaisten vähentyneestä luottamuksesta poliittisia päättäjiä kohtaan. Naisten osuus kantonin valtuustossa on selkeästi kasvanut koko tarkastelujakson aikana. Viimeisimpien vaalien myötä naisten prosenttiosuus lähenee 40% mitä voidaan pitää osoituksena siitä, että kantonin tasolla naisten poliittinen edustus on yhtä hyvä kuin miehillä. On mielenkiintoista huomata, että vaikka Tuzlan kantonin äänestysprosentti ja naisten osuus valtuustossa ovat keskimääräistä korkeammalla tasolla se ei kuitenkaan näy poliittisessa vakaudessa, sillä hallitukset ovat vaihtuneet keskimäärin kaksi kertaa vaalikauden aikana. Toisaalta, asetelmaa voidaan pohtia siltä kantilta, että lisääntynyt poliittinen aktiivisuus tuottaa enemmän vaatimuksia kansalaisilta mikä näkyy siinä, että hallitukset eroavat mikäli ne eivät onnistu vastaamaan kansalaisten odotuksia.

5.4 Zenica-Dobojin kantoni

Vuoden 2010 yleisissä vaaleissa Zenica-Dobojin kantonissa oli 313.483 äänioikeutettua kansalaista.

⁸⁰ Hyväksyttyjä ääniä oli 171,140 ja hylättyjä 11,612 eli yhteensä 182,752.⁸¹ Äänestysprosentti oli siis 58,2%. Vuoden 2014 yleisissä vaaleissa oli 326,343 äänioikeutettua kansalaista.⁸² Hyväksyttyjä ääniä oli 163,657 ja hylättyjä 14,897 eli yhteensä 178,554 ääntä.⁸³ Äänestysprosentti oli siis 54,7%. Vuoden 2018 yleisissä vaaleissa äänioikeutettuja oli 329,356.⁸⁴ Hyväksyttyjä ääniä oli 161,409 ja hylättyjä 13,578 eli yhteensä 174,987 ääntä.⁸⁵ Äänestysprosentti oli siis 53,1%.

⁸⁰ <http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/hFohz4nh78h776Ho9NgSw=>

⁸¹ <http://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

⁸² http://www.izbori.ba/Documents/OpciIzbori2014/Odluka/Odluka_CBS-bos.pdf

⁸³ <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

⁸⁴ http://www.izbori.ba/Documents/Opci_izbori_2018/O/DOC018-bos.PDF

⁸⁵ http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/204/0/0/0

Zenica-Dobojin kantonin valtuustoon valitaan 35 valtuutettua, joista 2010 vaalien jälkeen oli viisi naista ja 30 miestä.⁸⁶ Vuoden 2014 vaalien jälkeen valtuustoon valittiin seitsemän naista ja 28 miestä.⁸⁷ Vuoden 2018 vaalien jälkeen valtuustossa oli 14 naista ja 21 miestä.⁸⁸

Zenica-Dobojin kantonin pääministeriksi valittiin vuoden 2010 vaalien seurauksena Fikret Plevljak 28.02.2011. Hän toimi pääministerinä aina 20.6.2013 asti, jolloin hänet erotettiin virasta SDP:n päätöksen myötä.⁸⁹ Plevljakin tilalle valittiin Munib Husejnagic, joka aina 11.03.2015 asti, jolloin Tuzlasta alkaneet mielenosoitukset pakottivat hänetkin irtisanoutumaan virastaan. Kantonin pääministerinä on toiminut siitä lähtien Miralem Galijasevic.⁹⁰

Taulukko 5. Demokraattinen toimintakyky Zenica-Dobojin kantonissa

	2010	2014	2018
Äänestysprosentti	58,2%	54,7%	53,1%
Naisten osuus	5/35 -> 14%	7/35 -> 20%	14/35 -> 40%
Hallitusten vaihtuvuus	2	1	0

Myös Zenica-Dobojin kantonissa on huomattavissa samanlaisen kehityssuunnan kuin Tuzlan kantonissa; äänestysprosentin trendi on laskeva samaan aikaan kuin naisten osuus valtuustossa kasvaa. Äänestysprosentti on tippunut vuoden 2010 korkeahkosta 58,2% nykyiseen 53,1% mikä sekin on kuitenkin puolenvälin yläpuolella. Naisten osuus 2,5- kertaistunut tarkasteluajanjakson aikana ja viime vaaleissa jo 40% valtuustoon valituista edustajista oli naisia mikä on useiden politiikan tutkijoiden ideaalitavoite poliittisen tasa-arvon saavuttamiseksi sukupuolten välillä. Hallitusten vaihtuvuus on ollut myös lähes normaalilla tasolla, sillä lukuun ottamatta vuoden 2015 mielenosoituksia hallitus ei ole eronnut ennenaikaisesti.

5.5 Bosnia-Podrinje kantoni

Vuoden 2010 vaaleissa Bosnia-Podrinjen kantonin alueella oli 22,667 äänioikeutettua kansalaista.⁹¹ Hyväksyttyjä ääniä oli 13,411 ja hylättyjä 905 eli yhteensä 14,316 ääntä.⁹²

Äänestysprosentti oli siis 63,1%. Vuoden 2014 vaaleissa äänioikeutettuja oli 23,461.⁹³ Hyväksyttyjä

⁸⁶ http://www.bhas.ba/tematskibilteni/2010_OP_IZB_bh.pdf

⁸⁷ <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

⁸⁸ http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/204/0/0/0

⁸⁹ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/premijer-zdk-fikret-plevljak-podnio-ostavku/130617073>

⁹⁰ http://www.worldstatesmen.org/Bosnia_canton.html#Posavina

⁹¹ <http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/hFohz4nh78h776Ho9NgSw=>

⁹² <http://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

⁹³ http://www.izbori.ba/Documents/Opcilzbori2014/Odluke/Odluka_CBS-bos.pdf

ääniä oli 14,137 ja hylättyjä 917 eli yhteensä 15,054 ääntä. *Äänestysprosentti oli siis 64,1%.* Vuoden 2018 vaaleissa kantonissa oli 23,496 äänioikeutettua kansalaista.⁹⁴ Hyväksyttyjä ääniä oli yhteensä 14,998 ja hylättyjä 741 eli yhteensä 15,739 ääntä. *Äänestysprosentti oli siis 66,9%.*

Bosnia-Podrinjen kantonin valtuustoon valitaan 25 edustajaa. 2010 vaaleissa valtuustoon valittiin kuusi naista ja 19 miestä.⁹⁵ Vuoden 2014 vaaleissa valtuustoon valittiin neljä naista ja 21 miestä.⁹⁶ Vuoden 2018 vaaleissa valtuustoon valittiin viisi naista ja 20 miestä.⁹⁷

Vuoden 2010 yleisien vaalien jälkeen Bosnia-Podrinjen kantonin valtuuston pääministeriksi valittiin Emir Frasto 24.02.2011. Hallitus oli SDP:n ja muutaman pienpuolueen muodostama vähemmistöhallitus, joka kaatui epäluottamuslauseeseen 19.06.2012. Uuden hallituksen muodosti SDA hyvin niukalla enemmistöllä ja pääministeriksi valittiin Alija Begovic.⁹⁸ Tämä hallitus oli kuitenkin lyhytaikainen ja Emir Frasto palasi jälleen pääministeriksi kuusi kuukautta myöhemmin 22.12.2012. Frasto toimi pääministerinä vaalikauden loppuun asti ja uusi hallitus valittiin vuoden 2014 vaalien jälkeen. Pääministeriksi tuli 8.1.2015 SDA:n Emir Okovic joka toimii edelleen samassa tehtävässä.^{99 100}

Taulukko 6. Demokraattinen toimintakyky Bosnia-Podrinjen kantonissa

	2010	2014	2018
Äänestysprosentti	63,1%	64,1%	66,9%
Naisten osuus	6/25 -> 24%	4/25 -> 16%	5/25 -> 20%
Hallitusten vaihtuvuus	3	1	0

Bosnia-Podrinjen kantonissa äänestysprosentti on kohtalaisen korkea. Koko tarkastelujakson aikana se on pysynyt 60% yläpuolella, mutta yllättävintä on se, että trendi on ollut koko ajan nouseva. Vuodesta 2010-2014 se kasvoi yhdellä prosentilla ja seuraavalla vaalikaudella 2,8 prosentilla 66,9% mikä on selkeästi korkeampi kuin muissa kantoneissa. Naisten osuus valtuustossa on ollut sen sijaan maltillisempaa. Koko tarkasteluajanjakson aikana se on ollut alle 25% ja trendi on ollut laskeva. Vuonna 2018 se oli 20% mikä on suhteellisen pieni osuus muihin kantoneihin suhteutettuna. Poliittinen vakaus oli heikkoa ajanjaksolla 2010-2014 jolloin hallitus vaihtui peräti kolme kertaa. Vuoden 2014 vaalit näyttävät tuoneen poliittisen vakauden Bosnia-Podrinjen kantoniin, sillä hallitus ei eronnut kertaakaan sen muodostamisen jälkeen.

⁹⁴ http://www.izbori.ba/Documents/Opci_izbori_2018/O/DOC018-bos.PDF

⁹⁵ http://www.bhas.ba/tematskibilti/2010_OP_IZB_bh.pdf

⁹⁶ <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/NivoKandidate.aspx>

⁹⁷ http://www.izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/205/0/0/9103

⁹⁸ <https://www.nezavisne.com/novosti/bih/Imenovana-nova-vlada-BPK-premijer-i-vecina-ministara-iz-SDA/146120>

⁹⁹ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/bpk-gorazde-dobio-novu-vladu-emir-okovic-novi-premijer/150108090>

¹⁰⁰ http://www.worldstatesmen.org/Bosnia_canton.html#Posavina

5.6 Keski-Bosnian kanton

Vuoden 2010 vaaleissa Keski-Bosnian kantonissa oli 207,119 äänioikeutettua kansalaista.¹⁰¹

Vaaleissa oli 115,384 hyväksyttyä ja 7755 hylättyä ääntä eli yhteensä 123,139.¹⁰²

Äänestysprosentti oli siis 59,5%. Vuoden 2014 vaaleissa Keski-Bosnian kantonissa oli 218,969 äänioikeutettua kansalaista.¹⁰³ Vaaleissa annettiin 110,753 hyväksyttyä ääntä ja 9764 hylättyä eli yhteensä 120,517 ääntä.¹⁰⁴ *Äänestysprosentti oli siis 55%.* Vuoden 2018 vaaleissa oli 225,865 äänioikeutettua kansalaista.¹⁰⁵ Hyväksyttyjä ääniä oli 114,594 ja hylättyjä 9392 eli yhteensä 123,986 ääntä.¹⁰⁶ *Äänestysprosentti oli siis 54,9%.*

Keski-Bosnian kantonin valtuustoon valitaan yhteensä 30 valtuutettua. Vuoden 2010 vaaleissa kantonin valtuustoon valittiin seitsemän naista ja 23 miestä.¹⁰⁷ Vuoden 2014 vaaleissa kantonin valtuustoon valittiin yhteensä viisi naista ja 25 miestä.¹⁰⁸ Vuoden 2018 vaaleissa kantonin valtuustoon valittiin 12 naista ja 18 miestä.¹⁰⁹

Keski-Bosnian kantonissa hallitukset ovat olleet erittäin vakaita. Vaalien 2010 myötä hallituksen pääministeriksi nousi Tahir Lendo, joka on edelleen samassa virassa, sillä hänet valittiin pestiin myös vuoden 2014 vaalien jälkeen.¹¹⁰ Hänen edeltäjänsä Salko Selman oli myös ollut kaksi vaalikautta putkeen Keski-Bosnian kantonin pääministerinä. Tämä tekee Keski-Bosnian kantonista koko Federaation kantoneista poliittisesti vakaimman.¹¹¹

Taulukko 7. Demokraattinen toimintakyky Keski-Bosnian kantonissa

	2010	2014	2018
Äänestysprosentti	59,5%	55%	54,9%
Naisten määrä	7/30 -> 23%	5/30 -> 16%	12/30 -> 40%
Hallitusten vaihtuvuus	1	1	0

¹⁰¹ <http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/hFohz4nh78h776Ho9NgSw=>

¹⁰² <http://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹⁰³ http://www.izbori.ba/Documents/OpciIzbori2014/Odluke/Odluka_CBS-bos.pdf

¹⁰⁴ <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹⁰⁵ http://www.izbori.ba/Documents/Opci_izbori_2018/O/DOC018-bos.PDF

¹⁰⁶ http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/206/0/0/0

¹⁰⁷ http://www.bhas.ba/tematskibilti/2010_OP_IZB_bh.pdf

¹⁰⁸ <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹⁰⁹ http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/206/0/0/0

¹¹⁰ <https://faktor.ba/vijest/tahir-lendo-ponovo-kandidat-sda-za-premijera-sbk-156571>

¹¹¹ http://www.worldstatesmen.org/Bosnia_canton.html#Posavina

Keski-Bosnian kantonin äänestysprosentti on ollut koko tarkastelujakson korkealla, vaikka trendi on ollut laskeva. Mitään dramaattisia muutoksia ei ole kuitenkaan tapahtunut ja aktiivisuus on ollut vahvasti yli 50%. Naisten osuus oli vuoden 2010 ja 2014 vaalien jälkeen alhainen, mutta 2018 aiheutti radikaalin nousun ja naisten määrä yli kaksinkertaistui. Nykyinen naisten määrä vastaa 40% osuutta valtuustossa, mikä on erityisen vahva tulos tasa-arvon kannalta. Erityishuomio on poliittisessa vakaudessa, sillä kantonin pääministerit ovat istuneet koko hallituskauden loppuun asti, eikä hallitus ole saanut epäluottamuslausetta kesken vaalikauden. Mielenkiintoista on se, että koko tarkastelujakson pääministerinä on ollut sama henkilö, kuten myös hänen edeltäjänsäkin.

5.7 Hertsegovina-Neretvan kantoni

Vuoden 2010 vaaleissa Hertsegovina-Neretvan kantonin alueella oli 183,611 äänioikeutettua kansalaista.¹¹² Vaaleissa annettiin 98,570 hyväksyttyä ja 5869 hylättyä ääntä eli yhteensä 104,439 ääntä.¹¹³ *Äänestysprosentti oli siis 56,9%.* Vuoden 2014 vaaleissa kantonissa oli 191,375 äänioikeutettua kansalaista.¹¹⁴ Hyväksyttyjä ääniä oli 98,950 ja hylättyjä 6970 eli yhteensä 105,920 ääntä.¹¹⁵ *Äänestysprosentti oli siis 55,3%.* Vuoden 2018 vaaleissa kantonissa oli 195,543 äänioikeutettua kansalaista.¹¹⁶ Hyväksyttyjä ääniä oli yhteensä 101,410 ja hylättyjä 6297 eli yhteensä 107,707 ääntä.¹¹⁷ *Äänestysprosentti oli siis 55%.*

Hertsegovina-Neretvan kantonin valtuustoon valitaan yhteensä 30 edustajaa. Vuoden 2010 vaalien jälkeen valtuustoon valittiin seitsemän naista ja 23 miestä.¹¹⁸ Vuoden 2014 vaaleissa valtuustoon valittiin myös seitsemän naista ja 23 miestä.¹¹⁹ Vuoden 2018 vaaleissa naisten määrä valtuustossa kaksinkertaistui, kun valtuustoon valittiin 14 naista ja 16 miestä.¹²⁰

Vuoden 2010 vaalien jälkeen Hertsegovina-Neretvan kantonin valtuuston pääministeriksi valittiin HDZ:n Denis Lasic 9.11.2011 400 päivää vaalien päättymisestä. Hallituksen muodostivat kroaattipuolueiden (HDZ, HDZ 1990) ja bosniakkipuolueiden (SDA, SDP) muodostama enemmistö.¹²¹ Denis Lasic toimi pääministerinä aina 31.3.2015 asti, jolloin hänestä tuli Federaation liikenneministeri. Hänen tehtäviään hoiti uuden hallituksen valintaan asti Stjepan Krasic. Krasic ehti olla vain muutaman kuukauden ajan tehtävässään, kunnes pääministeriksi

¹¹² <http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/hFohz4nh78h776Ho9NgSw=>

¹¹³ <http://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹¹⁴ http://www.izbori.ba/Documents/OpciIzbora2014/Odluka/Odluka_CBS-bos.pdf

¹¹⁵ <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹¹⁶ http://www.izbori.ba/Documents/Opci_izbora_2018/O/DOC018-bos.PDF

¹¹⁷ http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/207/0/0/0

¹¹⁸ http://www.bhas.ba/tematskibilteni/2010_OP_IZB_bh.pdf

¹¹⁹ <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹²⁰ http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/207/0/0/0

¹²¹ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/formirana-vlada-hnk-nakon-400-dana/111109098>

valittiin Nevenko Herceg (HDZ) 23.9.2015 HDZ:n, SDA:n ja SBB:n tuella, jotka muodostivat hallituksen myös Federaation ja valtion tasolla.^{122 123}

Taulukko 8. Demokraattinen toimintakyky Hertsegovina-Neretvan kantonissa

	2010	2014	2018
Äänestysprosentti	56,9%	55,3%	55%
Naisten osuus	7/30 -> 23%	7/30 -> 23%	14/30 -> 46%
Hallitusten vaihtuvuus	1	1	0

Hertsegovina-Neretvan kantonin äänestysaktiivisuus muistuttaa hyvin läheisesti Keski-Bosnian kantonin vastaavaa. Oikeastaan HNK:ssä äänestysprosentin vaihteluväli on ollut koko tarkastelujakson aikana 2% sisällä, joten ei voida puhua selkeistä muutoksista. Äänestysprosentti on ollut koko ajan äärettömän tasainen lähellä 55% mikä kertoo hyvästä äänestysaktiivisuudesta. Myös naisten osuuden muutokset muistuttavat Keski-Bosnian kantoneissa tapahtuneita muutoksia, sillä vuoden 2010 ja 2014 vaalien aikana kantoniin valitaan seitsemän naista (23%), mutta vuoden 2018 vaaleissa luku tuplaantuu, jolloin valtuustoon valitaan 14 naista mikä nostaa naisten osuuden 46%. Hallitukset ovat olleet HNK:ssa pysyviä, eikä epäluottamuslauseita ole ollut.

5.8 Länsi-Hertsegovinan kantoni

Vuoden 2010 vaaleissa Länsi-Hertsegovinan kantonin alueella oli 65,354 äänioikeutettua kansalaista.¹²⁴ Vaaleissa annettiin 35,209 hyväksyttyä ja 1815 hylättyä ääntä eli yhteensä 37,024 ääntä.¹²⁵ *Äänestysprosentti oli siis 56,7%.* Vuoden 2014 vaaleissa kantonin alueella oli 69,788 äänioikeutettua kansalaista.¹²⁶ Vaaleissa annettiin 33,958 hyväksyttyä ja 1751 hylättyä ääntä eli yhteensä 35,709 ääntä.¹²⁷ *Äänestysprosentti oli siis 51,2%.* Vuoden 2018 vaaleissa kantonissa oli 72,875 äänioikeutettua kansalaista.¹²⁸ Hyväksyttyjä ääniä vaaleissa annettiin 36,047 ja hylättyjä 1597 eli yhteensä 37,644 ääntä.¹²⁹ *Äänestysprosentti oli siis 51,6%.*

¹²² <https://www.fokus.ba/vijesti/bih/napokon-formirana-vlada-hnk-za-premijera-izabran-nevenko-herceg-foto/112202/>

¹²³ http://www.worldstatesmen.org/Bosnia_canton.html#Posavina

¹²⁴ <http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/hFohz4nh78h776Ho9NgSw=>

¹²⁵ <http://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹²⁶ http://www.izbori.ba/Documents/OpciIzbori2014/Odluke/Odluka_CBS-bos.pdf

¹²⁷ <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹²⁸ http://www.izbori.ba/Documents/Opci_izbori_2018/O/DOC018-bos.PDF

¹²⁹ http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/208/0/0/0

Länsi-Hertsegovinan kantoniin valitaan 23 edustajaa. Vuoden 2010 vaaleissa valtuustoon valittiin neljä naista ja 19 miestä.¹³⁰ Vuoden 2014 vaaleissa valtuustoon valittiin seitsemän naista ja 16 miestä.¹³¹ Vuoden 2018 vaaleissa valtuustoon valittiin kahdeksan naista 15 miestä.¹³²

Vuoden 2010 yleisten vaalien jälkeen Länsi-Hertsegovinan kantonin pääministeriksi valittiin HDZ:n Zdenko Cosic. Hänet valittiin myös vuoden 2014 vaalien jälkeen pääministeriksi ja 17.12.2018 hänet valittiin kolmannen kerran kantonin pääministeriksi. Länsi-Hertsegovinan kantoni on kroaattipuolueen HDZ ydinaluetta, sillä sen väestö on lähes sataprosenttisesti kroatialainen ja se usein muodostaa hallituksen yksin.^{133 134}

Taulukko 9. Demokraattinen toimintakyky Länsi-Hertsegovinan kantonissa

	2010	2014	2018
Äänestysprosentti	56,7%	51,2%	51,6%
Naisten osuus	4/23 -> 17%	7/23 -> 30%	8/23 -> 35%
Hallitusten vaihtuvuus	1	1	0

Länsi-Hertsegovinan kantonin äänestysprosentti on ollut koko tarkastelujakson aikana 50% yläpuolella. Trendi ei ole ollut laskeva, vaikkakin pudotusta on tullut useampi prosenttiyksikkö vuoden 2010 äänestysprosentista, joka oli 56,7%. Naisten osuus on noudattanut progressiivista, mutta maltillista nousua. Vuoden 2010 vaalien jälkeisestä neljästä naisedustajasta määrä on kasvanut tasaisesti vuoden 2014 vaaleissa seitsemään ja 2018 vaaleissa kahdeksaan, mikä tarkoittaa sitä, että tällä hetkellä valtuustossa 35% on naisia. Kantonin hallitukset ovat olleet äärimmäisen vakaita. Pääministeriksi on valittu koko tarkastelujakson aikana sama henkilö, eikä muu hallitus ole muuttunut hirveästi. Tämän on mahdollistanut HDZ:n edustajien määrä, mikä oli 2018 vaalien jälkeen 16/23. Tämä antaa HDZ:lle käytännössä suvereenin hallinnon kantonin alueella, mikä osaltaan on varmasti vaikuttanut kantonin poliittiseen vakauteen.

5.9 Sarajevon kantoni

Vuoden 2010 vaaleissa Sarajevon kantonin alueella oli 388,424 äänioikeutettua kansalaista.¹³⁵ Vaaleissa annettiin yhteensä 208,471 hyväksyttyä ja 14,466 hylättyä ääntä eli yhteensä 222,937 ääntä.¹³⁶ *Äänestysprosentti oli siis 57,4%.* Vuoden 2014 vaaleissa kantonin alueella oli 407,593

¹³⁰ http://www.bhas.ba/tematskibilteni/2010_OP_IZB_bh.pdf

¹³¹ <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹³² http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/208/0/0/0

¹³³ <http://ba.n1info.com/Vijesti/a303969/Imenovana-nova-Vlada-Zapadnohercegovaackog-kantona.html>

¹³⁴ http://www.worldstatesmen.org/Bosnia_canton.html#Posavina

¹³⁵ <http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/hFohz4nh78h776Ho9NgSw=>

¹³⁶ <http://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

äänioikeutettua kansalaista.¹³⁷ Näistä 211,245 oli hyväksyttyjä ja 16,050 hylättyjä eli yhteensä 227,295 ääntä.¹³⁸ Äänestysprosentti oli siis 55,7%. Vuoden 2018 vaaleissa oli 417,637äänioikeutettua kansalaista.¹³⁹ Hyväksyttyjä ääniä oli 218,015 ja hylättyjä 14,940 eli yhteensä 232,955 ääntä.¹⁴⁰ Äänestysprosentti oli siis 55,7%.

Sarajevon kantonin valtuustoon valitaan 35 valtuutettua. Vuoden 2010 vaaleissa valtuustoon valittiin kuusi naista ja 29 miestä.¹⁴¹ Vuoden 2014 vaaleissa valtuustoon valittiin seitsemän naista ja 28 miestä.¹⁴² Vuoden 2018 vaaleissa valtuustoon valittiin jo 12 naista ja 23 miestä.¹⁴³

Vuoden 2010 vaalien jälkeen kantonin pääministeriksi valittiin SDP:n Fikret Music 13.01.2011. Hallitus sai epäluottamuslausekkeen 21.9.2012 ja uusi hallitus nimitettiin 21.11.2012 SDA:n Suad Zeljkovicin johdolla. Zeljkovic jätti eropyynnön 20.3.2014 Sarajevossa pitkään jatkuneiden protestien johdossa, jossa vaadittiin hallituksen eroa.¹⁴⁴ Hänen tilalleen pääministeriksi valittiin Muhamed Kozadra 20.3.2014 niin ikään SDA:sta.¹⁴⁵ Vuoden 2014 vaalien jälkeen SDA:n vaalivoiton myötä pääministeriksi valittiin samasta puolueesta Elmedin Konakovic 23.3.2015. Hän ehti olla pääministerinä lähes vaalikauden loppuun, kunnes hän alkuvuodesta 2018 perusti oman puolueen (Narod i Pravda), jonka myötä SDA:n johtama enemmistö kantonin valtuustossa erotti hänet pääministerin tehtävästä 4.4.2018. Hänen tehtäviään siitä lähtien on hoitanut SDA:n Adem Zolj.¹⁴⁶

Taulukko 10. Demokraattinen toimintakyky Sarajevon kantonissa

	2010	2014	2018
Äänestysprosentti	57,4%	55,7%	55,7%
Naisten osuus	6/35 -> 17%	7/35 -> 20%	12/35 -> 34%
Hallitusten vaihtuvuus	3	2	0

Sarajevon kantonissa äänestysprosentissa ei ole ollut koko tarkastelunjakson aikana suuria muutoksia. Se on ollut jopa yllättävän tasaista, sillä vuoden 2010 vaalien 57,4% se tippui 2014 vaaleissa vain pari prosenttiyksikköä 55,7%, jossa se pysyi myös vuoden 2018 vaalien jälkeen. Äänestysprosentti on ollut siis tasainen ja tukevasti yli 50%.

¹³⁷ http://www.izbori.ba/Documents/OpciIzbori2014/Odluke/Odluka_CBS-bos.pdf

¹³⁸ <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹³⁹ http://www.izbori.ba/Documents/Opci_izbori_2018/O/DOC018-bos.PDF

¹⁴⁰ http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/209/0/0/0

¹⁴¹ http://www.bhas.ba/tematskibilteni/2010_OP_IZB_bh.pdf

¹⁴² <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹⁴³ http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/209/0/0/0

¹⁴⁴ https://www.slobodna-bosna.ba/vijest/12511/premier_zeljovic_podnio_ostavku.html

¹⁴⁵ <http://24sata.info/politika/186378-vlada-ks-muhamed-kozadra-v-d-premijera-ministar-finansija-i-obrazovanja.html>

¹⁴⁶ http://www.worldstatesmen.org/Bosnia_canton.html#Posavina

Naisten osuus on toisaalta yllättävän pieni, ottaen huomioon sen, että Sarajevon kantoni on kaikista kantoneista taloudellisesti voimakkain ja hyvin urbanisoitunut mikä antoi viitteitä siitä, että myös naisten osallistuminen poliittiseen elämään olisi korkeammalla tasolla muihin kantoneihin verrattuna. Yllättävää oli siis huomata, että Sarajevon kantonin valtuustossa naisten osuus on ollut samalla tasolla pienempien ja maaseutuenemmistöisten kantonien tasolla. Trendi on ollut kuitenkin koko ajan nouseva ja viimeisten vaalien myötä valtuustosta 34% on jo naisia, mikä on hyvä tulos. Hallitukset ovat vaihtuneet tiheään tahtiin Sarajevossa, mikä on johtunut mielenosoituksista, mutta myös uusien puolueiden perustamisesta.

5.10 Kanton 10

Vuoden 2010 vaaleissa Kanton 10:n alueella oli 60,852 äänioikeutettua kansalaista.¹⁴⁷ Vuoden 2010 vaaleissa annettiin 30,488 hyväksyttyä ja 1632 hylättyä ääntä.¹⁴⁸ *Äänestysprosentti oli siis 52,7%.* Vuoden 2014 vaaleissa kantonin alueella oli 64,150 äänioikeutettua kansalaista. Vaaleissa annettiin 29,673 hyväksyttyä ja 1791 hylättyä ääntä eli yhteensä 31,464 ääntä.¹⁴⁹ *Äänestysprosentti oli siis 49,0%.* Vuoden 2018 vaaleissa kantonin alueella oli 64,954 äänioikeutettua kansalaista.¹⁵⁰ Vaaleissa annettiin 27,494 hyväksyttyä ja 1628 hylättyä ääntä, yhteensä siis 29,122 ääntä.¹⁵¹ *Äänestysprosentti oli siis 44,8%.*

Kanton 10 valtuustoon valitaan 25 valtuutettua. Vuoden 2010 vaaleissa valtuustoon valittiin kaksi naista ja 23 miestä.¹⁵² Vuoden 2014 vaaleissa valtuustoon valittiin vain yksi nainen ja 24 miestä.¹⁵³ Vuoden 2018 vaaleissa valtuustoon valittiin kolme naista ja 22 miestä.¹⁵⁴

Kanton 10:n pääministerinä toimi 9.12.2013 asti Nediljko Rimac (HDZ 1990). Hänen seuraaja oli HDZ:n Branko Ivkovic, joka palveli pääministerinä aina 6.5.2015 jolloin vuoden 2014 vaalien jälkeen pääministeriksi valittiin Drasko Dalic. Hänen työhönsä ei oltu kuitenkaan tyytyväisiä emopuolueen HDZ:n puolesta, joten valtuusto antoi hänelle epäluottamuslauseen ja uudeksi pääministeriksi tuli 21.1.2017 Ivan Jozic.^{155 156}

¹⁴⁷ <http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/hFohz4nh78h776Ho9NgSw=>

¹⁴⁸ <http://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹⁴⁹ <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹⁵⁰ http://www.izbori.ba/Documents/Opci_izbori_2018/O/DOC018-bos.PDF

¹⁵¹ http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/210/0/0/0

¹⁵² http://www.bhas.ba/tematskibilteni/2010_OP_IZB_bh.pdf

¹⁵³ <http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Nivo.aspx>

¹⁵⁴ http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/210/0/0/0

¹⁵⁵ <http://hms.ba/skupstina-hbz-smijenjen-predsjednik-vlade-drasko-dalic-novi-premijer-ivan-jozic/>

¹⁵⁶ http://www.worldstatesmen.org/Bosnia_canton.html#Posavina

Taulukko 11. Demokraattinen toimintakyky Kanton 10:ssa

	2010	2014	2018
Äänestysprosentti	52,7%	49,0%	44,8%
Naisten osuus	2/25 -> 8%	1/25 -> 4%	3/25 -> 12%
Hallitusten vaihtuvuus	2	2	0

Kanton 10:n äänestysprosentti on ollut koko tarkastelujakson aikana laskeva. Vuoden 2010 52,7:sta se on tippunut jokaisissa vaaleissa useita prosenttiyksiköjä aina 44,8% asti vuoden 2018 vaalien seurauksena. Kanton 10:ssa äänestysprosentti on siis muihin kantoneihin verrattuna alhaisella tasolla. Naisten osuus on ollut ailahteleva, mutta se on vaihdellut yhdestä edustajasta kolmeen, mikä tekee siitä kaikista kantoneista sukupuolisesti kaikista yksipuolisimman. Naisten osuus oli 2018 vaalien seurauksena vain 12%, mikä on alhaisin tulos kaikista kantoneista. Poliittinen vakaus ei ole myöskään ollut kovin korkealla tasolla, vaan hallitukset ovat vaihtuneet keskimäärin kaksi kertaa vaalikauden aikana.

5.11 Äänestysprosentti

Taulukko 12. Äänestysprosentti kantoneissa 2010-2018

	2010	2014	2018
Una-Sanan kantoni	50,6%	43,4%	39,6%
Posavinan kantoni	50,6%	47,7%	47%
Tuzlan kantoni	57,4%	53,8%	52,8%
Zenica-Doboj kantoni	58,2%	54,7%	53,1%
Bosnia-Podrinje	63,1%	64,1%	66,9%
Keski-Bosnian kantoni	59,5%	55%	54,9%
Hertsegovina-Neretva	56,9%	55,3%	55%
Länsi-Hertsegovina	56,7%	51,2%	51,6%
Sarajevon kantoni	57,4%	55,7%	55,7%
Kanton 10	52,7%	49,0%	44,8%

Taulukko tarjoaa monia mielenkiintoisia trendejä, tilastoista ja variaatioita. Selkeimpänä elementtinä on se, että äänestysprosentti on yhdeksässä kymmenestä eli 90% tapauksissa laskeva. Äänestysprosentti siis laskee vaaleista toiseen lähes poikkeuksetta ja suurin lasku on tapahtunut vuoden 2010 ja 2014 vaalien välillä, jonka jälkeen lasku on tasoittanut tai jopa pysähtynyt monissa kantoneissa. Poikkeus, joka tässä tapauksessa vahvistaa säännön on Bosnia-Podrinjen kantoni,

joka ainoana kantonina on säilyttänyt nousujohtoisen trendin. Tämä kantoni eroaa muista myös korkealla äänestysprosentilla, joka ainoana Bosnia-Hertsegovinan Federaatiosta yltää yli 60% tasolle. Kansainvälisessäkin vertailussa tämä on todella korkea prosentti ja viime vaaleissa saavutettu 66,9% äänestysprosentti on korkein tarkastelujakson aikana niin kantonin sisäisessä kuin kantonien välisessä keskinäisessäkin vertailussa.

Toinen mielenkiintoinen taulukosta tehtävä havainto on se, että äänestysprosentti suurimmissa osissa tapauksissa vaihtelee 50% molemmin puolin. Una-Sanan, Posavinan ja Kanton 10:ssa äänestysprosentti on tippunut alle 50% jossain välillä tarkastelujakson aikana. Una-Sanan kantonia lukuunottamatta yhteistä näille kantoneille on se, että ne ovat asukasluvultaan pieniä, alle 100 000 asukkaan kantoneja. (Kts. 3.3.1) Una-Sanassa on n. 230 000 asukasta vuoden 2013 väestönlaskennan mukaan, mutta yksi mahdollinen selitys sen pienelle äänestysprosentille voi löytyä siitä, että viimeisimpien vuosien aikana kantonin alueelta on lähtenyt monta asukasta etsimään töitä Keski-Euroopan valtioista. Viimeisen kahden vuoden aikana Una-Sanan kantonin alueelta on lähtenyt 28,387 tai 10,38% asukasta.¹⁵⁷

Vuoden 2018 vaaleissa korkein äänestysprosentti oli Bosnia-Podrinjen (66,9%), Sarajevon (55,7%) ja Hertsegovina-Neretvan kantonin (55%) alueella. Nämä kantonit ovat keskenään hyvin erilaisia. Bosnia-Podrinjen kantoni on kolmen kunnan muodostama pinta-alaltaan ja väkiluvultaan pieni (alle 25 000 asukasta) kantoni, joka on enimmäkseen maaseutuenemmistöistä seutua. Sarajevon kantoni taas on koko Federaation taloudellisesti vaurain alue, joka maksaa suurimman osan alvonlisäverosta Federaation budjettiin. Se on myös kaikista kantoneista kaikista eniten kaupungistunut, jossa kansalaisten elinkeinot pääasiassa ovat turismi, palvelut ja julkinen sektori. Hertsegovina-Neretva taas sijoittuu näiden kahden kantonin välimaastoon, mutta sen lisäksi se on monikansallinen kantoni, jossa kroaatit muodostavat n. 60% ja bosniakit 40% kantonin asukkaista. (Kts. 3.3.1). Näin ollen kantoneilla ei ole yhteistä selittävää tekijää korkealle äänestysprosentille.

¹⁵⁷ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/u-krajini-blizu-30-hiljada-osoba-zatrazilo-potvrde-radi-zaposljavanja-u-inozemstvu/190101042>

5.12 Naisten osuus valtuustoissa

Taulukko 13. Naisten osuus valtuustoissa 2010-2018

	2010	2014	2018
Una-Sanan kantoni	10%	10%	30%
Posavinan kantoni	5%	24%	19%
Tuzlan kantoni	17%	22%	37%
Zenica-Doboj kantoni	14%	20%	40%
Bosnia-Podrinje	24%	16%	20%
Keski-Bosnian kantoni	23%	16%	40%
Hertsegovina-Neretva	23%	23%	46%
Länsi-Hertsegovina	17%	30%	35%
Sarajevon kantoni	17%	20%	34%
Kanton 10	8%	4%	12%

Toisin kuin äänestysprosentissa on yleinen trendi naisten osuuksissa Bosnia-Hertsegovinan federaation valtuustoissa ollut nouseva. 9/10 kantonissa vuonna 2018 valtuustossa istui enemmän naisia kuin miehiä vuoteen 2010 verrattuna. Ainoan poikkeuksen muodosti Bosnia-Podrinjen kantoni, jossa oli vuonna 2010 24% naisia, kun lukema oli vuoden 2018 vaalien jälkeen 20%.

Toinen mielenkiintoinen huomio on se, että naisten osuudet kantonien valtuustoissa kasvoi selkeästi vasta vuoden 2018 vaaleissa, jonka myötä 7/10 kantonissa naisten määrä oli vähintään 30%. Vuoden 2014 vaaleissa ei nähty samanlaista nousua vaaleihin 2010 verrattuna, vaan joissakin kantoneissa, kuten esimerkiksi Kanton 10, Keski-Bosnian ja Bosnia-Podrinjen kantonissa naisten osuus jopa laski. Ainoa korkea nousu tapahtui Posavinan kantonissa, jossa naisten osuus kasvoi viidestä prosentista 24%:en.

Vuoden 2018 vaalien jälkeen naisia oli eniten Hertsegovina-Neretvan (46%), Keski-Bosnian (40%) ja Zenica-Dobojin (40%) kantonin valtuustoissa. Lukema on kansainvälisillä standardeilla korkeahko, sillä 40% on pidetty osoituksena naisten tasa-arvoisista mahdollisuuksista tulla valituksi lainsäädännöllisiin elimiin. Yhteistä näille kantoneille on se, että ne ovat väkimäärältään keskikokoisia Federaation sisäisessä vertailussa. Kaksi näistä (Keski-Bosnian ja Hertsegovina-Neretvan kantonit) ovat monikansallisia mikä antaa osviittaa siitä, että monikulttuurinen ympäristö voi heijastua myös naisten tasa-arvoisiin vaikutusmahdollisuuksiin. Tässä tapauksessa korrelaatio ei kuitenkaan tarkoita kausaliteettia ja asian todentaminen vaatisi lisätutkimuksia.

Samoissa vaaleissa kaikista vähiten naisedustajia oli Kanton 10 (12%), Posavinan (19%) ja Bosnia-Podrinjen kantonissa (20%). Näistä Posavinan kantoni ja Kanton 10 ovat kroaattienemmistöisiä ja Bosnia-Podrinje bosniakkienemmistöinen kantoni. Yhteistä näillä on kuitenkin se, että ne ovat väkimäärältään Federaation pienempiä kantoneita. (Kts. 3.3.1) Yhteensä kantoneissa on vain n. 140 000 asukasta, jonka lisäksi ne ovat enimmäkseen Federaation periferiassa ja maaseutuenemmistöisissä osissa valtiota. Näin ollen tulosten perusteella voidaan vetää johtopäätös, että nämä seikat vaikuttavat negatiivisesti naisten edustukseen lainsäädännöllisissä elimissä ja poliittisessa osallistumisessa.

Yhteenvedon voidaan siis sanoa, että naisten osuus on kasvanut tasaisesti ja vuoden 2018 vaalien jälkeen suurimassa osassa valtuustoissa naisten osuus on jo vähintään 30%. Naisten osuus on isoin sellaisten valtuustojen kantoneissa, jotka ovat monikansallisia ja väkimäärältään vähintään keskikokoisia. Vähiten naisia on yksikansallisissa ja väkimäärältään pienissä kantoneissa, jotka sijaitsevat isojen kaupunkikeskittymien ulkopuolella.

5.13 Hallitusten vaihtuvuus

Taulukko 14. Hallitusten vaihtuvuus kantoneissa 2010-2018 ¹⁵⁸

	2010	2014	2018
Una-Sanan kantoni	1	3	0
Posavinan kantoni	1	1	0
Tuzlan kantoni	2	2	0
Zenica-Doboj kantoni	2	1	0
Bosnia-Podrinje	3	1	0
Keski-Bosnian kantoni	1	1	0
Hertsegovina-Neretva	1	1	0
Länsi-Hertsegovina	1	1	0
Sarajevon kantoni	3	2	0
Kanton 10	2	2	0

¹⁵⁸ Tutkimuksessa on otettu huomioon hallitukset 7.10.2018 asti, joten vuoden 2018 yleisien vaalien jälkeen kaikki kantonit saavat saman arvon 0, sillä uutta hallitusta ei ole muodostettu yhdessäkään kantonissa kyseiseen päivämäärään mennessä.

Kantoni	Vakaus
Hertsegovina-Neretva	100%
Keski-Bosnia	100%
Länsi-Hertsegovina	100%
Posavina	100%
Zenica-Doboj	67%
Tuzlan kantoni	50%
Kanton 10	50%
Bosnia-Podrinje	50%
Una-Sana	50%
Sarajevo	40%

Ideaalitilanteessa hallitus vaihtuu vaalien jälkeen ja pysyy vallassa seuraaviin vaaleihin saakka. Näin ollen paras poliittinen tasapaino on kantoneissa, joissa hallitus on vaihtunut yhteensä kaksi kertaa tarkastelujakson aikana (vuoden 2010 ja 2014 vaalien myötä). Tutkimuksessa on otettu huomioon vain tilanteet, jossa pääministeri on jättänyt eropyynnön tai valtuusto äänestänyt epäluottamuslauseen kantonin hallitukselle.

Tulosten perusteella neljässä kantonissa kymmenestä hallitukset ovat istuneet vaalikautensa loppuun: Posavinan, Keski-Bosnian, Hertsegovina-Neretvan ja Länsi-Hertsegovinan kantoneissa. Näistä kaksi kantonia on kroaattienemmistöisiä ja kaksi monikansallisia. Huonoin poliittinen tasapaino on bosniakkienemmistöisissä kantoneissa. Esimerkiksi Una-Sanan kantonissa hallitus oli vaihtunut neljä kertaa tarkastelujakson aikana eli keskimäärin kaksi kertaa vaalikauden aikana ja Sarajevon kantonissa peräti viisi kertaa, mikä on keskimäärin 2,5 kertaa vaalikauden aikana.

Yhteinen nimittäjä hallitusten kaatumisille oli vuoden 2014-2015 protestit, joiden myötä hallitus kaatui bosniakkienemmistöisissä kantoneissa (Sarajevo, Tuzla, Zenica-Doboj, Una-Sana). Myös poliittinen pluralismi on bosniakkien keskuudessa suurempaa, jonka seurauksena valtuustoissa on suuri määrä puolueita mikä pienentää kynnystä poliittisille lehmänkaupoille ja puoluevaihdoksille. Federaatiossa puolueen rekisteröimiseen tarvitaan vain 50 allekirjoitusta, kun esim. Serbitasavallassa lukema on 500. (Arnautovic, 2017)

Kantonin väestöllä näyttää olevan vaikutusta hallitusten vakauteen. Erityisen vakaita ovat sellaiset kantonit, joissa on monikansallinen väestö. Näissä kantoneissa jopa pääministerit ovat säilyttäneet asemansa tarkastelujakson aikana. Myös kroaattienemmistöiset Posavinan ja Länsi-Hertsegovinan kantonit ovat pärjänneet hyvin hallitusten vaihtuvuutta vertaillen, eikä niissä ole nähty ylimääräisiä hallitusten vaihdoksia. Tämä selittyy kaikista todennäköisemmin sillä, että näissä kantoneissa kroaattipuolue HDZ on saanut enemmistön valtuuston paikoista, jolloin se on voinut muodostaa hallituksen yksin ilman muita puolueita. Monikansallisissa kantoneissa ehdottoman

enemmistön äänistä ovat saaneet molempien etnisten ryhmien kansalliset puolueet SDA ja HDZ, jotka ovat muodostaneet yhdessä hallituksen.¹⁵⁹ Muissa kantoneissa on selkeä bosniakkienemmistö (kts. 3.1.1) ja niissä myös korkeampi poliittinen pluralismi, sillä äänestäjillä on selkeä ideologinen vaihtoehto konservatiivisen SDA:n ja sosialidemokraattisen SDP:n välillä. Tämä jo itsessään muodostaa suhteellisen vaalitavan demokratioissa normaalin vastakkainasettelun, kun yksi puolue ei pääse yksin muodostamaan hallitusta ilman muiden puolueiden apua.

5.14 Demokraattisen toimintakyvyn vertailu

Taulukko 15. Kantoneiden demokraattisen toimintakyvyn vertailu¹⁶⁰

Kantoni	Demokraattinen toimintakyky
1. Hertsegovina-Neretvan kantoni	67
2. Keski-Bosnian kantoni	65
3. Länsi-Hertsegovinan kantoni	62
4. Posavinan kantoni	55
5. Zenica-Dobojin kantoni	53
6. Tuzlan kantoni	47
7. Bosnia-Podrinjen kantoni	46
8. Sarajevon kantoni	43
9. Una-Sanan kantoni	40
10. Kanton 10	36

Taulukossa 15 kantonit on asetettu paremmusjärjestykseen niin, että jokaiselle kantonille on laskettu erikseen keskiarvo kolmesta muuttujasta: poliittisesta luottamuksesta (äänestysprosentti), tasa-arvosta (naisten osuus valtuustossa) ja vakaudesta (hallitusten vaihtuvuus). Näin jokaiselle kantonille on saatu arvo asteikolle 0-100, jossa korkeampi luku tarkoittaa myös korkeampaa demokraattista toimintakykyä.

Korkein demokraattinen toimintakyky on Hertsegovina-Neretvan (67) ja Keski-Bosnian (65) kantonissa. Nämä ovat monikansallisia kantoneita, jossa etninen monimuotoisuus oli suurin kantonien keskinäisessä vertailussa (taulukko 1.) Näin ollen tulokset näyttävät puoltavan Lijphartin yhteishallinnallisten ja enemmistödemokratioiden vertailun tuottamia tuloksia, jossa yhteishallinnallisissa demokratioissa oli mm. korkeampi äänestysprosentti ja isompi naisten osuus

¹⁵⁹ http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/0/0/0/0

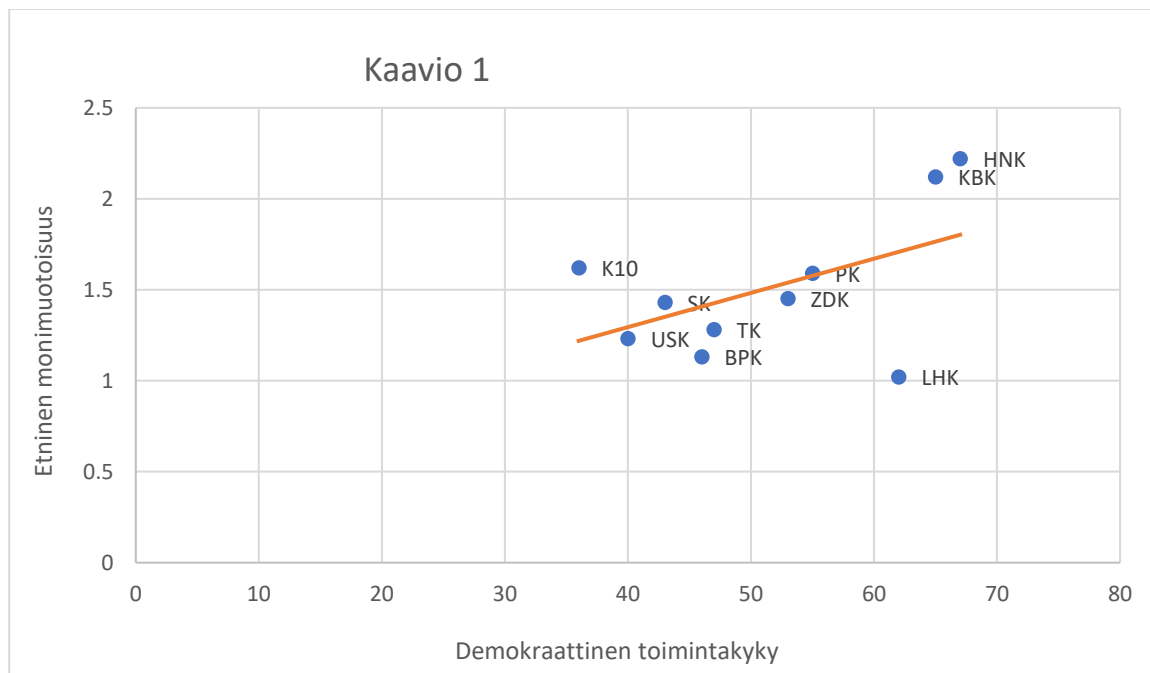
¹⁶⁰ Kantonit on asetettu järjestykseen niin, että muuttujista on laskettu keskiarvo

parlamenteissa. (Lijphart, 2012). Jokaisessa Bosnia-Hertsegovinan Federaation kantonissa oli yhdenmukainen poliittinen järjestelmä, mutta vain kahdessa oli monikansallinen väestö mikä mahdollistaa Lijphartin kuvaileman eliittien välisen yhteistyön. Monikansallinen väestö voi tuoda epämuodollisia, mutta vakiintuneita käytäntöjä mm. suvaitsevaisuuden, yhteistyön ja kompromissiin pyrkimisen kautta mikä heijastelee koko muuhun yhteiskuntaan tehden siitä avoimemman ja tasa-arvoisemman.

Vaikkakin tulokset näyttävät ensi katsomalta tarjoavan vahvistuksen Lijphartin teorialle ja ennakkohypoteeseilleni, niin tarkempi tarkastelu osoittaa, ettei asia ole näin yksinkertainen. Länsi-Hertsegovinan kantoni, joka oli demografisesti kaikista homogeenisin, tuli vertailussa kolmannelle sijalle arvolla 62, joka oli vain hieman pienempi monikansallisiin kantoneihin nähden. Tämä tulos on ristiriidassa ennakkohypoteesin kanssa, sillä se osoittaa, että myös homogeeninen kantoni voi pärjätä etnisesti monimuotoisempia kantoneita paremmin demokraattisen toimintakyvyn vertailussa.

Tulokset osoittavat myös sen, että kroaattienemmistöiset kantonit ovat demokraattiselta toimintakyvyltään bosniakkikantoneita parempia. Osaselityksen tähän voi antaa se, että näissä kantoneissa poliittinen pluralismi on pienempi, mutta sekin vaikuttaa vain yhteen muuttujaan. Tutkielmani ei kykene tarjoamaan tähän seikkaan selitystä, mutta sen tuottama informaatioarvo on itsessään arvokasta.

Kaavio 1. – Etnisen monimuotoisuuden ja demokraattisen toimintakyvyn suhde

Kaavio 1 osoittaa kantoneiden etnisen monimuotoisuuden ja demokraattisen toimintakyvyn välisen yhteyden. Jos etnisesti heterogeenisemmät kantonit olisivat aina myös demokraattisesti toimintakykyisempiä niin linja olisi lineaarinen. Näin ei kuitenkaan ole, vaan tämä toteutuu ainoastaan Hertsegovina-Neretvan, Keski-Bosnian ja Posavinan kantonin kanssa. Kaaviosta erottuvat Länsi-Hertsegovinan kantoni, joka huolimatta etnisestä homogeenisyydestä sijoittuu kolmanneksi, sekä Kanton 10, jonka demokraattinen toimintakyky on heikoin, vaikka sen etninen diversiteetti on kolmanneksi suurin Federaatiossa ja suurin ns. yksikansallisista kantoneista.

Kaavio todentaa vain sen, että selkeästi monikansallisissa kantoneissa (HNK & KBK) myös demokraattinen toimintakyky on korkeampi. Koska nämä kantonit eivät oleellisesti eroa muista kantoneista kuin väestöjakauman osalta voidaan hyvällä perusteella argumentoida, että etnisesti monimuotoisemmat kantonit tuottavat paremmin toimivia poliittisia järjestelmiä. Jos jätetään nämä kaksi kantonia huomiotta esille nousee paradoksi, jossa jäljellä olevista kantoneista monikansallisin K10 sijoittuu huonoimmin ja lähes täysin yksikansallinen LHK parhaiten demokraattisen toimintakyvyn vertailussa. Toisin sanoen; monikansallinen väestö parantaa tutkimuksessa käytettyjä demokraattisen toimintakyvyn parametreja (äänestysprosentti, naisten osuus valtuustoissa, hallitusten vakaus) vain jos monimuotoisuuden indeksi (taulukko 1.) on vähintään 2,00. Kantonissa, tai muussa vastaavassa poliittisessa yksikössä, täytyy siis olla vähintään n. 30% toisen kansallisuuden edustajia, jotta sillä olisi positiivisia vaikutuksia demokraattiseen toimintakykyyn. Tämä tutkimus ei kuitenkaan itsessään riitä todentamaan argumenttia niin, että se täyttäisi tieteellisen tiedon tuottamisen minimiehdot, vaan seikan todentaminen edellyttäisi lisätutkimuksia.

6 LOPPUANALYYSI

6.1 Johtopäätökset

Tutkimuksellinen lähtökohtani oli tarkastella Bosnia-Hertsegovinan poliittista järjestelmää tähän mennessä vähälle huomiolle jääneeseen paikallispolitiikan lähtökohdista käsin. Ylivoimaisesti suurin osa Daytonin Bosnian tutkimuksesta on keskittynyt maan monimutkaiseen hallintojärjestelmän makrotasolle tuottaen toinen toisiaan tukevia lopputuloksia siitä, kuinka yhteishallinnallinen demokratia ei ole onnistunut tuottamaan toimivia valtiollisia instituutioita. (Kts. 2.4)

Siinä suhteessa tutkielmani on tuonut merkittävän lisän aikaisempaan tutkimukselliseen traditioon keskittyen nimenomaisesti Bosnia-Hertsegovinan Federaation kantonien demokraattisen toimintakykyyn tarkastellen erikseen jokaisen kantonin tilastollisia parametreja vuosilta 2010-2018, mutta myös vertaillen niitä toisiinsa pyrkien löytämään yleisiä suuntaviivoja, samankaltaisuuksia ja poikkeavaisuuksia. Ajanjakso valikoitui sillä perusteella, että se sisälsi yhteensä kolmet vaalit, joka antoi mahdollisuuden tarkastella myös kehityksen kulkua, eikä vain nykytilannetta.

Tarkoituksenani oli tutkia kantonien demokraattista toimintakykyä eli toisin sanoen kuinka hyvin poliittinen järjestelmä toimii kyseisellä hallinnon tasolla. Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa ei ole kuitenkaan vakiintunutta mittayksikköä, jolla eri valtioiden ja hallintojen demokraattisuutta tai poliittista toimintakykyä voitaisiin mitata ja täten asettaa mielekkääseen järjestykseen. Tunnetuin kaikista on ehkä yhdysvaltalainen tutkimuslaitos Freedom House, joka tutkii vaalien läpinäkyvyyttä, vähemmistöjen oikeuksia, lehdistönvapautta ja oikeusvaltiota julistaen valtiot sen jälkeen joko vapaaksi, osittain vapaaksi tai ei-vapaiksi.¹⁶¹

Freedom Housen metodologia - kuten myös kaikki muutkin valtioiden demokraattisuutta tutkivat laitokset – keskittyvät nimenomaan makrotason tutkimukseen. Samojen muuttujien käyttäminen ei olisi täten mielekästä käyttää tutkimuksessa, joka keskittyy paikallistason politiikkaan. Tässä tutkimuksessa demokraattinen toimintakyky on jaettu kolmeen muuttujaan; luottamukseen, tasa-arvoon ja vakauteen. Luottamuksen kuvaukseen on käytetty äänestysprosenttia; mitä isompi osuus äänioikeutetuista kansalaisista käy vaaliuurnilla sitä korkeampaa luottamusta ihmiset osoittavat demokraattiseen järjestelmään. Tasa-arvo on laaja käsite, mutta tässä yhteydessä sitä on kuvattu tarkastelemaan sukupuolten välistä tasa-arvoa poliittisessa osallistumisessa. Mitä suurempi määrä naisia on valtuustoissa, sitä matalampi kynnys naisilla on osallistua poliittiseen elämään siinä kantonissa. Kolmantena muuttujana on käytetty vakautta, jonka tarkoituksena on

¹⁶¹ <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2018>

havaita, kuinka vakaata poliittinen elämä on kantonissa. Pitkäjänteisen politiikan suunnittelemisen ja toteuttamisen edellytys on, että hallitukset pysyvät virassaan vaalikauden loppuun asti.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli *”onko kantoneilla keskenään merkittäviä eroja demokraattisessa toimintakyvyssä?”*. Tuloksia tarkastellessa huomattiin, että kantoneilla oli selkeitä eroja jokaista muuttujaa tarkastellessa. Esimerkiksi äänestysprosenttia tarkastellessa ero korkeimman ja pienimmän äänestysprosentin välillä oli peräti 27,3%. Una-Sanan kantonissa äänestysprosentti oli vain 39,6%, kun taas Bosnia-Podrinjen kantonissa lukema oli 66,9%. Suurimmalla osalla äänestysprosentti jakautui kuitenkin 44-55% välillä, mikä on yleinen äänestysprosentti vakiintuneissa demokratioissa. Yhteishallinnallisen demokratian teorian mukaan yhteishallinnallisissa demokratioissa kansalaiset ovat tyytyväisempiä hallintoon, mikä näkyy keskimääräistä korkeammassa äänestysprosentissa. (Lijphart, 2012 s. 275-297) Tutkimustulokseni eivät kuitenkaan vahvista tätä teoriaa. Enemmänkin päinvastoin, sillä yleinen trendi kantonien äänestysprosentissa on ollut laskeva mikä heijastaa yleistä suuntausta vakiintuneissa demokratioissa. (Zukic, 2012)

Suuria eroja kantonien välillä oli myös toista toisen muuttujan suhteen. Naisten osuus Hertsegovina-Neretvan kantonissa oli vuoden 2018 vaalien seurauksena lähes puolet (46%), mikä on kansainvälisessä vertailussa todella korkea tulos. Kanton 10:ssa taas naisten osuus oli vain 12%. Toisin kuin poliittisessa luottamuksessa, on poliittisessä tasa-arvossa yleinen trendi nouseva. Yhdeksässä kantonissa kymmenestä naisten osuus oli kasvanut vuoden 2014 vaaleihin verrattuna, niin että suurimassa osassa kantoneissa naisten osuus oli 30-40% välillä. Arend Lijphartin yhteishallinnallisen demokratian teorian mukaan naisia on yhteishallinnallisen demokratian valtioissa keskimäärin n. 9% enemmän ennemmistodemokratiaan verrattuna. Oma tutkimukseni vahvistaa tämän teorian paikkansapitävyyttä, sillä naisten osuus on kasvamaan päin ja erityisen korkea se on monikansallisissa kantoneissa.

Lijphartin yhteishallinnallisen demokratian teorian mukaan yhteishallinnallisen demokratian hallitukset ovat suorituskyvyltään ennemmistodemokratioita parempia tuottamaan kansalaisille hyvinvointia ja talouskasvua. Ne ovat myös vakaampia, koska eri vähemmistöt ovat laajemmin edustettuja eikä hallituksen politiikka koe äkkinäisiä muutoksia vaalien välillä. (kts. 2.1) Vaikka Lijphart ei varsinaisesti tutkinut hallituksien vakautta on se kuitenkin hyvä indikaattori demokraattisen järjestelmän suorituskyvylle, koska vakaat hallitukset eivät pysty samalla tavalla tuottamaan kansalaisille hyvinvointia. Tuloksieni perusteella myös tässä oli suurta hajontaa kantonien välillä, mutta vähemmän kuin muissa muuttujissa. Yhteensä neljässä kantonissa hallitukset olivat istuneet täyden kauden vaalien välillä; Posavinan, Hertsegovina-Neretvan, Keski-Bosnian ja Länsi-Hertsegovinan kantoneissa. Huonoin poliittinen vakaus näyttää olevan Sarajevon kantonissa, missä oli tarkasteluajanjakson aikana viisi eri hallitusta. Poliittiseen vakauteen näytti vaikuttavan eniten kantonin sisäiset poliittiset kiistat, jotka johtivat valtasuhteiden muutoksiin. Toisaalta myös makropoliitikassa tapahtuneet muutokset heijastuivat paikallistason politiikkaan esimerkiksi tilanteissa, joissa hallituskoalitiot muuttuivat. Hallitusten vaihtuvuutta kuvaava

taulukko 14. kertoo erityisesti sen, että poliittinen vakaus on korkeammalla tasolla kantoneissa, joissa on monikansallinen väestö. Keski-Bosnian ja Hertsegovina-Neretvan kantoneissa oli myös sama pääministeri tarkastelujakson aikana. Toinen huomio on se, että erityisesti kroaattienemmistöiset kantonit pärjäsivät selkeästi bosniakkienemmistöisiä kantoneita paremmin. Muita säännönmukaisuuksia tuloksista ei ollut havaittavissa.

Ennakkohypoteesini mukaan kantonin kaupungistumisasteen ja naisten määrän kantonien valtuustoissa välillä on positiivinen korrelaatio. Tämä perustui olettamukseen, jonka mukaan kaupungeissa on enemmän palveluelinkeinoja, mikä mahdollistaa myös naisten osallistumisen työelämään ja sitä kautta yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kaupungeissa vallitsee useammin myös kosmopoliittinen elämäntapa ja liberaalimmat elämänarvot etenkin maaseutuun verrattuna, mikä tuottaa kannustavan sosiaalisen ilmapiirin naisen osallistumiseen poliittiseen elämään. Sarajevon, Zenica-Dobojin ja Tuzlan kantoneissa kaupungistumisaste on korkeimmalla tasolla. (Kts. 3.3.1)

Kun tarkastellaan taulukosta 13 vuoden 2018 vaalien tuloksia huomataan, että kyseiset kantonit pärjäävät vertailussa keskimääräistä paremmin. Korkean kaupungistumisasteen kantoneista Zenica-Dobojin kantonissa on eniten naisedustajia 40% osuudella, seuraavana on Tuzlan kantoni 37% osuudella ja Sarajevon 34%. Edelle menevät vain Hertsegovina-Neretvan ja Keski-Bosnian kantonit, joiden alueella oli vain yksi yli 60,000 asukkaan kaupunki. Vuoden 2014 vaalien jälkeen kyseisissä kantoneissa naisten osuus oli 20% Zenica-Dobojin ja Sarajevon kantoneissa, sekä 22% Tuzlan kantonissa. Edelle menivät tällä kertaa kroaattienemmistöiset Länsi-Hertsegovinan ja Posavinan kantonit. Vuoden 2010 vaaleissa Sarajevon ja Tuzlan kantoneissa naisten osuus oli 17% ja Zenica-Dobojin kantonissa 14%. Näillä osuuksilla kyseiset kantonit sijoittuvat keskikastiin.

Vaikka 2018 vaalien jälkeen kaupungistuneissa kantoneissa naisten osuus oli keskimääräistä parempi muihin kantoneihin verrattuna koko tarkastelujakson analysointi osoittaa, että aikaisempina vuosina kyseiset kantonit ovat pärjänneet huonommin keskinäisessä vertailussa. Näin ollen voidaan sanoa, että tulokset vahvistavat ennakkohypoteesini vain osittain, eikä kaupungistumisasteen ja naisedustajien määrän välillä ole selkeää korrelaatiota, joka oikeuttaisi esittämään, että naisten poliittinen edustus olisi korkeampaa kaupungistuneissa kantoneissa.

Toinen tutkimuskysymykseni oli *”miten monikansalliset kantonit pärjäävät vertailussa muiden kantoneiden kanssa?”* Ennakkohypoteesini mukaan monikansalliset kantonit (Keski-Bosnia ja Hertsegovina-Neretva) pärjäisivät paremmin sellaisiin kantoneihin verrattuna, joissa yksi kansa muodosti selkeän enemmistön. Tämä perustuu Arend Lijphartin yhteishallinnallisen demokratian teoriaan, jossa eri ryhmien eliittien välinen yhteistyö tuo positiivisia ulkoisvaikutuksia poliittiseen järjestelmään. (2.1.1) Federaation kymmenestä kantoneista vain kaksi edellä mainittua ovat monikansallisia, mikä antaa hyvän vertailuaseman tutkimuksen kannalta.

Kun tutkimme esimerkiksi poliittista luottamusta (taulukko 12), näemme että nämä kantonit pärjäävät suhteellisen hyvin muihin kantoneihin verrattuna. Hertsegovina-Neretvan kantonissa on kolmanneksi ja Keski-Bosnian kantonissa neljänneksi suurin äänestysprosentti 55% ja 54,5% osuudella. Edelle menevät vain Bosnia-Podrinjen kantoni 66,9% ja Sarajevon kantoni 55,7% osuudella. Vaikka äänestysprosentti on korkea monikansallisissa kantoneissa, tämä ei kuitenkaan ole välttämättä osoitus korkeammasta luottamuksesta poliittista järjestelmää kohtaan. Eri ryhmien poliittiset edustajat saattavat käyttää enemmän resursseja oman ryhmän äänestäjien mobilisoimiseen estääkseen toisen ryhmän poliittisen hegemonian. Myös äänestäjät saattavat kokea tässä tilanteessa äänestämisen ensiarvoisen tärkeäksi omien kansallisten intressien suojelun kannalta.

Erityisen hyvin monikansalliset kantonit pärjäävät vertailessa naisten osuuksia kantonien valtuustoissa. Vuoden 2018 vaalien seurauksena Hertsegovina-Neretvan kantonissa naisten osuus oli 46% ja Keski-Bosnian kantonissa 40% mikä tarkoittaa sitä, että näissä kahdessa kantonissa naisten osuus on suurin koko Federaatiossa. Näin ei ole kuitenkaan ollut koko tarkastelujakson aikana, vaan vuosina 2010 ja 2014 nämä kantonit kuuluivat keskinäisessä vertailussa keskikastiin. Olisi siis liioiteltua väittää, että kantoneiden monikansallisuuden ja poliittisen tasa-arvon välillä olisi suora korrelaatio.

Vakautta tarkastellessa monikansallisten kantoneiden ja vakauden välillä on nähtävissä selkeä yhteys. Kuten taulukosta 14 näkyy, ovat hallitukset istuneet monikansallisissa kantoneissa koko vaalikauden, eikä niissä ole nähty muissa kantoneissa tuttua poliittista turbulenssia, jossa hallitus on saattanut vaihtua yhten vaalikauden aikana jopa kolme kertaa. Tämä on selkeästi monikansallisten kantoneiden suurin konkreettinen etu, sillä täydet vaalikaudet mahdollistavat pitkäjänteisen politiikan suunnittelun. Toisaalta, tämä vähentää poliittista pluralismia, kun äänestyspreferenssit jakautuvat etnisten ryhmien mukaisesti, eikä esimerkiksi oikeistovasemmisto, tai muun politiikka-akselin ympärille. Monikansallisten kantoneiden lisäksi myös Posavinan ja Länsi-Hertsegovinan kantoneissa hallitukset istuivat läpi vaalikauden.

Monikansalliset kantonit näyttävät pärjäävän yksikansallisia kantoneita paremmin jokaista muuttujaa tarkastellessa. Ne sijoittuvat selkeästi muita kantoneita paremmin demokraattisen toimintakyvyn vertailussa (taulukko 15.) Mitä tämä sitten tarkoittaa yhteishallinnallisen demokratian kannalta? Varovaisesti voidaan todeta, että tutkimustulokset vahvistavat Lijphartin tuloksia siitä, että mahdollisimman suuri edustus hallituksessa tuottaa myös positiivisia ulkoisvaikutuksia demokraattista toimintakykyä tarkastellessa. Kaavio 1 (Kts. 5.14) osoittaa kuitenkin, ettei asia ole niin yksinkertainen sillä Länsi-Hertsegovinan kantoni on demokraattiselta toimintakyvyltään kolmanneksi paras, vaikka se on etnisesti kaikista homogeenisin kantoni. Vastaavasti Kanton 10 sijoittuu viimeiseksi, vaikka sen etninen monimuotoisuus on kolmanneksi suurin heti monikansallisten kantonien jälkeen.

6.2 Tieteellinen itsereflektio

Tutkimuksen ensisijaisena tavoitteena oli luoda analyysi Bosnia-Hertsegovinan Federaation kantoneiden toiminnasta. Tämä hallinnonala on jäänyt katveeseen aikaisemmassa tutkimuksessa, joka oli keskittynyt pääosin Bosnia-Hertsegovinan entiteettien ja valtion toimintaan. Aikaisempi tutkimus oli lähes poikkeuksetta tullut sellaisiin johtopäätöksiin, että yhteishallinnallisen demokratian muodostamat instituutiot ovat johtaneet poliittisen järjestelmän lukkiutumiseen, kun keskenään erimieliset puolueet eivät ole päässeet yhteisymmärrykseen edes perustavanlaatuisista kysymyksistä.

Arend Lijphartilla tutki kirjassaan *“Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries”* tarkemmin enemmistödemokratioiden ja yhteishallinnallisten demokratioiden suhdetta. Vertailevan analyysin perusteella enemmistödemokratiat eivät pärjänneet paremmin, vaan päinvastoin, sellaiset taloudelliset parametrit kuten inflaatio ja työttömyys olivat matalampia yhteishallinnallisen demokratian valtioissa. Lijphart argumentoi myös, että yhteishallinnalliset demokratiat ovat ”kiltimpiä”, sillä ne panostavat enemmän sosiaalipalveluihin, ympäristönsuojeluun ja niissä on vähemmän vankeja asukaslukuun suhteutettuna. Yhteishallinnallisissa demokratioissa kansalaisten luottamus oli korkeampaa poliittista järjestelmää kohtaan ja esimerkiksi naisten määrä oli n. 9% korkeampi enemmistödemokratioihin verrattuna.

Tämän perusteella tässä tutkimuksessa käytettiin indikaattoreina luottamusta ja tasa-arvoa, jossa tarkasteltiin äänestysprosenttia ja naisten osuutta valtuustoissa. Kolmas indikaattori, poliittinen vakaus, valikoitui Lijphartin lähtökohdista riippumatta. Indikaattorina toimi hallitusten vaihtuvuus, jonka käyttöä perustelen siten, että hallitusten vakaus kertoo kehittyneestä poliittisesta kulttuurista ja yhteistyökykyisyydestä, joka liittyy läheisesti yhteishallinnallisen demokratian teoriaan siitä, että inklusiiviset hallitukset ovat vakaita ja tuottavat inklusiivisempia päätöksiä. Näihin muuttujiin päädyttiin, koska tutkielma keskittyi ensisijaisesti demokraattiseen toimintakykyyn (policy input) eli siihen, kuinka kansalaiset reagoivat poliittiseen järjestelmään. Muuttujat kuten inflaatio, BKT, vankien määrä tai sosiaaliturvan osuus budjetista ovat sinällään relevantteja, mutta ne keskittyvät enemmän hallintojen tuotokseen (policy output) mikä ei sovellu tutkimukselliseen kehikoon.

Tutkimuksessa käytetty aineisto löytyi pääosin Bosnia-Hertsegovinan vaalilautakunnan sivuilta. Kantoneiden äänestysprosentteista ei ollut valmiita tilastoja, joten tilastot saatiin vertailemalla äänestäjien määrää keskusvaalilautakunnan julkaisemiin tilastoihin äänestäjämäärästä jokaisen kantonin alueella. Naisten määrä vuodelta 2010 löytyi yksilöitynä Bosnia-Hertsegovinan tutkimuslaitoksen tekemästä julkaisusta (Thematic Bulletin 1840-104X), vuoden 2014 ja 2018 tulokset löytyivät keskusvaalilautakunnan sivuilta (izbori.ba). Hallituksen kokoonpanoissa tapahtuneista muutoksista löytyy päivitetty tietokanta sivulta http://www.worldstatesmen.org/Bosnia_canton.html, jonka lisäksi käytettiin lehtiartikkeleita varmenteeksi.

Tuloksia tarkastellessa merkittäviä eroja kantoneiden välillä löytyi jokaisella mittarilla. Poliittisesta luottamuksesta käytettiin mittarina äänestysprosenttia. Tutkimustulokset paljastivat selkeitä eroja äänestysprosentteissa, mutta tämän ei kuitenkaan voida aukottomasti todentaa johtuvan luottamuksen korkeasta tai alhaisesta tasosta. Esimerkiksi Una-Sanan kantonin alhaista äänestysprosenttia selittää osin korkea muuttoliike kantonista (kts. 5.11). Voidaanko naisten suhteellisen osuuden valtuustopaikoista olettaa kertovan demokraattisesta toimintakyvystä? Se on kuitenkin selkeä ja usein käytetty mittari, mikä vähintään antaa osviittaa sukupuolieroista poliittisessa osallistumisessa. Vakauden mittarin indikaattoria hallitusten vaihtuvuudesta voidaan aiheellisesti kritisoida, että se ei ole yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa vakiintunut menetelmä. Indikaattorin käyttämistä perustelen kuitenkin siten, että se sopii juuri tähän tutkimuksen kontekstiin.

Tutkimuksen erityistarkastellussa oli monikansallisten kantonoiden vertailu yksikansallisiin nähden. Tutkimukseni osoitti, että vuoden 2018 vaalien perusteella monikansalliset kantonit pärjäsivät selkeästi paremmin muihin kantoneihin verrattuna äänestysprosenttia ja naisten osuutta tarkastellessa. Ero oli selkeä vain tällä ajanjaksolla, kun taas vuosina 2010 ja 2014 monikansalliset kantonit eivät erottuneet selkeästi edukseen näillä mittareilla. Kiistatonta oli kuitenkin se, että monikansallisissa kantoneissa poliittinen vakaus oli korkeammalla tasolla yksikansallisiin kantoneihin verrattuna. (Kts. 5.13)

Teoreettisen viitekehyksen, tutkimuksellisen metodologian ja aineiston valossa voidaan todeta, että tämä tutkimus toi relevanttia näkökulmaa Bosnia-Hertsegovinan poliittiseen järjestelmään kohdistuneeseen aikaisempaan tutkimukseen. Sen keskeisin anti oli siinä, että se vahvisti Arend Lijphartin teoriaa siitä, että heterogeeniset yhteiskunnat, joissa sovelletaan yhteishallinnallisen demokratian piirteitä, pärjäävät jopa enemmistödemokratioita paremmin eri politiikan tuotoksien vertailussa. Minun tutkimuksessani tämä näkyi siinä, että monikansalliset kantonit olivat demokraattista toimintakykyä tarkastellessa yksikansallisia kantoneita parempia.

7 LÄHDELUETTELO

- Arnautovic, S. (2017). Kontroverze o izvorima I izbornom sistemu u Bosni I Hercegovini. Sarajevo: Promocult, 2017.
- Azarian. R. (2011). Potentials and Limitations of Comparative Method in Social Sciences. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, Vol. 1 No 4; April 2011
- Bahtic-Kunrath, B. (2011). Of veto players and entity-voting: institutional gridlock in the Bosnian reform process. *Nationalities Papers*, 39(6), 899-923.
- Balić, L., & Izmirlija, M. (2013). Consociation in Bosnia and Herzegovina: Practical Implementation of the Theoretical Principles. *South-East European Journal of Political Science*, 1(3), 121–134.
- Fleet, M. J. (2014). Nationalism and Multi-ethnic Governance in Bosnia-Herzegovina Methods of Multi-Ethnic Government: A Study of Consociationalism and Centripetalism. *Mapping Politics*, 6. Noudettu osoitteesta <http://journals.library.mun.ca/ojs/index.php/MP/article/view/1412>
- General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina. Noudettu 28. helmikuuta 2017, osoitteesta <http://www.state.gov/p/eur/rls/or/dayton/52577.htm>
- Harland, D. (2017). Never Again: International Intervention in Bosnia and Herzegovina

- Heuvel, A. van den. (2009). *The Process of Power-Sharing. How Constitutions Were Established in Afghanistan and Iraq after US Intervention.*
- Kasapović, M. (2006). Bosnia and Herzegovina: Consociational or Liberal Democracy? *Croatian Political Science Review*, 42(5), 3–30.
- Lampe, J. R. (2000). *Yugoslavia as History: Twice there was a Country.* Cambridge University Press.
- Lijphart, Arend. (2007). *Thinking About Democracy: Power sharing and majority rule in theory and practice* (Vsk. 2007).
- Lijphart, Arend. (1977). *Democracy in plural societies*
- Lijphart, Arend (2012). *Patterns of Democracy*
- Lipset, M. *Party Systems and Voter Alignments* (1967. p., Vsk. 1967).
- Lustick. 1979. Stability in divided societies: Consociationalism v. Control. *World Politics* 31 (April): 325-44
- Merdzanovic, A. (2015). *Democracy By Decree: Prospects and Limits of Imposed Democracy in Bosnia and Herzegovina* (2015. p., Vsk. 2015).
- Mujkic and Hulsey. (2010). Explaining the success of Nationalist Parties in Bosnia and Herzegovina. *Politicka misao: casopis za politologiju*, Vol. 47 No. 2, 2010.
- Nardelli, A., Dzidic, D., & Jukic, E. (2014, lokakuuta 8). Bosnia and Herzegovina: the world's most complicated system of government? *The Guardian*.
- O'leary, B. (2005). Debating Consociational Politics: Normative and Explanatory Arguments. *2005, 2005*, 24.

- Orlovic, S. (2015). Consociational experiments in the Western Balkans: Bosnia and Herzegovina and Macedonia. *New Balkan Politics*, 17, N_A.
- Tadros. M. (2014). Women in Politics: Gender, Power and Development. *Zed Books Ltd.*
- Zukic, A. (2012). *Demokratski izbori u Bosni i Hercegovini: 1990-2010* (Vsk. 2012).
- Stainer, A. (2012). Bosnian Elections 2010: The failing of a consociationalist system
- Papić, S. Cenić, V. Hadžović, T. Dmitrović. (2013). Politička, ekonomska i socijalna kriza u BiH 2012/2013. *Inicijativa za bolju i humaniju inkluziju (IBHI)*, Sarajevo, april 2013.
- Ghandler, D. (1999). Bosnia: Faking Democracy After Dayton
- Belloni, R. (2009) Bosnia: Dayton is Dead! Long Live Dayton!
- Hanna Toikkannen (2005). Bosnia kymmenen vuotta sodan jälkeen. Pro gradu tutkielma, Tampereen yliopisto

Juridiset lähteet

Bosnia-Hertsegovinan perustuslaki:

http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf

Bosnia-Hertsegovinan Federaation perustuslaki:

<https://skupstinabd.ba/images/dokumenti/ba/ustav-federacije-bih.pdf>

Serbitasavallan perustuslaki:

http://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/ustav/lat/ustav_republike_srpske.pdf

Brcko Distriktin perustuslaki: <https://skupstinabd.ba/images/dokumenti/ba/statut-brcko-distrikta.pdf>

Una-Sanan kantonin perustuslaki: <http://vladausk.ba/dokumenti/ustav.pdf>

Posavinan kantonin perustuslaki: <http://www.zupanijaposavska.ba/ustav-zupanije-posavske/>

Tuzlan kantonin perustuslaki: <http://www.vladatk.kim.ba/ustav-tk>

Zenica-Dobojin kaupungin perustuslaki: <https://www.zdk.ba/budzet/item/158-ustav-zeni%C4%8Dko-dobojskog-kantona>

Bosnia-Podrinjen kantonin perustuslaki: http://www.bpkg.gov.ba/zakoni/ustav_bpk_gorazde.pdf

Keski-Bosnian kantonin perustuslaki: <https://www.sbk-ksb.gov.ba/hr/9-uncategorised/98-ustav.html>

Hetsegovina-Neretvan kantonin perustuslaki: <https://www.vlada-hnz-k.ba/hr/ustav-hnk>

Länsi-Hertsegovinan kantonin perustuslaki: http://www.skupstina-zzh.ba/opsirnije.asp?id_kategorija=1&id=10

Sarajevon kantonin perustuslaki:

https://propisi.ks.gov.ba/sites/propisi.ks.gov.ba/files/ustavkantona_0.pdf

Kanton 10 perustuslaki:

http://www.skupstinahbz.com/public/files/ustav_hercegbosanske_zupanije.pdf

Aineistolähteet:

Vuoden 2010 äänioikeutettujen määrä:

http://www.epc.eu/documents/uploads/1087_constitutional_reform_in_bosnia_and_herzegovina.pdf

Vuoden 2014 äänioikeutettujen määrä:

http://www.izbori.ba/Documents/OpciIzbori2014/Odluke/Odluka_CBS-bos.pdf

Vuoden 2018 äänioikeutettujen määrä:

http://www.izbori.ba/Documents/Opci_izbori_2018/O/DOC018-bos.PDF

Vuoden 2010 vaalitulokset:

<http://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/SkupstineKantone/Default.aspx>

Vuoden 2014 vaalitulokset:

<http://www.izbori.ba/Potvrdeni2014/Finalni/SkupstineKantone/Default.aspx>

Vuoden 2018 vaalitulokset:

http://izbori.ba/rezultati_izbora?resId=25&langId=1#/7/0/0/0/0

Vuoden 2013 väestönlaskenta:

<http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvolzdanje.pdf>

Agency for statistics of Bosnia and Herzegovina: General elections 2010 statistics

http://www.bhas.ba/tematskibilteni/2010_OP_IZB_bh.pdf

Kantonien hallitukset 1996-2018: http://www.worldstatesmen.org/Bosnia_canton.html